

Muligheter for alle

Programkomiteens forslag til Høyres
stortingsvalgprogram for 2025-2029

Høyre

Høyres programkomité har utarbeidet forslag til nytt stortingsvalgprogram for 2025–2029, og oversender dette til behandling på Høyres landsmøte 20.–23. mars 2025.

Programforslagets første utkast var på høring mellom 9. september og 10. november 2024, og dette forslaget bygger på innspillene i den høringsrunden. Høyres medlemmer kan sende endringsforslag som landsmøtet vil ta stilling til. Les mer på [hoyre.no](https://www.hoyre.no).

1 Muligheter for alle

- 2 Norge står foran store utfordringer. Vi må omstille oss til å bli et mer bærekraftig velferdssamfunn.
3 Høyres mål er et samfunn med større frihet og flere muligheter for alle.
- 4 Staten skal bestemme mindre. Du skal bestemme mer i ditt eget liv. Med større frihet følger også
5 mer ansvar. Alle skal møtes med forventinger om at de kan bidra.
- 6 Høyre vil senke skattene betydelig for alle, slik at du kan bestemme mer over din egen inntekt og ta
7 gode valg for deg og din familie. Det skal alltid lønne seg å jobbe, og det skal alltid lønne seg å gjøre
8 en ekstra innsats.
- 9 Verdier må skapes før de kan deles. Høyres ambisjon er at Norge skal være et av de beste landene
10 i verden for å starte og drive bedrift. Da må skattene ned og forutsigbarheten opp.
- 11 Høyre vil prioritere tiltak som bygger landet for fremtiden. Vi skal satse mer på forskning og
12 utvikling, infrastruktur, kraftutbygging, kunnskap og gode rammevilkår for små og store bedrifter.
13 Vi må kutte klimagassutslipp raskere, uten å stanse vekst og utvikling.
- 14 Høyre vil slippe til alle gode krefter for å levere enda bedre offentlige tjenester. Det viktigste er ikke
15 hvem som leverer tjenestene, men at tjenestene er gode.
- 16 Offentlig sektor må effektiviseres. Høyre vil gjennomføre reformer som gir mer igjen for pengene.
17 Vi må prioritere det viktigste først. Helsekøene skal ned. Kvaliteten i omsorgstjenestene må opp.
18 Elevene i skolen skal lære mer og alle skal ha noe å strekke seg etter. Flere skal fullføre og bestå
19 videregående opplæring.
- 20 Høyre vil ha et samfunn med tillit og trygghet. Forsvaret må rustes opp betydelig de neste årene.
21 Utenriks- og sikkerhetspolitikkenes hovedmål må være å sikre norske interesser. Det gjør vi best ved
22 å samarbeide enda tettere med nære venner og allierte i EU og NATO.
- 23 Alle har behov for trygghet i hverdagen. Høyre vil bekjempe kriminalitet gjennom mer forebyggende
24 arbeid, bedre integrering og flere politifolk.
- 25 Norge trenger en ny kurs! Vårt løfte til deg er at Høyre skal prioritere det viktigste først.

Innhold

Muligheter for alle	2
Innhold	4
Mer samarbeid og et sterkere forsvar	7
Utenriks, handel og samarbeid.....	7
<i>Ukraina</i>	8
Forsvar og sikkerhet	8
Nordområdene	10
Utviklingspolitikk.....	10
En tryggere hverdag	12
Politi og påtalemyndighet.....	12
Domstoler.....	13
Straff og samfunnsvern.....	13
Kriminalomsorg.....	14
Ungdoms- og gjengkriminalitet	15
Vold i nære relasjoner	16
Hatkriminalitet og ekstremisme.....	16
Forberedt når krisen kommer	18
Et kunnskapssamfunn som gir muligheter for alle	20
Barnehage	20
Grunnskole	21
Videregående opplæring.....	23
Fag- og yrkesopplæring	24
Lærere, skoleledere og skoleeiere.....	25
Universiteter og høyskoler	26
Forskning.....	27
Fagskoler - Høyere yrkesfaglig utdanning	28
Studentvelferd	29
Lære hele livet	29
Trygg økonomisk styring	31
Skatt og avgift	32
Verdiskapende næringsliv	33
Datadrevet næringsliv	34
Reiseliv	35
Mineraler i fjellet og på havbunnen	36
Havbaserte næringer	36
Landbruk og mat.....	37
Bærekraftig skogbruk	38
Veien til lavutslippssamfunnet	40
Energi for fremtiden	40

Lavere utslipp, høyere verdiskaping	42
Grønn transport	43
Fra lineær til sirkulær økonomi	43
På lag med naturen	44
Pasientens helsetjeneste.....	47
Forebygging og folkehelse	47
Sykehus og spesialisthelsetjenester	48
Faglig sterk helsetjeneste.....	49
Leve hele livet med god eldreomsorg	50
Psykisk helse.....	50
Rusomsorg	51
Kvinnehelse	52
Helsenæring og legemidler	53
Bioteknologi	54
Et inkluderende arbeidsliv.....	55
Et trygt og fleksibelt arbeidsliv	55
Inkluderende arbeidsliv	56
<i>Sykefravær</i>	57
Arbeidslivskriminalitet	58
Pensjon og aldersgrenser.....	59
Arbeidsinnvandring	59
Samferdsel som binder landet sammen.....	61
Vei	62
Jernbane.....	62
Kyst og havn.....	63
Luftfart.....	63
Kollektivtransport og byområdene	64
Sterke familier og trygg oppvekst.....	65
Barnevern	66
Likestilling	67
På lag med forbrukeren	68
Kultur som beriker	69
Norsk kulturarv og språk.....	70
Medier og ytringsfrihet	71
Tro og livssyn	72
Urfolk og nasjonale minoriteter.....	72
Idrett, frivillighet og friluftsliv.....	73
Innvandring og integrering.....	74
Asyl- og flyktningpolitikk.....	74
Statsborgerskap og permanent opphold	76
Integrering	76

Negativ sosial kontroll og æreskriminalitet	77
En effektiv og brukerorientert offentlig sektor.....	78
Digitalisering	79
Levende lokalsamfunn i hele landet	81
Byer	82
Distrikt	82
Bolig og utbygging	83
Valg og demokrati.....	85

26 Mer samarbeid og et sterkere forsvar

27 Verden er blitt et farligere sted de siste årene. Russlands brutale angrepskrig mot Ukraina har
28 kraftig forverret den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Spenningen øker også andre steder i
29 verden. Tiår med demokratisk fremgang er snudd til tilbakegang. Autoritære regimer finner
30 sammen i nye interessefelleskap som utfordrer Norges og våre alliertes sikkerhet. Nye digitale og
31 hybride trusler utgjør alvorlige sikkerhetsutfordringer i gråsonen mellom krig og fred.

32 Norge er et lite land med en åpen økonomi. Den regelstyrte verdensordenen som har eksistert etter
33 andre verdenskrig har tjent oss godt. Felles spilleregler for internasjonal handel er avgjørende for
34 at vi kan ha et stort marked for våre eksportprodukter, og et forutsigbart marked for import av varer
35 vi trenger. Forpliktende samarbeid er grunnlaget for en utvikling i verden hvor ulikhet i og mellom
36 land blir mindre, hvor migrasjonspresset på Europa reduseres, og hvor vi lykkes med felles innsats
37 for å hindre farlige klimaendringer. Internasjonale normer, spilleregler og institusjoner er under
38 betydelig press. Dermed er også norske interesser under press.

39 Utenriks, handel og samarbeid

40 Høyre vil forsterke Norges allianser, og jobbe for en regelstyrt verdensorden. Vårt forsvar hviler på
41 vår nasjonale forsvarsevne, NATO og bilaterale avtaler med våre allierte. NATO er bærebjelken i
42 norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Norge må bidra mer i sine allianser enn i dag. Vårt samarbeid
43 med EU må forsterkes, særlig innen beredskap. Høyre vil fortsette å utvikle samarbeidet med
44 Norges nærmeste allierte, som USA, Storbritannia, Tyskland, Nederland og våre nordiske naboer.

45 EU forsterker samarbeidet på stadig flere områder, som helseberedskap, forsvar og sikkerhet. Dette
46 er områder som ikke er omfattet av EØS-avtalen, men det er i Norges interesse å delta også her.
47 Det er i vår interesse å komme inn så tidlig som mulig i de politiske prosessene som angår oss.
48 Dagens vente-og-se-politikk må erstattes av en effektiv europapolitikk hvor vi får større
49 gjennomslag for norske interesser. Høyre mener norsk velferd, sikkerhet og konkurransekraft blir
50 bedre om Norge blir fullverdig medlem av EU.

51 Høyre er prinsipielt for en mest mulig fri og rettferdig handel, og ønsker å utvide Norges
52 handelsforbindelser. Handelen må innrettes slik at den minimerer avhengigheter og risikoer knyttet
53 til land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med. Høyre vil redusere sårbarheten som kan
54 oppstå knyttet til handel med andre land, samtidig som vi vil sikre store og attraktive markeder for
55 våre bedrifter.

56 Høyre vil:

- 57 • ivareta Norges posisjon som en aktiv og troverdig NATO-alliert, ved å styrke vårt eget
58 forsvar og vår evne til å bidra i det kollektive forsvaret av NATO.
- 59 • arbeide for norsk EU-medlemskap, føre en effektiv europapolitikk og forsvare EØS-
60 avtalen.
- 61 • arbeide for nødvendige reformer av FN og WTO, for å sikre effektivitet og legitimitet i de
62 viktigste internasjonale organene.
- 63 • være en pådriver for frihandel og inngåelse av handelsavtaler med tredjeland, herunder
64 utviklingsland.
- 65 • arbeide for at menneskerettighetene respekteres i alle land, med særlig vekt på utsatte
66 minoriteter.
- 67 • bidra til at LHBT+-personers rettigheter ivaretas og inkluderes i internasjonale
68 menneskerettigheter og bærekraftsmål.

- 69 • arbeide for en mer omforent europeisk sikkerhetspolitikk, i tett samarbeid med USA, hvor
- 70 Europa gjør seg mer strategisk og politisk uavhengig av land som utgjør en
- 71 sikkerhetspolitisk risiko.
- 72 • støtte land som risikerer å bli ofre for russisk aggresjon og påvirkningsaktivitet.
- 73 • begrense hvilken aktivitet Russland får lov til å drive i norske farvann.
- 74 • holde norsk samarbeid med Russland på et minimum, og utforme en Russlandspolitikk
- 75 for en varig endret sikkerhetspolitisk situasjon.
- 76 • unngå å gjøre oss ensidig avhengige av viktige verdikjeder og varer fra land vi ikke har
- 77 sikkerhetspolitisk samarbeid med.
- 78 • at Norge skal samarbeide tett med EU om tiltak som hindrer stater i å bruke handel og
- 79 investeringer til å true våre sikkerhetspolitiske interesser.
- 80 • kontrollere utenlandske direkteinvesteringer, slik at ikke aktører som kan utgjøre en
- 81 sikkerhetspolitisk risiko for Norge, gjennom investeringer kan utøve politisk press eller
- 82 gjøre strategiske oppkjøp til skade for norsk sikkerhet.
- 83 • at meldeplikt for utenlandsk eierskap skal følge like strenge regler som i EU.
- 84 • at Norge skal jobbe sammen med EU om å innføre strengere regler for hva selskaper fra
- 85 land Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med kan eie i Norge og i Europa.
- 86 • aktivt motvirke negativ innflytelse fra fremmede stater blant annet gjennom styrking av
- 87 nasjonal lovgiving og samarbeid med våre allierte.
- 88 • arbeide for sterkere internasjonalt samarbeid for gjensidig kjernefysisk nedrustning og
- 89 mot spredning av atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen.
- 90 • legge til grunn en tostatsløsning mellom Israel og Palestina som langsiktig mål for
- 91 Midtøsten-politikken, i tråd med folkeretten og Sikkerhetsrådets resolusjoner.

92 **Ukraina**

93 Høyre står sammen med Ukraina i landets kamp for frihet, og støtter det norske Nansen-

94 programmet for å hjelpe Ukraina. Europa er ikke trygt før krigen er avsluttet, og et fritt og selvstendig

95 Ukraina har startet sin gjenoppbygging. Behovene for både bistand og private investeringer vil øke

96 betydelig. Norge må støtte Ukrainas gjenoppbygging, både sivilt og militært.

97 **Høyre vil:**

- 98 • gi betydelig våpenstøtte til Ukrainas frihetskamp, herunder støtte til produksjon av våpen
- 99 og ammunisjon i regi av ukrainsk forsvarsindustri.
- 100 • støtte den sivile forsvarskampen, som for eksempel ved å styrke energisystemet, kritisk
- 101 infrastruktur og helsetjenesten, samt minerydding og støtte til privat sektor.
- 102 • støtte gjenoppbygging av Ukraina, blant annet ved å ta initiativ til et gjenreisingsfond der
- 103 vi også inviterer andre land til å være med.
- 104 • øke samarbeidet med Ukraina der det er relevant, og bidra til at norsk næringsliv
- 105 investerer der.
- 106 • trappe opp støtten til rehabilitering av krigsskadde fra Ukraina.

107 **Forsvar og sikkerhet**

108 Norge trenger et sterkt forsvar for å ivareta nasjonal sikkerhet, beskytte vår suverenitet, sikre

109 landets handlefrihet og opprettholde stabilitet i en uforutsigbar verden. Et sterkt forsvar bidrar til å

110 avskrekke potensielle fiender, tydeliggjør vår posisjon som en troverdig NATO-alliert, og gir trygghet

111 for innbyggerne. I svært urolige tider med konflikter flere steder i verden, står Norge nå overfor den
112 største sikkerhetspolitiske utfordringen siden den kalde krigen.

113

114 Høyre vil gjennomføre en kraftig styrking av Forsvaret. Den brede, tverrpolitiske enigheten om
115 langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) skal ligge til grunn. Planen innebærer at Norges
116 forsvarsevne styrkes både på kort, mellomlang og lang sikt. Høyre vil sikre god styring på
117 investeringene og vil sørge for at personell med riktig kompetanse blir rekruttert til, og blir værende
118 i, Forsvaret. Våre veivalg må også ses i sammenheng med Finlands og Sveriges inntreden i NATO.

119 **Høyre vil:**

120 • styrke Forsvaret, i tråd med forliket om Langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP),
121 herunder:

122 o anskaffe nye fregatter, ubåter og andre fartøyer til Sjøforsvaret.

123 o styrke kampkraften i Hæren og Heimevernet, blant annet med flere soldater og
124 kampvogner, langtrekkende presisjonsild, luftvern, droner og helikoptre.

125 o styrke luftvernet betydelig, blant annet med langtrekkende luftvern.

126 • styrke beredskapen og aktiviteten, samt øke beholdningene av ammunisjon og materiell.

127 • bedre overvåkingen, tilstedeværelsen og kontrollen i våre nærområder.

128 • styrke forsvarsviljen i befolkningen, gjennom blant annet å kalle inn flere vernepliktige til
129 førstegangstjeneste i tråd med LTP, modernisere totalforsvarskonseptet og å øke evnen
130 til å utnytte frivillige bidrag til Forsvaret.

131 • utnytte mulighetene svensk og finsk medlemskap i NATO gir for tettere
132 forsvarssamarbeid i Norden.

133 • vurdere dagens retningslinjer for militær aktivitet i lys av svensk og finsk NATO-
134 medlemskap. styrke vår nasjonale forsvarsindustri, øke den hjemlige produksjonen av
135 ammunisjon og delta i europeisk samarbeid om forsvarsindustri.

136 • styrke opplæringen om Forsvaret og dets samfunnsoppdrag i den videregående
137 opplæringen.

138 • legge til rette for flere sivile arbeidsplasser i nærheten av der Forsvaret er lokalisert.

139 • fornye forsvarsektorens personellpolitikk for å rekruttere og beholde kompetansen den
140 trenger.

141 • styrke karriere- og utviklingsmulighetene i Forsvaret, med mål om at flere blir værende
142 lenger.

143 • legge til rette for at partene kan forhandle frem løsninger som gjør at en større del av
144 personellets inntekt blir pensjonsgivende.

145 • oppheve fratredelsesplikten ved oppnådd særaldersgrense i Forsvaret.

146 • ha nulltoleranse for mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret.

147 • legge til rette for at Forsvaret kan samarbeide mer med sivil sektor og næringslivet i
148 gjennomføringen av LTP.

149 • ivareta veteranene fra internasjonale operasjoner, og sørge for at veteranene og deres
150 nærstående får en god og helhetlig oppfølging.

151 • styrke forskningen på veteraners levekår.

152 Nordområdene

153 Nordområdene er Norges viktigste sikkerhetspolitiske region og strategiske ansvarsområde.
154 Sikkerhetspolitikken skal bygge på avskrekking og beroligelse. Tidsskiftet i europeisk
155 sikkerhetspolitikk betyr tyngre nasjonal militær tilstedeværelse i nord, mer alliert trening og øving i
156 nordområdene, oppbygging av forsvarsevne og tettere samarbeid med Sverige og Finland. Det
157 nordiske forsvarssamarbeidet, basert på NATO-medlemskap, betyr tettere samarbeid om logistikk
158 som både har militær og sivil betydning.

159 Nord-Norge er viktig for Europas sikkerhet. I regionen finnes det store ressurser som kan bidra til å
160 gjøre europeisk industri mindre avhengig av import av strategisk viktige råstoffer. Det er i Norges,
161 EUs og NATOs interesse at nordområdene er en nærings- og befolkningsrik region. Kapital, kraft og
162 kompetanse vil være viktige satsingsområder.

163 De særskilte tiltakene i Nord-Troms og Finnmark (tiltakssonen) gir ikke lenger tilstrekkelige
164 resultater når det kommer til å opprettholde bosettingen. Den økte sikkerhetspolitiske betydningen
165 av Nord-Norge og de økte investeringene som følge av opprusting av forsvar og infrastruktur,
166 kombinert med økt behov for naturressurser, gir store muligheter for fremtidig vekst. Høyre vil
167 prioritere kunnskapsbaserte initiativ og tiltak som styrker innsatsen for å opprettholde, og helst
168 øke, befolkningen i Nord-Norge. De persons- og bedriftsrettede tiltakene i Nord-Troms og Finnmark
169 skal vurderes innenfor rammene av dagens tiltakssone, herunder vurdere om lavere personskatt
170 kan være mer virkningsfullt.

171 Høyre vil:

- 172 • bygge ut infrastruktur i Nord-Norge som både understøtter en økt forsvarssatsing og
173 legger til rette for utvikling av næringsliv.
- 174 • styrke etterretnings- og overvåkningskapasiteter i nordområdene, inkludert tiltak for å
175 motvirke informasjonsoperasjoner som kan undergrave nasjonal sikkerhet.
- 176 • jobbe for at både norske, europeiske og amerikanske aktører ønsker å investere mer i
177 nordområdene.
- 178 • vurdere innretningen av de særskilte tiltakene i Nord-Troms og Finnmark (tiltakssonen)
179 for å få bedre resultater for tilflytting og økt verdiskaping.
- 180 • legge til rette for næringer med naturgitte fortrinn i nordområdene som romindustri,
181 energi, havbruk og fiske, reiseliv, prosessindustri og mineraler.
- 182 • bidra til utvikling av arbeidsplasser knyttet til kraft- og industri i Nord-Norge, basert på
183 erfaringene fra Nord-Sverige hvor samarbeid mellom lokale og sentrale myndigheter, og
184 næringsliv har bidratt til befolkningsøkning.
- 185 • forske mer på klima- og naturendringene i arktiske strøk.
- 186 • styrke beredskap og overvåking av Barentshavet, og ivareta norske interesser i
187 forbindelse med aktivitet knyttet til i Den nordlige sjørute.
- 188 • opprettholde norsk befolkning og ivareta den norske suvereniteten på Svalbard, ved å
189 forsterke norsk tilstedeværelse.

190 Utviklingspolitikk

191 Høyre vil innrette bistanden slik at den oppnår størst mulig effekt og bidrar til systemendring i
192 landene vi engasjerer oss i. Antall mottakerland bør begrenses, og bistanden må ha mest mulig
193 geografisk og tematisk konsentrasjon. Digitalisering og ny teknologi kan bidra til mer
194 kostnadseffektiv bistand og humanitær hjelp som når ut til flere, med større effekt.

195 Norge har et internasjonalt ansvar for, og en betydelig egeninteresse i, at verdens fattige land
196 oppnår en mer bærekraftig utvikling enn i dag. Fattigdom, sult, klimaendringer og manglende
197 tilgang på arbeidsplasser, energi, utdanning og helsetjenester er viktige årsaker til krig, konflikt og
198 migrasjon. En fredeligere verden med mindre fattigdom og mer samarbeid gir mindre internasjonal
199 spenning og uro. Det er i Norges interesse at ulikhetene i og mellom land reduseres.

200 Krisene i verden blir dypere, mer brutale og mer langvarige. Derfor må den humanitære bistanden
201 økes og sees tydeligere i sammenheng med utviklingspolitikken. Høyre vil vektlegge langsiktig
202 bistand som gjør at enkeltmennesker, familier og land kan klare seg selv på sikt. Vi vil bidra til at
203 det skapes demokratiske samfunn der toleranse og frihet er bærende verdier. Vi vil videreføre
204 satsingen på utdanning og kapasitetsbygging i offentlig sektor i utviklingsland, spesielt innenfor
205 skatt og handel. Utviklingsland må få tilgang til privat kapital for å gjøre investeringer som er
206 nødvendige for å jobbe seg ut av fattigdom.

207 Bistand alene vil aldri være tilstrekkelig for at et land skal kunne oppnå bærekraftig utvikling.
208 Bistandsprosjekter som bidrar til å mobilisere privat kapital og ressurser fra landene selv, må derfor
209 prioriteres. Risikoavlastning for privat kapital gjennom garantiordninger og Norfund må prioriteres
210 høyere enn i dag. Høyre vil støtte oppunder multilateralt samarbeid, ved at Norge tar en aktiv rolle i
211 de organisasjonene og utviklingsbankene vi deltar i.

212 **Høyre vil:**

- 213 • gjennomføre en kritisk gjennomgang av norske bistandsmidler for å sikre mer målbare
214 resultater, redusere korrupsjonsrisiko, styrke satsingen på kunnskap i forvaltningen og
215 sørge for mer åpenhet om bruk av og resultater for bistanden.
- 216 • konsentrere bistanden om helhetlig innsats i prioriterte land, og investere mer i globale
217 fellesgoder som klima, pandemiberedskap og sikkerhet.
- 218 • ha et langsiktig perspektiv på norsk bistand, og prioritere utdanning, global helse,
219 næringsutvikling, kapasitetsbygging og multilateralt samarbeid.
- 220 • at norsk bistand skal bidra til nasjonal ressursmobilisering og økt politisk vilje til endring
221 i mottakerlandene.
- 222 • arbeide for økt handel mellom Norge og verdens fattige land samt mellom fattige land.
- 223 • legge til rette for betydelig økning i private investeringer i utviklingsland gjennom blant
224 annet garantiordninger og økt kapitaltilførsel til Norfund.

225
226
227
228
229
230

231
232
233
234

235
236
237
238
239
240
241
242
243

244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265

En tryggere hverdag

Tryggheten vår trues av kriminalitet i Norge og av utenlandske kriminelle nettverk. Statens viktigste oppgave i et samfunn er å gi innbyggerne trygghet. Et tilstedeværende politi og sikkerhetstjeneste, en rettssikker saksgang i domstolene og en kriminalomsorg som bidrar til å redusere gjentakelse, er viktige for innbyggernes trygghet. Gjennom en god oppvekst og ved å motvirke utenforskap forebygger vi kriminalitet.

Politi og påtalemyndighet

Politiet skal være til stede der det er behov – i hele landet og på nett. Politiet skal være lett å nå, og yte god og effektiv service. Politiets hovedstrategi er forebygging, og Høyre vil styrke politiets forebyggende arbeid.

Kriminalitetsbildet blir mer sammensatt, og profesjonelle kriminelle aktører får større fotfeste i Norge. Både enkeltmennesker og bedrifter utsettes for kyniske kriminelle som utnytter sikkerhetshull og folks tillit til andre. Svindel mot offentlige velferdsgoder blir stadig vanligere, og er en trussel mot vår samfunnsmodell. Økende ungdomskriminalitet og gjenger som utnytter unge utfordrer det tradisjonelle politiarbeidet, fordi lovbrysteren er ung og iblant under den kriminelle lavalderen. For å håndtere det nye kriminalitetsbildet, må kapasiteten i politiet opp, samtidig som ressursene må brukes mer effektivt enn i dag. Høyres mål er et politi med ressurser og omstillingsevne til å bekjempe den økende kreativiteten hos kriminelle. Samtidig må politiets og domstolenes verktøykasse oppdateres, slik at de kan ramme de kriminelle mest mulig effektivt.

Høyre vil:

- at politiet skal ha god bemanning og synlig tilstedeværelse i hele landet, og nå målet om 2 politifolk per 1000 innbyggere.
- styrke politiets arbeid mot nettbasert kriminalitet som svindel, trusler og seksuelle overgrep mot barn..
- hindre at Norge blir et transittland for narkotika, blant annet ved å forsterke tollkontrollen.
- styrke kapasiteten i påtalemyndigheten.
- øke etterforskningskapasiteten, og vurdere en separat etterforskerutdanning som et tillegg til dagens, for å forbedre etterforskningskompetansen og sørge for at flere sivile kan bidra til etterforskningsarbeid, blant annet økonomer og teknologer.
- vurdere en ordning der ansatte med for eksempel økonomi- eller teknologikompetanse raskt kan tilegne seg politimyndighet, etter modell fra Sverige.
- inndra mer kriminelt utbytte, blant annet gjennom å sørge for egne inndragningsteam i politidistriktene.
- beholde mulighetene for midlertidig bevæpning og punktbevæpning på sårbare steder etter risiko- og sårbarhetsanalyser.
 - **DISSENS 1 (Tage Pettersen, Kristin Ørmen Johnsen, Andreas Vollsund, Mari Holm Lønseth, Magnus Mæland, Henrik Asheim):** *Punktet erstattes med:*
«Innføre generell bevæpning av politiet.»
- vurdere hvordan flere av politiets oppgaver kan løses av andre enn politiet, for eksempel fangetransport eller transport og oppbevaring av verdifullt gods.

- 266 • ta i bruk alternative turnusordninger der det kan øke beredskapen, når det er lokal enighet
267 om det.
- 268 • sørge for mer forutsigbare rammer for politiets drift og investeringer gjennom en
269 langtidsplan for politiet.
- 270 • at uniformerte representanter for statens voldsmonopol, slik som ansatte i politiet og i
271 domstolene, skal fremstå nøytrale uten bruk av politiske eller religiøse symboler.
- 272 • at politiet fortsatt skal jobbe for, og ha hjemler til, å avdekke bruk, besittelse og salg av
273 narkotika. De som tas for eget bruk skal henvises til obligatorisk kommunalt
274 hjelpetilbud.
- 275 • at politi, banker, skattemyndigheter og andre relevante aktører skal kunne dele
276 informasjon enklere ved mistanke om økonomisk kriminalitet.

277 **Domstoler**

278 Domstolene og rettsvesenet er en grunnleggende forutsetning for en velfungerende rettsstat.
279 Domstolene må ha tilgang på kompetanse, lokaler og teknologi som gjør det mulig med en rask og
280 rettssikker saksgang. Saker som kommer til domstolen i dag, er mer kompliserte enn tidligere. Det
281 kan skyldes at de er mer omfattende, omhandler organisert kriminalitet eller mer kompliserte
282 tvistesaker. Høyre ønsker å fortsette moderniseringen av domstolene.

283 **Høyre vil:**

- 284 • øke kapasiteten ved domstolene for å håndtere økt saksmengde, både i sivile og
285 strafferettslige saker, og korte ned tiden mellom lovbrudd og eventuell
286 varetekstfengsling, domfellelse og soning i straffesaker.
- 287 • sikre gode ordninger for fri rettshjelp.
- 288 • sørge for lyd- og bildebruk i alle rettssaler, slik at saksgang og vitneprov blir dokumentert
289 og kan brukes i en eventuell ankesak.
- 290 • videreutvikle hurtigspor for ungdomskriminelle og gjøre det til en nasjonal ordning.

291 **Straff og samfunnsvern**

292 Høyre mener at et godt straffesystem skal bidra til god rehabilitering av dem som begår kriminalitet,
293 samtidig som det skal ha en preventiv effekt og samsvare med alvoret i den kriminelle handlingen
294 og allmenhetens rettsfølelse.

295 Kriminelle nettverk bruker stadig nye metoder. Grov vold, trusler, bedrageri og hvitvasking, er blant
296 de kriminelle nettverkens forretningsmodell. Ny teknologi og en streng æres- og fryktkultur kan
297 gjøre det krevende for politiet å få dømt personer tilknyttet kriminelle nettverk. Det er derfor
298 nødvendig med flere verktøy for å sikre at politiet kan etterforske og få dømt gjerningspersoner i
299 kriminelle nettverk.

300 Rettssamfunnet vårt stilles overfor særlige utfordringer når personer med alvorlige psykiske
301 lidelser begår kriminalitet. Høyre mener samfunnsvern må vektlegges sterkere, og vil vurdere en ny
302 særreaksjon og soningstilbud for slike saker. For å forebygge, vil Høyre forbedre det psykiske
303 helsetilbudet.

304 **Høyre vil:**

- 305 • øke straffen når flere straffbare handlinger begås samtidig.
- 306 • øke straffene for tvang og vold av særlig ydmykende karakter.
- 307 • øke strafferammen for ulovlig våpenbesittelse og bæring av våpen på offentlig sted.
- 308 • skjerpe straffene for å bruke mindreårige i kriminelle handlinger.

- 309 • heve strafferammene for æresrelatert kriminalitet, for eksempel tvangsekteskap, og
310 styrke politiets virkemidler til å etterforske slike saker.
- 311 • fjerne muligheten for prøveløslatelse for personer som har begått særlig krenkende
312 kriminalitet mot personer og alvorlig kriminalitet mot grunnleggende nasjonale
313 interesser.
- 314 • heve straffen for seksuelle overgrep og all befatning med, og fremstilling av,
315 overgrepsmateriale.
- 316 • fjerne foreldelsesfristen for flere straffbare handlinger, for eksempel seksuelle overgrep
317 mot barn og grov vold.
- 318 • innføre en plikt for norske tjenesteleverandører til å varsle politiet dersom de oppdager
319 at tjenestene deres brukes til å spre eller oppbevare overgrepsmateriale.
- 320 • gi dommerne større handlingsrom i straffeutmålingen ved å både redusere
321 minstestraffer og øke maksstraffene.
- 322 • at samfunnsvern tillegges større vekt i saker der utilregnelige gjør alvorlige handlinger
323 eller er troende til dette, og gjennomføre endringer i reglene for forvaring og skjerpe
324 vilkårene for prøveløslatelse.
- 325 • forbedre samarbeidet mellom politiet, påtalemyndigheten og helsetjenesten rundt
326 oppfølgingen av personer dømt til tvungent psykisk helsevern, og sikre at politiet får
327 beskjed når slike pasienter er ferdig behandlet og slippes fri.
- 328 • vurdere en ny særreaksjon for personer som er forvaringsdømt, men som på grunn av
329 dårlig psykisk funksjonsevne vil ha permanent behov for grensesettende omsorg, og
330 vurdere andre former for soning og prøveløslatelse, for eksempel «sikkerhetshjem».
- 331 • inkludere vektere som en yrkesgruppe med særlig vern mot trusler og vold i straffelovens
332 paragraf 265 og 286.

333 **Kriminalomsorg**

334 Straffedømte som skal tilbakeføres til samfunnet, må få god hjelp og oppfølging i påvente av, under
335 og etter soning. Høyre vil se på boalternativer for psykisk syke innsatte som faller mellom
336 kriminalomsorgen og psykiatrien. Dette vil minske belastningen på både psykiatrien og fengslene,
337 og gi de aller sykeste bedre fremtidsutsikter.

338 Innsatte som skal tilbake til samfunnet, må få god oppfølging og et tilbud om jobb eller utdanning.
339 Høyre mener at frivillige organisasjoner som arbeider med dette, må fortsette å få god støtte.
340 Samtidig vil vi legge til rette for at private initiativer skal kunne rekruttere flere innsatte til
341 arbeidslivet.

342 **Høyre vil:**

- 343 • endre organiseringen av kriminalomsorgen slik at vi får færre administrative nivåer og et
344 likere soningstilbud over hele landet.
- 345 • forbedre soningsforholdene for kvinner, som ofte har dårligere soningsforhold enn
346 mannlige innsatte.
- 347 • at utenlandske innsatte hovedsakelig skal sone i hjemlandet, ved å inngå flere
348 soningsoverføringsavtaler og bruke dem vi har mer aktivt.
- 349 • redusere bruken av isolasjon, og fastsette en minstenorm for sosialt samvær for
350 innsatte i fengsel for å forhindre isolasjon.
- 351 • utvide ungdomsenhetene i fengslene, og skille voksne innsatte og innsatte under 18 år.

- 352 • legge til rette for mer samarbeid med private og ideelle for å få innsatte ut i arbeid etter
353 soning.
- 354 • styrke det psykiske helsetilbudet for innsatte.
- 355 • styrke oppfølging og ettervern av spesielt sårbare innsatte.
- 356 • sikre bedre oppfølging av tidligere rusavhengige som slipper ut av fengsel.
- 357 • gi ofre og etterlatte rutinemessig varsel når domfelte er ute på permisjon eller er løslatt
358 fra fengsel.

359 **Ungdoms- og gjengkriminalitet**

360 De fleste ungdommer er lovlydige og begår ingen kriminalitet. Likevel har ungdomskriminaliteten
361 økt både i omfang og alvorlighet. Høyre vil prioritere forebygging gjennom skole, familiestøtte,
362 idrettslag, frivillighet og andre arenaer, og gjøre det enkelt for ungdom å komme seg bort fra
363 skråplanet.

364 Det er viktig å sikre at barn og unge ikke rekrutteres inn i kriminelle miljøer. Samtidig må kriminalitet
365 blant unge gi en rask og følbare reaksjon. Derfor vil Høyre videreutvikle hurtigspor i domstolene for
366 unge lovbryttere.

367 Gjenger og andre former for kriminelle nettverk bruker lojalitet, trusler og rekruttering av unge til å
368 utøve kriminalitet uten at bakmenn blir stilt til ansvar. Nettverk med internasjonale forgreininger
369 skal ikke få rotfeste i Norge. Høyre vil arbeide systematisk med å ramme ulike deler av den
370 organiserte kriminaliteten gjennom nye tiltak som gjør den kriminelle livsførselen vanskeligere.

371 **Høyre vil:**

- 372 • sikre at utenlandske statsborgere som reiser til Norge for å drive kriminell virksomhet
373 utvises.
- 374 • legge til rette for muligheten til å vitne anonymt i saker der det er særlig relevant, med
375 solide rettssikkerhetsgarantier.
- 376 • forbedre det tverrfaglige samarbeidet mellom politiet og kommunene etter inspirasjon
377 fra Danmark, herunder sikre at taushetsplikten ikke er til hinder for samarbeid om unge
378 som har begått lovbrudd eller er i risikozonen for å begå lovbrudd.
- 379 • styrke politiets forebyggende arbeid og tilstedeværelse i særlig kriminalitetsutsatte
380 områder.
- 381 • forsterke det internasjonale politisamarbeidet for å bekjempe etableringen av
382 internasjonale gjengforgreininger i Norge.
- 383 • utvide bruken av fotlenke som straff for unge som begår kriminalitet, og innføre mulighet
384 til å ilegge oppholdsforbud ved bruk av fotlenke.
- 385 • sikre rask, tett og koordinert oppfølging fra det offentlige til gjengmedlemmer som er
386 motivert for å tre ut av den kriminelle løpebanen gjennom egne, lokale exit-programmer,
387 og ha tett oppfølging etter endt soning.
- 388 • innføre nye regler for sivilrettslig inndragning av verdier og etablere inndragningsteam,
389 slik at verdigjenstander som kan spores tilbake til kriminelle handlinger lettere kan
390 inndras.
- 391 • sørge for en-til-en-oppfølging av unge i risikozonen, såkalte mentorordninger.
- 392 • etablere et landsdekkende institusjonstilbud som kan ta vare på barn som begår alvorlig
393 eller gjentatt kriminalitet.

- 394 • i større grad involvere, forplikte og ansvarliggjøre foreldre, og sette inn hjelpetiltak i
395 sårbare familier.

396 **Vold i nære relasjoner**

397 Utrygghet eller vold i hjemmet fra nærstående er noe av det vanskeligste og mest
398 integritetskrenkende et menneske kan oppleve. Samfunnets reaksjon skal være klar og tydelig
399 overfor den som utøver slik vold. Både kommunene og politiet har viktige oppgaver i arbeidet med
400 å forebygge og avdekke vold og overgrep i nære relasjoner. Høyre ønsker at alle kommuner skal
401 ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

402

403 Mange ofre for kriminalitet opplever utrygghet og dårligere livskvalitet etter å ha blitt utsatt for
404 lovbrudd. Ofre for kriminalitet er ulike og reagerer forskjellig på det de opplever. Det viktigste
405 samfunnet kan gjøre, er å sikre at politi og rettsapparat håndterer forskjellige typer kriminalitet
406 raskt og godt. Høyre vil styrke ofrenes stilling.

407 **Høyre vil:**

- 408 • styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom bedre samarbeid mellom politiet,
409 helsevesenet og barnevernet, blant annet gjennom RISK-samarbeidet.
- 410 • sikre gode krisesentertilbud i hele landet, og styrke kompetansen innen rusproblemer og
411 psykiske helseutfordringer.
- 412 • vurdere å innføre mulighet for å sjekke om en partner er tidligere dømt for vold i nære
413 relasjoner eller seksuelle overgrep, etter modell fra «Clare's Law» i Storbritannia, hvor
414 politiet gjør grundige vurderinger av alvorlighetsgrad og risiko for gjentakelse før de gir
415 ut informasjon om tidligere dommer.
- 416 • sikre ofrene bedre ved at gjerningspersonen kan pålegges å flytte fra nærområdet der
417 ofrene bor.
- 418 • sikre at politiet i hele Norge har tilgang på spesialkompetanse når det gjelder vold mot
419 barn og vold i nære relasjoner.
- 420 • forbedre informasjonsflyten mellom ulike offentlige instanser, for å avdekke vold tidlig.
- 421 • utrede endringer i tvungent samvær og tvungen mekling i saker med vold eller mistanke
422 om vold.
- 423 • endre vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og
424 hensynet til ofre og pårørende i større grad vektlegges.
- 425 • at personer dømt for mishandling i nære relasjoner og andre alvorlige voldshandlinger
426 som hovedregel skal ilegges evigvarende kontaktforbud mot voldsoffer og relevante
427 pårørende.
- 428 • at omvendte voldsalarmer skal være hovedregelen.

429 **Hatkriminalitet og ekstremisme**

430 Høyre mener fremveksten av høyreekstremisme, antisemittisme og radikal islam er trusler mot vårt
431 demokrati. Kontakten mellom ekstremister skjer digitalt og over landegrenser. Bekjempelse av
432 ekstreme holdninger som fører til vold, må skje på flere områder og i et tett samarbeid mellom det
433 offentlige nasjonalt og lokalt, politiet, næringslivet og frivillige organisasjoner.

434 **Høyre vil:**

- 435 • styrke politiets kapasitet til å etterforske hatkriminalitet.

- 436 • styrke kampen mot rasisme og diskriminering, blant annet gjennom forsterket
437 forebygging i skolen, politiet og i samarbeid med frivilligheten.
- 438 • forebygge radikaliserings og ekstremisme i særlig utsatte miljøer og under soning.
- 439 • støtte forskning på alle former for ekstremisme.
- 440 • utarbeide en nasjonal handlingsplan mot hatkriminalitet i samarbeid med berørte
441 grupper.
- 442 • sørge for bedre reintegrering av ekstremister gjennom forbedrede, lokale exit-
443 programmer.
- 444 • støtte ideelle og frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører som arbeider med å
445 forebygge og motvirke rekruttering til kriminelle miljøer og ekstreme grupperinger.
- 446 • forbedre ordningen med radikaliseringskontakter i politiet.
- 447 • sørge for at taushetsplikt ikke er til hinder for deling av informasjon om personer som er
448 utsatt for å kunne bli radikalisert mellom ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet.

449 Forberedt når krisen kommer

450 God beredskap vises først når krisen inntreffer. En krise kan være utløst av enkeltpersoner eller
451 nasjonalstaters handlinger, eller som følge av hendelser fra naturens side. Trusler knyttet til
452 blant annet digital sikkerhet, vann- og matforsyning og naturkatastrofer, kan ramme flere
453 sektorer i samfunnet samtidig. Derfor er god samhandling nasjonalt og lokalt viktig.
454 Ansvarsforhold og kommandolinjer mellom sivile og militære aktører må være tydelige, og det
455 må sikres god kompetanse på alle nivåer.

456 Sårbarheter endrer seg kontinuerlig i samfunn som er i utvikling, som vårt. Aktører som står
457 bak vilde handlinger som kan utløse kriser vil hele tiden lete etter nye svakheter og ta i bruk
458 ny teknologi for å nå sine mål. Beredskapsarbeidet må derfor pågå kontinuerlig og ta høyde
459 for stadig nye utfordringer.

460 Norge skal ha et sterkt totalforsvar der det militære forsvaret og den sivile beredskapen jobber
461 tett sammen om god beredskap og håndtering av kriser og uforutsette hendelser. Næringslivet
462 vil utgjøre et avgjørende bidrag i en krisesituasjon. Det er viktig å avklare næringslivets rolle i
463 beredskapen, hva de forventes å stille med, og at nødvendige samarbeidsrutiner avklares.

464 Hver enkelt av oss spiller en viktig rolle dersom en krise inntreffer. Alle innbyggere har et ansvar
465 for å ha forberedt seg selv på hvordan de skal håndtere ulike kriser som kan oppstå, og følge
466 myndighetenes råd om egenberedskap. Myndighetene må ha gode kommunikasjonskanaler
467 som når alle grupper i samfunnet.

468 Samfunnet er avhengig av jevn tilgang av blant annet matvarer, legemidler, energi, vann,
469 materialer og utstyr. Norge er i liten grad selvforsynt med legemidler, også resten av Europa er
470 avhengig av import, spesielt av aktive virkestoff. Vi har sett sårbarheten innen
471 smittevernsutstyr, legemidler og medisinskteknisk utstyr og må dra lærdom av pandemien.

472 Helseberedskapen må forbedres for å verne om befolkningens liv og helse, og sørge for
473 medisinsk behandling og pleie og omsorg til berørte personer i alle situasjoner. Avklarte
474 ansvarsforhold, tydelige varslings- og rapporteringsrutiner og god samhandling mellom
475 aktørene ved kriser er spesielt viktig.

476 Klimaendringene som følger av menneskeskapte utslipp øker i omfang og alvor. Vi må
477 fremover være forberedt på at kostnadene for å forebygge og reparere skader knyttet til et
478 endret klima og mer ekstremvær vil øke betydelig. Klimaendringene fører blant annet til økt
479 nedbør og styrtregn, og det er behov for at kommunene og stat samarbeider om å forebygge
480 og håndtere skader knyttet til overvann, flom og skred.

481 Høyre vil:

- 482 • sørge for bedre samordning mellom Norges ulike beredskapsplanverk og -etater i
483 møte med nye kriser og større hendelser.
- 484 • sikre at kontrakter for utbygging, drift, vedlikehold og leveranser av samfunnskritisk
485 infrastruktur ikke gis til aktører fra land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid
486 med.
- 487 • sørge for at politiet og andre beredskapsenheter har nok personell og materiell til å
488 håndtere krisesituasjoner og styrke Sivilforsvarets mulighet til å ivareta
489 sivilbefolkningens trygghet og sikkerhet.

- 490 • klargjøre hvordan og med hva næringslivet skal bidra i forbindelse med ulike kriser,
491 og sørge for at relevante næringsaktører øver på samhandling med myndighetene i
492 krisesituasjoner.
- 493 • sørge for at kommunene har kapasitet og kompetanse til å håndtere hendelser,
494 kriser og katastrofer, samt styrke samordningen mellom kommune, fylke og
495 statsforvalter.
- 496 • anerkjenne frivillighetens bidrag for norsk beredskap, styrke samarbeidet gjennom
497 støtte og forpliktende avtaler.
- 498 • ha et godt, moderne og koordinert cybersikkerhetssystem for å beskytte
499 samfunnsinstitusjoner, bedrifter og borgere mot hacking og annen datakriminalitet.
- 500 • delta aktivt i internasjonalt samarbeid om håndtering av trusler fra teknologisk
501 utvikling og hackere.
- 502 • sikre stabil norsk matproduksjon, i samarbeid med produsenter og distributører, og
503 ta initiativ til at det utarbeides en samlet matberedskaps- og forsyningsplan for
504 Norden som inkluderer både fisk og landbruk.
- 505 • sikre tilstrekkelig bunkringskapasitet i hele landet.
- 506 • styrke samarbeidet med EU om beredskap, og delta i EUs helseunion.
- 507 • arbeide for mer produksjon av legemidler og medisinsk utstyr i Norge og Europa.
- 508 • arbeide aktivt for å sikre mot legemiddelmangel, og styrke og utvide det nordiske
509 samarbeidet om produksjon og lagring av legemidler og smittevernutstyr i Norden.
- 510 • prioritere effektiv implementering av EU-direktiver og -forordninger som angår
511 samfunnskritisk teknologi og sikkerhet.
- 512 • oppdatere beredskapslovgivningen, og tilpasse den til dagens utfordringsbilde.
- 513 • følge opp DSBs arbeid med trygge oppholdssteder for befolkningen ved evakuering
514 i hele krisespekteret.
- 515 • gjennomgå kommunikasjonen til befolkningen om egenberedskap for krig, særlig i
516 lys av svenske og finske erfaringer.
- 517 • sikre kraft- og energiinfrastruktur bedre mot sabotasje og angrep.
- 518 • øke kommunenes evne til å forebygge ras, flom og skred gjennom bedre regionalt
519 samarbeid, planverk og støtte til kartleggings- og kompetansetiltak i kommunene.
- 520 • utvikle nasjonale klimasårbarhetsanalyser, og årlig rapportering om
521 klimatilpasningsarbeidet.
- 522 • videreføre satsinger på naturbaserte løsninger, som etablering av grønne tak,
523 restaurering av myr og kantvegetasjon, og gjenåpning av bekker og vassdrag.

524 Et kunnskapssamfunn som gir

525 muligheter for alle

526 Utdanning er avgjørende for å gi alle mulighet til å leve det livet de ønsker, og å kunne ta ansvar
527 for seg selv og andre. Fundamentet i vårt kunnskapssamfunn er en skole som skal gi gode
528 grunnleggende ferdigheter, utjevne sosiale forskjeller, forberede elevene på livet og være en
529 motvekt til de mer negative utviklingstrekkene i samfunnet. Gjennom de yrkesfaglige
530 studieretningene og høyere utdanning får alle den kompetansen som trengs for å tre inn i
531 arbeidslivet. I dagens samfunn er det ingen som kan utdanne seg én gang, og være skolert for
532 hele sitt arbeidsliv. Derfor er også muligheten til å lære hele livet og tilegne seg ny kompetanse
533 som voksen en sentral del av det norske utdanningsløpet.

534 Høyre vil forsterke hele utdanningsløpet. Norges konkurransekraft avhenger av at vi har en
535 befolkning som har høy kompetanse og får brukt denne til å skape verdier og gode liv.
536 Kunnskap motvirker polarisering, og bidrar til å bygge tillit i samfunnet.

537 Den største utfordringen i skolen i dag er at pilene peker i gal retning. Læringsresultatene i
538 skolen svekkes, fraværet har økt og for få søker seg til lærerutdanningene. Innen høyere
539 utdanning er det for få som utdanner og utmerker seg innen realfag, hvor behovene vil være
540 store i fremtiden. Forskning og utvikling har vært nedprioritert og tilgangen på etter- og
541 videreutdanning for voksne er for dårlig.

542 Barnehage

543 Barnehagen er en arena for utvikling, sosial læring, inkludering og integrering. Barnehagene
544 må ha nok dyktige barnehagelærere, fagarbeidere og andre ansatte. De ansatte skal få tilbud
545 om faglig utvikling. Høyre vil stille tydelige krav til et godt pedagogisk arbeid, og vil særlig
546 prioritere tiltak for å styrke barns språkutvikling.

547 Det er store forskjeller i hvor modne elevene er når de begynner på skolen. Lekbaserte
548 læringsaktiviteter har stort potensial til å utjevne disse forskjellene. Høyre vil derfor ha mer
549 systematisk bruk av slike aktiviteter det siste året i barnehagen, samtidig som det skal være
550 nok tid til fri lek.

551 Høyre ønsker at flest mulig skal ha mulighet til å starte i barnehagen når de fyller ett år, og vil
552 utvide retten til barnehageplass til barn født i desember. Sammen med kommunene skal det
553 vurderes nye tiltak for at barnehagene kan ta opp flere barn gjennom våren.

554 Høyre ønsker mangfold i barnehagesektoren, med en god blanding av offentlige og private
555 barnehager. Det viktigste for Høyre er at barnehagene har god kvalitet. Alle som ønsker det,
556 skal ha mulighet til å velge barnehage for sine barn selv.

557 Høyre vil:

- 558 • gi flere ansatte og ledere i barnehagene etter- og videreutdanning, mulighet til å
559 oppnå formell kompetanse i jobb og utvikle flere karriereveier for barnehageansatte,
560 etter modell av lærerspesialistordningen.
- 561 • innføre systematisk bruk av lekbaserte læringsaktiviteter for de eldste barna som
562 en del av rammeplanen.

- 563 • stille krav om at alle kommuner skal ha systemer for å forbedre kvaliteten i
564 barnehagene.
- 565 • at alle barnehager skal ha tilgang på spesialpedagog, for å kunne sette inn
566 nødvendige tiltak tidlig.
- 567 • at alle barns språkferdigheter skal vurderes i god tid før skolestart, og at barn med
568 svak språkutvikling får nødvendig støtte og oppfølging slik at de har gode
569 norskferdigheter når de starter på skolen.
- 570 • utvide ordningene med gratis kjernetid og redusert egenbetaling for familiene som
571 trenger det mest, i tillegg til at barnehageprisene skal være lave for alle.
- 572 • gradvis utvide søskenmoderasjonsordningen i barnehage til også å gjelde for
573 familier som har flere barn i barnehage og SFO/AKS.
- 574 • jobbe for at flest mulig får plass fra de er ett år, og i samarbeid med kommunene
575 og sektoren vurdere tiltak som kan gi flere barn plass på våren. Retten til
576 barnehageplass skal utvides til minst å gjelde barn født i desember.
- 577 • likebehandle offentlige, ideelle og private barnehager for å sikre en mangfoldig og
578 forutsigbar barnehagesektor, og ha samtidig finansiering ved innføring av nye krav.

579 Grunnskole

580 Høyre vil ha en kunnskapsskole som gir muligheter for alle, uavhengig av bakgrunn, kjønn og
581 hvem foreldrene er. Høyre har høye ambisjoner for hver enkelt elev. Mye er bra i norsk skole.
582 De fleste elevene trives og har en god relasjon til lærerne sine. Vi har høy lærertetthet og bruker
583 mye penger på utdanning for alle. Flere fullfører videregående skole enn for ti år siden.

584 Det er også noen utfordringer. For mange elever kan for lite etter ti års skolegang, og for mange
585 elever går for lenge på skolen uten å lære seg å lese, skrive og regne skikkelig. Mangel på
586 mestring kan føre til mer bråk, uro og fravær. Foreldres utdanningsnivå har for mye å si for
587 barnas skolerresultater, og det er for stor variasjon i kvalitet mellom kommuner, skoler og innad
588 i skoler. Flere elever enn tidligere har behov for ekstra oppfølging, og flere melder om at de
589 opplever mobbing, vold og trusler i skolen. Digitale forstyrrelser svekker elevens evne til å
590 konsentrere seg og reduserer læring i for stor grad.

591 Det er en klar sammenheng mellom grunnskolerresultater og fullføring av videregående
592 opplæring. Mer av innsatsen i skolen må derfor settes inn tidlig, slik at ingen blir gående lenge
593 på skolen uten å lære grunnleggende ferdigheter. Elevenes ferdigheter i lesing, skriving og
594 regning åpner dørene for all annen læring, og skal prioriteres i alle fag gjennom hele skoleløpet.

595 Høyre mener digitale læremidler kun skal brukes der det har en klar læringseffekt, og fysiske
596 læremidler skal alltid være et reelt tilgjengelig valg for lærerne. Det skal legges til rette for mer
597 varierte og tilpassede undervisningsformer og fysisk aktivitet i flere fag. Skolen skal i større
598 grad gi elever evne til utholdenhet, konsentrasjon og faglig fordypning. Elever skal erfare at
599 innsats lønner seg og at de er viktige for fellesskapet.

600 Ungdomsskolen forbereder i dag ikke elevene godt nok til videregående. Overgangen mellom
601 barne- og ungdomsskole kan også være stor for mange. Noen elever har store kunnskapshull,
602 mister motivasjon, opplever at undervisningen ikke er relevant for dem og går ut av
603 ungdomsskolen uten å kunne lese, skrive og regne godt nok. Høyre vil gjennomføre en reform
604 av ungdomsskolen for å øke læring og motivasjon.

605 **Høyre vil:**

- 606 • styrke oppfølgingen av skolenes plikt til å gi ekstra oppfølging og intensivopplæring
- 607 til elever som henger etter i lesing, skriving og regning i 1.–4. klasse, og sette inn
- 608 tiltak der skolene ikke oppfyller plikten.
- 609 • forbedre lese-, skrive- og regneopplæring for de yngste barna, blant annet ved at alle
- 610 skoler får tilgang til lærespesialister i begynneropplæringen, og utvikle en nasjonal
- 611 strategi for bedre leseopplæring.
- 612 • åpne for en mer fleksibel start i grunnskolen, ved å gi foreldre større innflytelse på
- 613 om barnet skal begynne ett år tidligere eller senere på skolen.
- 614 • tilpasse undervisningen til eleven, og gi læreren bedre mulighet til å differensiere
- 615 undervisningen etter nivå for å gi alle elever mestringsfølelse og læringsglede.
- 616 • heve lærernes kompetanse i å fange opp elever med høyt læringspotensial, og gi
- 617 flere av elevene tilbud om ekstra undervisning og forserte løp.
- 618 • gjennomgå kompetansemålene med sikte på at grunnleggende ferdigheter
- 619 prioriteres i alle fag, og vurdere om det skal innføres tydeligere veiledning og
- 620 forventninger til hva elevene skal lære i hvert fag.
- 621 • at elevene skal øve mer på å utvikle utholdenhet og konsentrasjonsevne, for
- 622 eksempel ved å lese lengre tekster på papir, begrense bruken av skjerm og ha flere
- 623 oppgaver som krever fordypning i stedet for multitasking.
- 624 • at grunnskolen skal være mobilfri, med unntak for når læreren vil ta det i bruk i
- 625 undervisningen som et pedagogisk verktøy.
- 626 • at all undervisning, inkludert svømmeundervisning og leirskoletilbud, skal være
- 627 kjønnsnøytral, med mindre pedagogiske hensyn taler for noe annet.
- 628 • styrke forskningen på tiltak som utjevner sosiale forskjeller i skolen, ved å etablere
- 629 nasjonale forløpsregistre om barn i barnehager og skoler, innenfor strenge regler
- 630 for personvern.
- 631 • at bekymringsfullt fravær skal følges bedre opp, og at det innføres en nasjonal
- 632 registrering av fravær.
- 633 • forsterke innsatsen mot mobbing, vold og diskriminering, blant annet ved å gi skoler
- 634 og barnehager kompetanseheving i hvordan de skal forebygge og følge opp
- 635 mobbing og vold.
- 636 • stille strengere krav om at elever med rett på individuelt tilrettelagt opplæring skal
- 637 få hjelp av ansatte med spesialpedagogisk kompetanse på skolene, forsterke
- 638 kompetanseløftet i spesialpedagogikk, og at færre elever fritas fra fag, men heller
- 639 får tilpasset undervisning med krav om vurdering.
- 640 • ha en forutsigbar og trygg finansiering av friskoler.
- 641 • legge til rette for flere profilskoler på ungdomsskolen, for eksempel yrkesfaglige
- 642 friskoler og realfagsskoler, slik at skoletilbudet blir mer mangfoldig, og elever kan
- 643 fordype seg i ulike områder.
- 644 • øke kvaliteten i SFO, redusere foreldrebetalingen for lavinntektsfamilier og gradvis
- 645 utvide prisreduksjonsordningene til å gjelde barnehage og SFO samtidig.
- 646 • innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever med svake
- 647 grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn.

- 648 • at alle elever skal få prøve seg i et yrkesfaglig valgfag på ungdomsskolen, ved å
- 649 sørge for at alle skoler tilbyr minst ett yrkesfaglig valgfag, og at elever må velge
- 650 dette i ett av årene på ungdomsskolen.
- 651 • beholde karakterer i nasjonalt fastsatte valgfag, og gjennomgå valgfagene for å
- 652 sørge for at de holder høy nok kvalitet og gir riktig kunnskapsutbytte.
- 653 • styrke elevenes kunnskaper i realfagene, blant annet ved å styrke vitensentrene og
- 654 øke antallet naturfagstimer med en time i uka på 8.-10. trinn.
- 655 • i større grad ta i bruk tidsbegrenset nivådeling på ungdomsskolen slik at elevene
- 656 møter faglige utfordringer som gjenspeiler deres faglige nivå.
- 657 • beholde eksamen og karakterer i ungdomsskolen.
- 658 • at eksamensoppgavene i større grad skal gi elevene mulighet til å vise at de har
- 659 grunnleggende kunnskap og forståelse for faget og ferdighetene faget krever, også
- 660 uten hjelpemidler.

661 Videregående opplæring

662 Flere elever fullfører videregående opplæring. Det er bra for samfunnet og det er bra for

663 ungdommene. Konsekvensene av ikke å fullføre og bestå videregående opplæring vil bli enda

664 større i tiden som kommer. Høyre mener derfor at en av våre viktigste oppgaver fremover er å

665 sørge for at enda flere elever fullfører og består videregående opplæring. Høyres mål er at

666 innen 2030 skal minst ni av ti elever som begynner i videregående opplæring fullføre og bestå.

667 Det er avgjørende at videregående opplæring er tilpasset elevenes forutsetninger. Den må

668 treffe dem som er i fare for å ikke fullføre, og dem som er klare for større utfordringer.

669 Høyre vil:

- 670 • tillate flere videregående profilskoler som satser på realfag, språk og økonomi, etter
- 671 modell av toppidrettsgymnas.
- 672 • gi alle elever mulighet til å velge mellom flere skoler, ved å stille krav om det i
- 673 fylkenes modeller for opptak til videregående opplæring.
- 674 • redusere antall standpunktskarakterer i norsk, slik at det blir én karakter i norsk
- 675 skriftlig og én karakter i norsk muntlig i ungdomsskolen og videregående skole,
- 676 herunder ikke ha egen eksamen i sidemål.
- 677 • beholde en nasjonal fraværsgrense.
- 678 • gjennomgå valgfagene for å sørge for at alle har høy kvalitet.
- 679 • flytte russetiden til etter avlagt eksamen, i samråd med elevene.
- 680 • at videregående skoler inngår samarbeid med institusjoner innen høyere utdanning
- 681 for at elever som ønsker det får ta fag på høyere nivå.
- 682 • innføre en plikt til at videregående skoler gir intensivopplæring til elever som står i
- 683 fare for å ikke bestå fag som følge av manglende kompetanse, og at flere tilbyr et
- 684 frivillig 11. skoleår etter 10. klasse.
- 685 • styrke oppfølgingen av elever som står i fare for å falle ut av videregående
- 686 opplæring.

- 687 • gi elever med svake karakterer i norsk, matte og engelsk fra ungdomsskolen et mer
- 688 tilpasset og variert løp, og innføre krav om ekstraundervisning i disse fagene når de
- 689 går videre til neste trinn, for eksempel gjennom sommerskole.
- 690 • styrke satsingen på kombinasjonsklasser, der elever med svake norskferdigheter
- 691 får målrettet norskopplæring mens de tar fag i videregående opplæring.
- 692 • ha flere forsøk med modulstrukturert undervisning, og prøve ut sentralgitt eksamen
- 693 oftere enn to ganger i året.
- 694 • legge bedre til rette for utveksling og internasjonalisering i videregående opplæring,
- 695 både innenfor studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer.
- 696 • ha nulltoleranse for bruk og salg av narkotika og annen kriminell virksomhet på
- 697 skolens område. Den enkelte skole må, innenfor definerte rammer, selv kunne
- 698 beslutte forebyggende tiltak som eksempelvis ansettelse av flere miljøarbeidere,
- 699 bruk av sikkerhetskamera og adgangskontroll.

700 **Fag- og yrkesopplæring**

701 Norge trenger flere dyktige fagarbeidere både i privat og offentlig sektor nå og i fremtiden. Uten
 702 kompetente medarbeidere i eldreomsorgen, på bilverkstedet, i IKT-bransjen eller andre steder,
 703 vil ikke samfunnet fungere. Derfor vil Høyre fortsette yrkesfagløftet for å gi elevene en god og
 704 relevant fagutdanning, og sikre landet den fagkompetansen vi har behov for.

705 Det er for mange som dropper ut av opplæringsløpet, og mange får ikke læreplass. Det er viktig
 706 at det videregående opplæringstilbudet tilpasses samfunnets behov, slik at elever ikke
 707 utdanner seg inn i en blindvei der de enten ikke får jobb, ikke får læreplass eller ikke får en
 708 fullgod mulighet til å fullføre og kvalifisere seg.

709 Påbygg til generell studiekompetanse etter fagopplæring skal være en vei til videre studier, ikke
 710 en reserveløsning for elever som helst ønsker læreplass. Frafallet fra påbyggingslinjene er
 711 svært stort. Høyre vil samarbeide med fylkeskommuner med mål om å redusere antallet
 712 plasser og forsterke innsatsen for å skaffe disse elevene læreplass.

713 **Høyre vil:**

- 714 • øke lærlingtilskuddet, og vurdere lærlingefond hvor alle virksomheter innen bransjer
- 715 som det er utviklet fag- eller svennebrev for skal bidra økonomisk for å dekke deler
- 716 av utgiftene til opplæring av lærlinger i bedrift.
- 717 • legge til rette for at elever som ikke får læreplass i sitt hjemfylke, skal gis tilbud om
- 718 læreplass i et annet fylke om det er ledige plasser der.
- 719 • gi flere elever med svake språkferdigheter og kort botid i Norge, som sliter med å få
- 720 læreplass, arbeidstrening i samarbeid med Nav for å bli læreklare.
- 721 • styrke utstyrsstipendet.
- 722 • vurdere å innføre karakterkrav for å begynne på «VG3 Påbygg til generell
- 723 studiekompetanse» for å forebygge frafall, og ha en forsterket innsats for at elever
- 724 med svake karakterer skal få læreplass.
- 725 • gjøre det enklere å gå fra studieforberedende til yrkesfag, ved å jobbe for at flere
- 726 skoler tilbyr flere slike kryssløp.

- 727 • legge til rette for at elever har muligheter til omvalg mellom VG1 og VG2 ved at
728 eleven kan gjennomføre enkelte fag som de mangler i tillegg til ordinær timeplan.
- 729 • at dimensjonering av studietilbud i sterkere grad fastsettes ut fra næringslivets
730 behov og tilgjengelige læreplasser, og at Y-nemndenes rolle skal styrkes, og deres
731 anbefalinger tillegges avgjørende vekt.
- 732 • ha forsøk hvor «VG3 Fagopplæring i skole» endres til et nytt kombinert tilbud over
733 to år, der en betydelig del av opplæringen skal skje i bedrift.
- 734 • videreutvikle lærekandidatordningen, og vurdere om det skal innføres egne
735 stillingstitler for elevene som gjennomfører ordningen.
- 736 • støtte oppunder yrkeskonkurranser som en viktig arena for å synliggjøre
737 yrkesfagene og bygge fagstolthet og mestringsglede hos yrkesfagelever, for
738 eksempel Skole-NM og Yrkes-NM.
- 739 • fortsette satsingen på «yrkesfaglærer 2»-ordningen, som gir fagpersoner i
740 arbeidslivet mulighet til å undervise i skolen.

741 **Lærere, skoleledere og skoleeiere**

742 Læreren er sjefen i klasserommet, og den viktigste faktoren for elevenes læring. Læreren og
743 skoleledelsen skal ha de verktøyene som trengs for å stimulere til et godt skolemiljø som
744 fremmer læring og trivsel, og kunne stille tydelige forventninger til elevene. Høyres mål er at
745 alle lærere skal ha fordypning i fagene de underviser i, at lærere skal ha tid og mulighet til å gi
746 god undervisning, og at lærerne jobber i faglig sterke profesjonsfellesskap.

747 Lærere forteller at de må bruke mer tid på oppgaver som ikke knytter seg til
748 undervisningsoppdraget. Det tar bort verdifull tid og hindrer det grunnleggende, at lærere skal
749 utdanne elevene. Det er foreldrene og de foresatte som har ansvar for oppdragelsen av sine
750 barn. Det er en forventning som vi som samfunn og skolen må være tydelig på. Det er viktig at
751 skole-hjem-samarbeidet fungerer godt og at foreldre og elever har respekt for lærerne og den
752 jobben de gjør.

753 I dag er det for store kvalitetsforskjeller i norsk skole, både mellom fylker, kommuner, skoler
754 og klasser. De beste kjennetegnes av å ha profesjonelle skoleeiere som er tett på skolene,
755 jobber systematisk med kvalitetsutvikling, kartlegger og følger med på elevenes resultater og
756 setter inn faglige tiltak der det trengs.

757 Høyre vil stille tydelige forventninger og krav til skoleeiere om å løfte de svakeste skolene, slik
758 at variasjonen reduseres. Utdanningsdirektoratet og statsforvalterne skal i større grad føre
759 tilsyn med at elever lærer det de skal, og veilede skoleeiere i det faglige arbeidet.

760 Høyre mener nasjonale prøver og ulike kartleggingsprøver er viktige for å gi kunnskap om
761 elevenes læring, og gjøre det mulig å lære av skoler som lykkes i å løfte alle elever. Tilsvarende
762 er det avgjørende å delta i internasjonale undersøkelser som sammenligner kvaliteten i norsk
763 skole med andre land. Høyre vil sikre åpenhet om kvaliteten i norsk skole.

764 **Høyre vil:**

- 765 • innføre krav til at lærere som skal undervise i norsk, matte og engelsk skal ha
766 fordypning i fagene, og vurdere å innføre slike kompetansekrav i flere fag.
- 767 • etablere nye karriereveier for lærerne i skolen, for eksempel som lærerspesialister.

- 768 • øke rekrutteringen av lærere og barnehagelærere til å jobbe på skoler og barnehager
769 med svake resultater og i levekårsutsatte områder, for eksempel ved å innføre en
770 ordning med økt lønn eller sletting av studiegjeld.
- 771 • prøve ut nye ordninger for å skaffe skolen flere kvalifiserte lærere, for eksempel ved
772 at flere av dem som ikke har lærerutdanning ansettes på vilkår om å fullføre
773 lærerutdanningen mens de står i jobb.
- 774 • styrke veiledningen av nyutdannede lærere for å bidra til at flere blir i yrket lenger.
- 775 • øke kravene for å få opptak til lærerstudiet og til praktisk-pedagogisk utdanning
776 (PPU), samt fjerne muligheten for at studiesteder kan få dispensasjon fra kravene.
- 777 • styrke kompetansen innen klasseledelse gjennom et nytt videreutdanningsprogram
778 innen ledelse for lærere.
- 779 • videreutvikle rektorutdanningen, blant annet ved å gjøre rektorutdanningen til et
780 permanent utdanningsprogram, og øke tilbudet av modulbasert videreutdanning for
781 erfarne skoleledere.
- 782 • innføre en plikt for skoleeiere til å tilby utdanning i pedagogisk ledelse for nytilsatte
783 skoleledere som mangler dette, og å følge opp deltakerne underveis og i etterkant.
- 784 • reformere oppfølgingsordningen for kommuner og skoler med vedvarende svake
785 resultater. Gi mulighet til å pålegge disse kommunene faglige tiltak og samarbeid
786 med kommuner som oppnår bedre resultater, og gi noen få utvalgte forsknings- og
787 utviklingsmiljøer ansvaret for ordningen.
- 788 • innføre en videreutdanning i skoleeierskap for å sikre at flere i kommunene får
789 kompetanse om hvordan man skal drive kvalitetsutvikling i skolen som profesjonell
790 skoleeier.
- 791 • sørge for at Utdanningsdirektoratets og Statsforvalterens tilsyn med skoler i større
792 grad angår det faglige innholdet i skolen, fremfor oppfølging av
793 dokumentasjonskrav og individuelle saker.
- 794 • styrke veiledningen fra Utdanningsdirektoratet og universitets- og høyskolesektoren
795 overfor skolene om hvordan målene i læreplanene kan nås, hvordan nasjonale
796 prøver kan brukes og hva som er beste praksis for undervisning.
- 797 • at skoleeiere skal kartlegge læringsresultatene gjennom hele skoleløpet, ha full
798 åpenhet om resultater på skolenivå og legge til rette for prøvesett som treffer elever
799 på ulike ferdighetsnivåer bedre.
- 800 • gjeninnføre obligatorisk kartleggingsprøve i lesing og regning i 1. og 2. klasse, og
801 vurdere behovet for flere nasjonale prøver.

802 **Universiteter og høyskoler**

803 Studentene skal møte et studietilbud preget av høy kvalitet, høye ambisjoner og tydelige
804 forventninger til studentene. God prioritering av ressursbruken er nødvendig. Et lite land som
805 Norge må satse på å utvikle noen fagmiljøer til å bli verdensledende, samtidig som vi satser
806 tungt på forskning og utvikling innen områder hvor vi har særlige fortrinn og behov, og som er
807 viktig for næringslivets konkurransekraft. Koblingen mellom akademia og næringslivet må
808 styrkes. Høyre vil jobbe for at flere studenter fullfører påbegynte studier og gjennomfører på
809 normert tid.

810 **Høyre vil:**

- 811 • videreføre gratisprinsippet og fortsatt sikre lik tilgang og rett til høyere utdanning.
- 812 • i større grad tilpasse antall studieplasser og studieprogram ved universitetene og
- 813 høyskolene til arbeidslivets behov.
- 814 • øke kravene for å bli universitet.
- 815 • gjennomgå tilbudsstrukturen i høyere utdanning i samarbeid med institusjonene,
- 816 med sikte på tilstrekkelig faglig kvalitet.
- 817 • åpne for at studiesteder kan sette egne inntakskrav utover karakterer.
- 818 • utvikle et nytt rammeverk for finansiering og dimensjonering som legger vekt på
- 819 institusjonens autonomi, mangfold, arbeidsdeling og som stimulerer til kvalitet og
- 820 relevans.
- 821 • fastsette realfagspoeng ved opptak til høyere utdanning slik at de særlig fremmer
- 822 full fordypning i fag som matematikk og fysikk.
- 823 • sikre Norges kunnskapsberedskap, ved å sørge for at sårbare fag- og
- 824 kompetansemiljøer som kan bli viktige for Norge på sikt ikke forvitrer.
- 825 • vurdere om det bør være ytterligere begrensninger på akademisk samarbeid
- 826 innenfor noen kritiske fagområder, knyttet til land som kan utgjøre en
- 827 sikkerhetspolitisk trussel.
- 828 • forsterke Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, slik at den gir
- 829 forutsigbarhet og retning for sektoren, og legger til rette for bedre resultater.
- 830 • følge opp arbeidet med akademisk yringsfrihet i utviklingsavtalene med de
- 831 offentlige universitetene og høyskolene.
- 832 • sørge for at språklige krav i forskrift ikke begrenser institusjonenes mulighet til å
- 833 tiltrekke seg den beste kompetansen, og til å arbeide målrettet mot internasjonale,
- 834 fremragende fagmiljøer.
- 835 • sørge for at flest mulig har mulighet til å tilegne seg ny kompetanse og utdanning,
- 836 blant annet gjennom fleksible og desentraliserte utdanninger.
- 837 • teste ut modeller for trisemester, først og fremst på masterprogrammer, hvor
- 838 studiet vil vare i 15 måneder med tre semestre med sommerferie mellom semester
- 839 1 og 2.
- 840 • innføre flere tiltak for å heve kvaliteten på undervisningen, gjennom blant annet
- 841 satsingen på Nasjonal arena for kvalitet i høyere utdanning.
- 842 • styrke innovasjon og entreprenørskap i høyere utdanning, med mål om å blant annet
- 843 styrke studenters deltakelse i forsknings- og innovasjonsprosjekter.
- 844 • at universiteter og høyskoler skal være heldigitaliserte, og innføre krav om at
- 845 offentlige universiteter skal legge ut forelesninger gratis.
- 846 • tilrettelegge for at internasjonale toppuniversiteter kan gjøre digitale utdanninger
- 847 tilgjengelig for norske studenter i Norge.

848 **Forskning**

849 Forskning og utvikling er nødvendig for å bedre produktiviteten, bidra til grønn omstilling og
 850 trygge samfunnet. Samarbeid mellom bedrifter og forskningsmiljøer er nødvendig for å trygge
 851 fremtidens arbeidsplasser. Universitets- og høyskolesektoren og forskningsinstituttene er

852 blant aktørene som spiller en nøkkelrolle for nødvendig omstilling for næringsliv og offentlig
853 sektor.

854 Forskning er langsiktig, og god forskningspolitikk krever også langsiktighet i de nasjonale
855 planene og rammevilkårene for forskningen. Det er viktig å prioritere toppforskningen, og
856 målet bør være å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge. Høyre vil særlig styrke den
857 næringsrettede forskningen, og jobbe for at mer forskning skal føre til næringsutvikling.

858 Høyre vil styrke forskningen for å løse store samfunnsutfordringer, bidra til innovasjon og
859 konkurransekraft og en opplyst samfunnsdebatt. Høyre legger særlig vekt på at offentlig
860 finansiert forskning skal ha høy kvalitet og være uavhengig av politiske føringer eller
861 særinteresser som kan rokke ved forskningens troverdighet.

862 Norske fagmiljøer må samarbeide mer og bedre internasjonalt. Det er viktig for å øke kvaliteten
863 i forskning og utdanning, for å delta i den internasjonale dugnaden for ny kunnskap, og for å
864 hente hjem kunnskap utviklet utenfor Norges grenser. Vi har i Norge en betydelig offentlig
865 finansiering av forskning. Vi må tydeligere prioritere områder hvor Norge må ha
866 kunnskapsberedskap, hvor vi har særskilte fortrinn og ambisjoner, samt hvor kunnskap er
867 avgjørende for å innfri forpliktelsene Norge har påtatt seg for eksempel innen klima og forsvar.

868 **Høyre vil:**

- 869 • sikre norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og jobbe for at
870 norske miljøer stiller sterkt i konkurranse om midlene, med mål om at gode norske
871 søknader henter mer penger ut av ordningene enn Norge betaler inn.
- 872 • legge til grunn målet om at forskning og utvikling skal utgjøre tre prosent av brutto
873 nasjonalprodukt (BNP) innen 2030, hvor det offentlige bidrar med minst en prosent
874 og næringslivet med to prosent.
- 875 • videreutvikle virkemidler som gir en helhetlig tilnærming til å løse
876 samfunnsoppdrag, etter modell fra Finland.
- 877 • styrke satsingen på forskning av særlig høy kvalitet, og ha gode og forutsigbare
878 rammevilkår for forskningsinstituttene.
- 879 • styrke satsingen på kommersialisering av forskningsresultater.
- 880 • gjeninnføre satsingen på Sentre for fremragende utdanning (SFU), med mål om å
881 styrke utdanningskvaliteten og utdanningspraksisen.
- 882 • videreføre Retur-EU-ordningen med full styrke, for å understøtte norsk deltakelse i
883 EUs programmer.
- 884 • etablere et målrettet samfunnsoppdrag for forskning på «Grønn omstilling og
885 vekst», som inkluderer fornybar energi, digitalisering og bærekraftig dyrefôr til blå
886 og grønn sektor.
- 887 • samarbeide tettere med de andre nordiske landene om felles forsknings- og
888 utviklingsprosjekter basert på landenes naturlige fortrinn og sterke fagmiljøer.

889 **Fagskoler - Høyere yrkesfaglig utdanning**

890 Fagskolene er en viktig del av det norske utdanningstilbudet. Mange fagarbeidere både ønsker
891 og har behov for kompetanse utover fagbrev, og arbeidslivet etterspør i stor grad slik
892 kompetanse. Fagskolene er også viktige for å nå målet om at flere skal kunne lære hele livet.

893 For Høyre er det viktig å fortsette arbeidet med å styrke fagskolene slik at flere ser mulighetene
894 en fagskoleutdanning gir, og sikre to likeverdige søyler i utdanningssystemet.

895 **Høyre vil:**

- 896 • likebehandle offentlige og private fagskoler.
- 897 • legge bedre til rette for utveksling og internasjonalisering i fagskolesektoren.
- 898 • sikre at kriteriene for godkjenning av fagskoler bidrar til høy kvalitet og er basert på
899 aktuell kunnskap og praksis i yrkene.
- 900 • sikre kvalitet i gjennomføringen av fagskoleutdanninger og vurdere økt bruk av
901 eksterne sensorer og nasjonale eksamensnemnder.
- 902 • gjennomføre periodiske tilsyn med fagskolene i regi av Nasjonalt organ for kvalitet
903 i utdanningen (NOKUT).
- 904 • etablere kobling til europeiske studiepoeng (ECTS) for fagskoler i Norge.
- 905 • åpne for fagskoleutdanninger på høyere nivå, i tråd med anbefalinger fra NOKUT.

906 **Studentvelferd**

907 Høyre vil legge til rette for at studenter får best mulig forutsetninger til å lykkes. Vi må øke
908 kvaliteten på undervisningen og gjøre det lettere å studere på fulltid. For mange bruker for
909 mange år på studiene, uten å fullføre utdanningen. Det er et mål for Høyre at flere fullfører
910 graden raskere.

911 Skal Norge lykkes i den internasjonale konkurransen i fremtiden, må vi satse mer på forskning
912 og utdanning. I Norge skal vi ha forsknings- og utdanningsmiljøer av høy kvalitet, og Høyre vil
913 bidra til å styrke disse miljøene. Vi vil at studentene møter studietilbud av høy kvalitet, høye
914 ambisjoner og tydelige forventninger.

915 **Høyre vil:**

- 916 • øke studiestøtten, øke inntektsgrensen for stipend- og låneordningen og åpne for
917 ekstra studielån opp til 1,5 G.
- 918 • sørge for raskere bygging av flere studentboliger, gjennom å slippe til private og
919 ideelle utbyggere, forenkle regelverket og fjerne fordyrende krav.
- 920 • gi norske studenter i utlandet muligheten til å jobbe ved siden av studiene uten å
921 miste medlemskapet i folketrygden.
- 922 • legge til rette for at flere kan få barn i studietiden, blant annet ved å øke
923 Lånekassens lånetid og øke omgjøringsstipendet for studenter som får barn.
- 924 • at alle studenter skal ha tilgang til en helse- og mestringstjeneste tilpasset
925 studenter, herunder vurdere hvordan nettstudenter kan få et bedre tilbud.

926 **Lære hele livet**

927 Det er viktig at ingen går ut på dato i norsk arbeidsliv. Arbeidslivet stiller stadig større krav til
928 formell kompetanse. Det betyr at de med ingen eller lav utdanning blir særlig sårbare, samtidig
929 som mange med lengre utdanning vil oppleve at kompetansen deres ikke lenger er etterspurt,
930 før de har nådd pensjonsalder. For mange vil løsningen for å komme tilbake til arbeidslivet,
931 eller bli værende der, være å tilegne seg ny kompetanse.

932 Det stiller større krav til enkeltmennesket, arbeidslivet og utdanningssektoren vår for at alle
933 skal kunne lære hele livet. Høyre vil utvikle flere skreddersydde tilbud som passer folk i ulike
934 livssituasjoner, og etablere flere fleksible og alternative veier til et fagbrev eller mer
935 kompetansepåfyll. Høyres mål er et utdanningssystem som sikrer livslang læring.

936 Fullført videregående opplæring har blitt en viktig inngangsbillett til arbeidslivet. Svært
937 mange i yrkesaktiv alder har ikke fullført videregående opplæring, og av disse står mange
938 utenfor arbeidslivet. Alle har nå en rett til å fullføre videregående opplæring, hele livet.
939 Utfordringen er at utdanningstilbudet ikke er tilpasset folk med et etablert liv. Høyre vil gjøre
940 det reelt mulig å bruke retten til å fullføre videregående, i samarbeid mellom stat,
941 fylkeskommune og arbeids- og næringsliv.

942 **Høyre vil:**

- 943 • stimulere til at det opprettes flere fleksible videreutdanningstilbud som folk har
944 behov for, og som arbeidslivet etterspør.
- 945 • etablere flere utdanningsprogrammer der staten og partene i arbeidslivet
946 samarbeider om å skreddersy videreutdanningstilbud i utvalgte bransjer
947 (bransjeprogrammer).
- 948 • oppfordre større bedrifter til å dele sine bedriftsinterne opplæringsprogrammer med
949 små og mellomstore bedrifter lokalt og regionalt.
- 950 • gi støtte til arbeidsplasser som gir opplæring til de ansatte i grunnleggende
951 ferdigheter som lesing, skriving og regning, muntlig kommunikasjon, IKT og norsk
952 for fremmedspråklige (Kompetansepluss).
- 953 • samarbeide med høyskoler og utdanningsinstitusjoner for å utvikle gode moduler
954 tilpasset behovet i arbeidslivet.
- 955 • lage en felles portal i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren
956 for å koble sammen tilbud og etterspørsel gjennom en digital endørs-politikk.
- 957 • sikre at Lånekassen er tilpasset voksne som står i jobb og ønsker å gjennomføre
958 kortere formelle utdanningsprogrammer ved siden av jobb.
- 959 • støtte forsøk med realkompetansevurdering, der partene i arbeidslivet samarbeider
960 om å dokumentere realkompetansen en arbeidstaker har tilegnet seg i en bransje.
- 961 • at ordningen med fagbrev på jobb skal tilbys i alle fylker, slik at flere ufaglærte som
962 står i jobb, kan gjennomføre yrkesfaglig opplæring i kortere moduler.
- 963 • gi mulighet til å fullføre videregående opplæring samtidig som man tar en
964 fagskoleutdanning etter modell fra kombinasjonsklasser i videregående.
- 965 • tilby voksne som tar videregående opplæring et tilleggslån for å gjennomføre
966 utdanningen og vurdere hvorvidt stipendandelen i Lånekassen bør økes for denne
967 utdanningsgruppen.

968 Trygg økonomisk styring

969 En ansvarlig økonomisk politikk er nødvendig for å lykkes med å løse de store
970 samfunnsutfordringene, og for å gi kommende generasjoner bedre muligheter enn vi selv har
971 hatt. Høyre skal være garantisten for trygg økonomisk styring av landet, og gi folk og bedrifter
972 større forutsigbarhet i den økonomiske politikken. Vi må skape før vi kan dele, og flere må
973 komme i arbeid. Personlig initiativ, ansvar og skaperkraft må få større plass i økonomien, mens
974 veksten i offentlig forvaltning må begrenses. Offentlig pengebruk må vris i retning av tiltak
975 som gir vekst og omstilling. Folk og bedrifter bør få beholde mer av sine egne inntekter, og
976 Høyre vil ha som mål å redusere skatt som andel av fastlandsøkonomien. Vi har et stort ansvar
977 for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og miljø for kommende generasjoner, og sørge for
978 at de arver både en trygg offentlig sektor og et livskraftig norsk næringsliv.

979 Høyre holder fast ved handlingsregelen for bruk av penger fra Statens pensjonsfond utland, og
980 at avkastningen i større grad enn i dag må benyttes til tiltak som bidrar til langsiktig bærekraft
981 og vekst i økonomien. Fondet skal ikke brukes som et politisk verktøy, men investeres ansvarlig
982 for å gi dagens og fremtidige generasjoner best mulig avkastning innenfor etiske rammer. De
983 etiske rammene må utvikles i tråd med bredt forankrede fellesverdier i det norske samfunnet,
984 og bygge på respekt for menneskerettighetene, behovet for gode internasjonale kjøreregler og
985 beredskap mot felles trusler mot klima, demokratiske verdier og nasjonal sikkerhet.

986 De siste års politikk har satt norsk eierskap tilbake. Politikken har vært uforutsigbar og
987 skatteøkningene brå og kraftige. Norske private eiere har fått dårligere vilkår sammenlignet
988 med offentlig og utenlandsk eierskap. Stabile og forutsigbare rammebetingelser har en verdi i
989 seg selv, og myndighetene bør bidra til å redusere risikoen ved å investere i Norge – ikke øke
990 den. Høyre vil legge til rette for maktspredning og et bredt privat eierskap, for å fremme
991 verdiskaping og sysselsetting i hele Norge.

992 Statlig eierskap kan noen ganger begrunnes ut fra særlige nasjonale hensyn. Høyre mener
993 statens rolle som eier i norsk næringsliv er for stor og bør reduseres. Det statlige eierskapet
994 må være forutsigbart, profesjonelt og føres basert på prinsipper om god eierstyring.

995 Høyre vil:

- 996 • føre en ansvarlig økonomisk politikk som gir handlingsrom for investeringer til det
997 beste for fremtidige generasjoner og en god balanse mellom privat og offentlig
998 sektor.
- 999 • benytte mer av uttaket fra Statens pensjonsfond utland til formål som øker
1000 vekstevnen i økonomien, og vurdere endringer som demper risikoen for store
1001 svingninger i overføringene fra fondet.
- 1002 • vurdere justeringer i Statens pensjonsfond utlands etiske regler for
1003 forsvarsindustri.
- 1004 • sette et tak på den samlede verdien i Statens pensjonsfond Norge
1005 (Folketrygdfondet) og overføre det overskytende til Statens pensjonsfond utland.
- 1006 • styrke det private eierskapet og redusere statlig eierskap uten viktig strategisk
1007 begrunnelse.
- 1008 • sikre at hovedkontorfunksjoner i strategisk viktige selskaper forblir i Norge.

- 1009 • vurdere organiseringen av Statkraft, der eierskapet til den norske vannkraften forblir
1010 i statens eie, mens både risikoinvesteringer i utlandet og investeringer i andre
1011 energiformer i Norge gjøres i samarbeid med private aktører.

1012 **Skatt og avgift**

1013 Høyre vil senke skattene betydelig for alle. Det er et mål at folk skal sitte igjen med mer av sin
1014 egen inntekt, slik at de får større rom til å ta gode valg for seg selv og sin familie. Nivå og
1015 innretning på skatter og avgifter skal motivere flere til arbeid, fremme maktspredning og privat
1016 eierskap og stimulere til miljøvennlig adferd. Høyre vil redusere skatter og avgifter som svekker
1017 insentiv til å jobbe, og som hemmer investeringer i norske arbeidsplasser. Tempoet på, og
1018 omfanget av, skatte- og avgiftslettelse må tilpasses situasjonen i norsk økonomi.

1019 For å skape forutsigbarhet, vil Høyre legge til rette for brede forlik der det er mulig i Stortinget,
1020 slik at viktige rammebetingelser for næringslivet kan stå seg over tid. Høyre vil fortsette et
1021 grønt skatteskifte, der det er lønnsomt å ta miljøvennlige valg og hvor skatten på vanlige
1022 lønnsinntekter reduseres, særlig for lave og moderate lønninger. Endringer i skattesystemet
1023 som kan forårsake større omstillinger skal være gjenstand for god utredning og reelle
1024 høringsprosesser, og gjennomføres gradvis der de kan forårsake større omstillinger.

1025 Høyre vil bygge et bredt, folkelig basert eierskap der norske investorer og gründere velger å
1026 forbli i Norge. Norge skal være et selveierdemokrati, der flest mulig får muligheten til å være
1027 medeiere i næringslivet, drive sin egen bedrift og eie sin egen bolig. Rammene for investeringer
1028 i norsk næringsliv skal være attraktive, slik at flere velger å etablere eller re-etablere seg i
1029 Norge.

1030 **Høyre vil:**

- 1031 • senke inntektsskatten for alle.
- 1032 • øke frikortgrensen og innføre et jobbfradrag for unge arbeidstakere.
- 1033 • innføre et stabilt og internasjonalt konkurransedyktig skattenivå for å etablere, eie
1034 og drive bedrifter i Norge.
- 1035 • fjerne formuesskatten på arbeidende kapital, og vurdere en delvis veksling mot
1036 annen næringsbeskatning, hvor samlet beskatning reduseres og mer penger blir
1037 igjen i selskapene.
- 1038 • øke bunnfradraget på all formuesskatt, slik at færre må betale den.
- 1039 • utforme en lavere og mindre byråkratisk beskatning av havbruk i Norge som gir
1040 forutsigbarhet for næringen.
- 1041 • forbedre ordningen med skattefradrag for investeringer i oppstartsselskaper.
- 1042 • gjøre det enklere å bli medeier i egen bedrift, blant annet ved å innføre ordninger
1043 som gir gunstig skattemessig behandling av kjøp av aksjer i bedriften du jobber i,
1044 og forbedre opsjonsskatten.
- 1045 • ikke gjeninnføre arveavgift.
- 1046 • at Norge skal fortsette å være en pådriver for et internasjonalt forpliktende
1047 samarbeid mot aggressiv skatteplanlegging og uthuling av skattegrunnlag.
- 1048 • opprettholde tax-free-ordningen, og gjeninnføre veksling mellom tobakk og alkohol.
- 1049 • fjerne innstramningene i utflyttingsskatten (exit-skatten) fra 2024. Utflyttere skal
1050 betale skatt av gevinster opparbeidet i Norge når gevinstene realiseres.

1051 Verdiskapende næringsliv

1052 Et sterkt og lønnsomt privat næringsliv er avgjørende for samfunnet vårt. Forutsigbare
1053 rammevilkår, god markedsadgang, et konkurransedyktig skattenivå, god tilgang på
1054 arbeidskraft med riktig kompetanse og nok kraft, er viktig for verdiskapingen. Næringslivet står
1055 sentralt i den grønne omstillingen, både gjennom å tilby løsninger som kutter utslipp og ved at
1056 de selv skal omstille sine virksomheter. Det blir ingen grønn omstilling med røde tall på
1057 bedriftenes bunnlinje. Derfor må rammevilkårene være forutsigbare, slik at bedriftene kan ta
1058 gode valg.

1059 En endret sikkerhetspolitisk situasjon øker behovet for oppmerksomhet og sikring av viktige
1060 ressurser og forsyningslinjer. I Europa bygges industri og produksjonskapasitet opp, slik at
1061 kontinentet blir mindre avhengig av andre. Norge har en sikkerhetsinteresse i å delta i denne
1062 omleggingen. Høyre vil at Norge skal bidra til vår felles sikkerhet gjennom å utvinne mineraler
1063 og produsere de varene og tjenestene som vi er godt posisjonert for. Nasjonalt eierskap og
1064 kontroll over patenter, kunnskap og ressurser har en viktig beredskapsmessig betydning. Også
1065 private investeringer fra våre allierte kan være viktige i et sikkerhetspolitisk perspektiv, fordi
1066 det skaper felles interesse om å trygge verdier i Norge.

1067 Små- og mellomstore bedrifter utgjør det store flertallet av bedrifter i Norge. Det er også der
1068 de fleste jobber. Det er viktig at lover og regler utformes med utgangspunkt i at de skal være
1069 mulig å overholde også for disse bedriftene. Det offentlige virkemiddelapparatet skal være lett
1070 å forholde seg til.

1071 Det offentlige kan som innkjøper av varer og tjenester legge grunnlag for økt verdiskaping,
1072 innovasjon, eksportmuligheter og næringsutvikling i det private. Høyre vil bruke
1073 innkjøpsmakten strategisk til å bygge opp norsk næringsliv og løse offentlige oppgaver best
1074 mulig.

1075 Eierbeskatningen i Norge har de siste årene blitt for høy sammenlignet med andre land. Det gir
1076 bedrifter med norske eiere en alvorlig konkurranseulempe, fører til at bedrifter selges til
1077 utenlandske eiere og gjør det svært økonomisk attraktivt å flytte ut. Stadig nye skatter er i løpet
1078 av de siste årene innført på kort varsel og i strid med tidligere løfter og signaler. Svekket
1079 forutsigbarhet, mer stivbent byråkrati og flere reguleringer, i tillegg til høyere skatter, har gjort
1080 Norge til et mindre attraktivt land å starte og drive bedrift i.

1081 Høyre vil:

- 1082 • gjøre Norge til et av verdens beste land for å starte og drive bedrifter, med hensyn
1083 til skatter, saksbehandlingstider, forutsigbarhet, energitilgang og reguleringsbyrde.
- 1084 • redusere næringslivets samlede kostnader ved forenkling og digitalisering av
1085 regelverk og rapporteringskrav.
- 1086 • etablere nye mekanismer for systematisk forenkling, som et forenklingspanel hvor
1087 næringslivet spiller inn regelendringer og myndighetene må enten følge eller
1088 forklare (omvendt bevisbyrde) og å utvide Regelrådets mandat til også å vurdere
1089 eksisterende lover.
- 1090 • legge til rette for parallellbehandling av søknader i forvaltningen der det er
1091 hensiktsmessig for å redusere saksbehandlingstid.

- 1092 • etablere en innsynsportal for seriøsitet, som samler informasjon fra etablerte
- 1093 registre slik at bedrifter og privatpersoner enkelt kan sjekke om andre bedrifter
- 1094 innfrir kriterier for seriøsitet.
- 1095 • gjennomgå og modernisere alkoholreklameforbudet i alkoholloven med mål om å
- 1096 fjerne gråsoner og uklårheter.
- 1097 • redusere etterslepet i EØS-rettsakter, og raskt innføre nye når disse er klare slik at
- 1098 norske bedrifter får likeverdige konkurransevilkår som europeiske.
- 1099 • at det i offentlige anskaffelser stilles klare og likelydende krav for samme formål,
- 1100 slik at det blir enklere for bedrifter å forholde seg til.
- 1101 • legge til rette for offentlig–privat samarbeid og bruke statens innkjøpsmakt for å
- 1102 fremme innovasjon og bærekraft i privat næringsliv.
- 1103 • styrke næringsrettet forskning og innovasjon, hvor hoveddelen av virkemidlene
- 1104 settes inn der de gir størst nytte og har størst mulighet til kommersialisering.
- 1105 • ivareta hovedinnretningen av SkatteFUNN, men se på muligheten for å differensiere
- 1106 ordningen for å legge til rette for økt samarbeid mellom næringslivet og
- 1107 forskningsmiljøer.
- 1108 • spisse og forenkle ordningene innenfor virkemiddelapparatet som bidrar til
- 1109 risikokapital i tidlig fase og til skalering, uten å fortrenge privat kapital.
- 1110 • bidra til at staten utløser mer privat risikokapital, blant annet ved å øke statens bruk
- 1111 av fond-i-fond-investeringer.
- 1112 • sikre klyngeprogrammet forutsigbarhet og legge en langsiktig strategi for klyngene
- 1113 som legger til rette for økt verdiskaping og eksport.
- 1114 • styrke testsentrene, og se på muligheten for å etablere nye, for å sikre at
- 1115 oppstartsbedrifter får bedre tilgang til utstyr og teknologi som muliggjør deres
- 1116 satsinger.

1117 **Datadrevet næringsliv**

1118 Norsk næringsliv har et utmerket utgangspunkt for å styrke seg innen data, teknologi og

1119 innovasjon. Vi kan bli bedre på utnyttelse og industriell bruk av data, både til optimalisering av

1120 eksisterende prosesser, men også utvikling av nye produkter og løsninger. Mange

1121 virksomheter ser ikke nødvendigvis verdien av dataene de sitter på, eller nytten av å dele

1122 dataene for å skape flere verdier.

1123 Vi er i tet innen prosessindustri, grønn skipsfart, oppdrett og petroleumsvirksomhet. I tillegg

1124 har vi høy tillit, og en sterk samarbeidskultur mellom offentlig og privat sektor. Vi har gode

1125 offentlige dataregistre, konkurransedyktige fagfolk og et omstillingsdyktig næringsliv med

1126 tradisjon for medarbeiderdrevet innovasjon.

1127 Tjenestenæringene utgjør en stadig større del av norsk økonomi og verdiskapingen. Det er en

1128 utvikling som drives av økt velstandsutvikling, digitalisering, teknologiutvikling og en generell

1129 spesialisering i arbeids- og næringslivet. Politikken må stimulere til gode jobber, økt eksport

1130 og verdiskaping i tjenestenæringene. Det vil gi norsk økonomi flere ben å stå på.

1131 **Høyre vil:**

- 1132 • sørge for at virkemiddelapparatet i større grad støtter tjeneste- og
- 1133 teknologinæringene og deres eksportmuligheter.

- 1134 • arbeide aktivt for like konkurransevilkår på tvers av landegrensene i den digitale
- 1135 økonomien, blant annet ved å være en pådriver for EUs digitale indre marked.
- 1136 • legge til rette for at det utvikles nye tjenester og skapes verdier ut av offentlige data
- 1137 og data som deles mellom virksomheter.
- 1138 • sikre norsk deltakelse i felleseuropeiske digitale satsinger, på samme måte som i
- 1139 europeiske forskningsprogrammer, gjennom nasjonale mobiliseringsmidler.
- 1140 • legge til rette for økt datadeling, og etablere arenaer der næringslivet selv får
- 1141 anledning til å komme med råd og anbefalinger om hvilke data som bør prioriteres
- 1142 for datadeling.
- 1143 • igangsette etableringen av en havdatabank som et offentlig–privat samarbeid
- 1144 mellom etablerte aktører som er i gang med datadelingsplattformer for
- 1145 havspesifikke data. Plattformen skal kunne sikre deling av havdata i små og
- 1146 mellomstore bedrifter og i industrien.
- 1147 • gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er
- 1148 utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen skal
- 1149 særlig ivareta åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter.
- 1150 • legge til rette for en bærekraftig utvikling av datasenternæringen i Norge.
- 1151 • lage en nasjonal strategi for kvanteteknologi, for å posisjonere Norge for det neste
- 1152 spranget i teknologiutviklingen.
- 1153 • legge til rette for regulatoriske sandkasser der bedrifter og myndigheter får
- 1154 mulighet til å teste ut nye teknologier og tjenester som er under oppseiling.
- 1155 • styrke samarbeidet med Den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA), slik at
- 1156 norsk næringsliv i større grad kan nyttiggjøre seg av programmene til ESA.

1157 **Reiseliv**

- 1158 Reiselivsnæringen bidrar til arbeidsplasser over hele Norge. For mange er også reiselivet en
- 1159 inngang til arbeidslivet. Norge har en rekke attraksjoner, fantastisk natur, variert mat- og
- 1160 kulturliv, kulturminner og verdensarvområder som lokker turister fra hele verden til Norge.
- 1161 Høyre vil legge til rette for bærekraftig vekst i reiselivsnæringen.

1162 **Høyre vil:**

- 1163 • legge til rette for at attraksjoner og aktiviteter er tilgjengelige hele året når det er
- 1164 mulig, og bidra til å utvikle helårsturisme.
- 1165 • åpne for at kommuner som ønsker det kan innføre et besøksbidrag eller turistskatt,
- 1166 som er tilpasset lokale forhold.
- 1167 • vurdere hvordan det offentlige reiselivsarbeidet bør organiseres.
- 1168 • definere jakt, fiske og utmarksopplevelser som næring.
- 1169 • fremme norsk mat og drikke som kulturbærer og skaper av lokal identitet, og
- 1170 arbeide for at norsk mat- og drikkekultur skal bidra til næringsutvikling.
- 1171 • fremme Norge som destinasjon for kulturturisme.

1172 **Mineraler i fjellet og på havbunnen**

1173 Norge er et land med store naturressurser. Høyre mener at disse ressursene må utnyttes for å
1174 skape jobber, sikre økonomisk vekst samt bidra til å produsere de materialene som er
1175 nødvendige for å gjennomføre det grønne skiftet. Mineralutvinning i Norge er viktig for å sikre
1176 norsk og europeisk strategisk autonomi. Det er også viktig med nasjonal kontroll av eierskap i
1177 norsk mineralnæring. Nasjonal sikkerhet skal ivaretas i tildeling av rettigheter til å drive
1178 mineralvirksomhet i Norge, og det skal være mulighet å nekte adgang til å drive
1179 mineralvirksomhet av sikkerhetspolitiske årsaker.

1180 I tillegg til å utvinne nye mineraler, bør vi legge vekt på å gjenvinne mer enn vi gjør i dag og
1181 utnytte mulighetene i sirkulærøkonomien.

1182 **Høyre vil:**

- 1183 • videreføre en trinnvis åpning av norsk kontinentalsokkel for
1184 havbunnsmineralvirksomhet, og sikre at en eventuell tillatelse til utvinning av
1185 havbunnsmineraler kun skal gis dersom fremtidig kunnskap viser at det det kan
1186 gjøres bærekraftig og miljømessig forsvarlig.
- 1187 • sikre parallellbehandling i konsesjonsprosesser for mineralutvikling på land for å
1188 realisere et reelt hurtigspor som får ned saksbehandlingstiden, herunder vurdere
1189 tidsfrister og ha mer veiledning av kommunene underveis.
- 1190 • innføre krav om klima- og miljøregnskap og bærekraftsrapportering på tvers av
1191 verdikjeder i alle ledd og gjennom livssyklusen til mineralene, og utvikle disse i
1192 samarbeid med relaterte bransjer og aktører.
- 1193 • styrke samarbeidet med våre naboland og EU for å trygge strategiske verdikjeder,
1194 teknologi, produkter og råvarer norsk næringsliv er avhengig av, og legge til rette for
1195 at norske mineraler og råvarer blir en sentral del våre alliertes verdikjeder.

1196 **Havbaserte næringer**

1197 Nordmenn har levd av og med havet i alle tider. Vår langstrakte og rike kyst har lagt
1198 grunnlag for et variert og verdiskapende næringsliv. Vårt sjømannskap har gjort oss til en av
1199 verdens største sjøfarende nasjoner og fiskeri- og havbruksnæringen er landets nest største
1200 eksportnæring. Den forsyner store deler av verden med sunn og klimavennlig mat.

1201 Høyre har som mål å videreutvikle en bærekraftig, moderne og variert fiskeflåte, og gjøre den
1202 enda bedre i stand til å fiske norske ressurser med svært høy kvalitet, samt hevde norsk
1203 suverenitet i havområdene våre.

1204 Norsk havbruksnæring er verdensledende, og Høyre vil sette mål for hvor næringen skal være
1205 i 2050, i samråd med aktørene. Høyre vil vektlegge lønnsom, bærekraftig produksjon,
1206 forbedring av fiskehelse og redusert miljømessig påvirkning. Det er for stor dødelighet i dag,
1207 og Høyre vil jobbe sammen med næringen for å redusere denne.

1208 Ved å bearbeide mer fisk i Norge, vil verdiskapingen i fiskeindustrien øke. Høyre vil føre en
1209 handelspolitikk for bedre markedstilgang for norsk sjømat. Fiskeindustrien skal få forutsigbar
1210 råstofftilgang som legger til rette for helårlig videreforedling, stabile arbeidsplasser og
1211 kompetansebygging i Norge.

1212 Samspeillet mellom de marine og maritime næringene har medført at Norge er verdensledende
1213 innen verftsindustri, utstysleveranser, oppdrettsteknologi og fiskeri. For Høyre er det viktig å

1214 legge til rette for at denne posisjonen kan videreutvikles. Med en lang kystlinje følger et stort
1215 ansvar for å ha best mulig beredskap til sjøs. Høyre vil legge til grunn nullvisjonen for
1216 dødsulykker for yrkesfiskere.

1217 **Høyre vil:**

1218 • legge til rette for bærekraftig vekst og økt verdiskaping i sjømatnæringene gjennom
1219 styrket forskning og innovasjon, ressurskontroll og teknologiutvikling.

1220 • arbeide for å redusere toll på norsk sjømat, fjerne handelshindre og bedre
1221 markedstilgangen.

1222 • legge til rette for god sameksistens mellom de marine og maritime næringene ved
1223 utbygging av havvind, mineralvirksomhet til havs eller annen type virksomhet.

1224 • at ressursfordelingen mellom flåtegruppene skal ligge fast.

1225 • legge til rette for et grønt skifte i fiskerinæringen, blant annet ved å utforme
1226 fiskeflåtens kompensasjonsordning for CO2-avgiften slik at konkurransekraften til
1227 norsk fiskerinæring kan opprettholdes i forhold til andre sammenlignbare land.

1228 • gjennomgå deltakerloven med mål om forenkling og klargjøring, større mulighet for
1229 generasjonsskifter i lokalt eide rederier, og bedre sikring av nasjonalitetskravet.

1230 • legge til rette for bærekraftig utvikling av havbruk, både kystnært, på land og til havs,
1231 og for både eksisterende og nye arter.

1232 • sette av tilstrekkelig med areal til havbruk og ha en effektiv forvaltning på alle
1233 forvaltningsnivåer, med mest mulig like regler og praksis i ulike oppdrettssoner.

1234 • styrke og utvikle bærekraftig, miljøvennlig og fiskehelsemessig godt havbruk
1235 gjennom å bruke teknologinøytrale miljøfleksibilitetsordninger, økonomiske
1236 insentiver og gjennomgå trafikklysordningen.

1237 • legge til rette for utnyttelse av slam og andre overskuddsressurser fra havbruk til
1238 produksjon av biogass og andre produkter.

1239 • bidra til at flere norskeide skip seiler under norsk flagg, gjennom gode
1240 rammebetingelser, et kundeorientert Sjøfartsdirektorat og konkurransedyktige
1241 skipsregistre.

1242 • legge til rette for en sterk verftsindustri i Norge, blant annet ved å vurdere en
1243 forskuddsgarantiordning og innrette støtteordninger for ny skipsteknologi slik at
1244 flere skip kontraheres ved norske verft.

1245 **Landbruk og mat**

1246 Høyres mål er et norsk landbruk som er lønnsomt, innovativt og bærekraftig. Høyre vil legge til
1247 rette for landbruk i hele landet og føre en landbrukspolitikk som gjør næringen attraktiv å jobbe
1248 i. Landbruket skal bidra til god beredskap, et tradisjonsrikt kulturlandskap, lavere utslipp,
1249 spredt bosetting og trygg mat som forbrukerne etterspør.

1250 Norsk landbruk og matproduksjon påvirkes av en rekke utviklingstrekk i samfunnet. Likevel har
1251 mange av virkemidlene og ordningene ligget fast i mange tiår, samtidig som overføringene til
1252 landbruket har økt kraftig, uten at det har bidratt til nevneverdige endringer i lønnsomheten for
1253 landbruket. Norsk landbruk ønsker mer innovasjon og en sterkere satsing på teknologi.
1254 Landbrukspolitikken må i større grad tilpasses markedet.

1255 Norge har høyere matvarepriser og mindre utvalg enn våre naboland, med noen få aktører med
1256 stor markedsmakt. Høyre vil forbedre konkurransen både i dagligvaremarkedet og i hele
1257 matkjeden.

1258 **Høyre vil:**

- 1259 • ha matsikkerhet og verdiskaping som overordnede mål for norsk landbrukspolitikk.
- 1260 • legge til grunn at bonden først og fremst skal være selvstendig næringsdrivende, og
1261 gjøre landbruket mindre avhengig av offentlige overføringer ved å legge til rette for
1262 flere inntektsmuligheter og økt lønnsomhet.
- 1263 • foreta en helhetlig gjennomgang av norsk landbrukspolitikk for å modernisere og
1264 forenkle den, herunder reformere jordbruksoppkjøret og integrere det tettere i den
1265 øvrige økonomiske politikken.
- 1266 • legge bedre til rette for å bevare det norske kulturlandskapet, men i større grad skille
1267 mellom støtte som går til dette formålet og det som går til matproduksjon.
- 1268 • legge bedre til rette for teknologiutvikling i landbruket og lage en strategi for eksport
1269 av landbruksteknologi.
- 1270 • styrke satsingen på norsk planteproduksjon, som korn, belgfrukter, bær, frukt og
1271 grønnsaker.
- 1272 • at Norge skal være fremst i arbeidet med å begrense bruk av antibiotika i
1273 husdyrholdet og opprettholde et strengt regime for sprøytemiddelbruk.
- 1274 • evaluere eksisterende reguleringer knyttet til markedsregulatorene, for å sikre at
1275 konkurransen ikke begrenses unødvendig, eller at det hindrer nye aktører i å komme
1276 inn på markedet.
- 1277 • flytte ansvaret for markedsregulering av melk og kjøtt til en uavhengig aktør for å
1278 sikre en mer uavhengig markedsregulering, og avvikle markedsregulering på egg.
- 1279 • beholde et importvern, men gjennomgå og lette på importvernet for enkelte varer.
- 1280 • opprettholde reindriften som næringsvei, og arbeide for å redusere areal- og
1281 beitekonflikter.
- 1282 • fjerne boplikten, men opprettholde driveplikten.
- 1283 • endre odelsloven til kun å gjelde etterkommere etter nåværende eiere.
- 1284 • utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer til å selge
1285 varene sine til besøkende.
- 1286 • legge til rette for god konkurranse i norsk dagligvare- og matbransje og mer åpenhet
1287 i verdikjeden for dagligvarer.
- 1288 • ha høye krav til dyrevelferd for alle husdyrslag, og sørge for at dyreeiere som ikke
1289 etterkommer pålegg fra myndighetene etter brudd på dyrevelferdsloven lettere kan
1290 fratas dyr og nektes å drive.
- 1291 • øke strafferammen for grove brudd på dyrevernsloven og øke bøtesatsene for grovt
1292 uaktsomme brudd på dyrevelferdsloven.

1293 **Bærekraftig skogbruk**

1294 De norske skogene har gitt grunnlag for arbeidsplasser, verdiskaping og eksport gjennom
1295 århundrer. Skogen spiller en viktig rolle for både miljø og klima, naturopplevelser og biologisk

1296 mangfold. Den er råvare for mange viktige verdikjeder, fra biokjemi og byggematerialer til
1297 energi- og matproduksjon. Skog skaper et betydelig rom for binding av CO2 gjennom god og
1298 rasjonell skogpleie.

1299 Norge har plass til både vernet skog og profesjonell skogsdrift. Samvirke og
1300 skogsentreprenører har økt effektiviteten i skogbruket, men kapitalmangel har holdt
1301 utviklingen av norsk skogindustri tilbake sammenlignet med våre naboland Finland og Sverige.
1302 Høyre vil arbeide for at det blir lettere for norske skogeiere å kjøpe, eie og drive skog, blant
1303 annet gjennom skattepolitikken.

1304 **Høyre vil:**

- 1305 • tillate skog omsatt på en måte som kan fremme aktiv forvaltning og aktivt eierskap,
1306 uten konsesjonskrav eller prisreguleringer.
- 1307 • øke det private og lokale eierskap til norske skogressurser for å få bedre forvaltning.
- 1308 • fortsatt satse på og støtte frivillig vern av skog, og aktivt jobbe for at skog forvaltes
1309 som en bærekraftig ressurs innenfor gjeldende lovverk og sertifiseringsordninger
1310 for å sikre økt verdiskaping og effektiv karbonfangst.
- 1311 • forbedre offentlig infrastruktur for å øke næringens konkurransekraft, men samtidig
1312 ivareta behovet for å verne verdifull og karbonrik natur i slike områder.
- 1313 • øke satsingen på forskning og utvikling innenfor skogbruk og legge til rette for nye
1314 forretningsområder innenfor sirkulærøkonomi og bionæringer.
- 1315 • bidra til å utvikle mangfoldet i næringer knyttet til skogen, inkludert kommersielle
1316 muligheter innen jakt, fiske, reiseliv, energiproduksjon og hyttebygging.

1317

Veien til lavutslippssamfunnet

1318 Menneskeskapte klimaendringer merkes nå over hele verden, også i Norge. Økte temperaturer
1319 og mer ekstremvær truer menneskers liv og helse, matforsyningen i deler av verden og
1320 naturmangfoldet. Kostnadene knyttet til både direkte skader og til svekket verdiskaping er
1321 svært store. I fremtiden vil klimaendringene også føre til økt migrasjon. Over tid vil det være
1322 klart mindre kostbart å stanse utslippene av klimagasser, enn å la være.

1323 Det er viktig at Norge tar egne klimaforpliktelser på alvor og at vi støtter opp om internasjonalt
1324 samarbeid. Energi- og miljøpolitikken blir rimeligst og mest effektiv hvis vi realiserer våre mål
1325 i samarbeid med våre naboer i Europa, og Høyre vil derfor videreføre samarbeidet om energi-
1326 og klimapolitikken med EU.

1327 Energi for fremtiden

1328 Høyres mål er at billig strøm skal være et konkurransefortrinn for industri og næringsliv i Norge,
1329 og et gode for husholdningene.

1330 Norge styrer mot svakere kraftbalanse og vedvarende høyere kraftpriser. Løsningen er å bygge
1331 ut mer kraft, mer nett og bruke energien mer effektivt. Utbyggingen av kraft må gjøres
1332 skånsomt, med lokal aksept og ivareta viktige naturverdier. Samtidig er det avgjørende for
1333 industri, arbeidsplasser og av nasjonale beredskapshensyn at kraft og nett bygges ut betydelig
1334 raskere enn i dag. Energi- og klimapolitikken må sees i sammenheng med nærings- og
1335 sikkerhetspolitikken.

1336 På kort sikt er det oppgradering av vannkraftverk, småkraft, vindkraft på land, solenergi og
1337 energieffektivisering som kan bidra til å styrke den norske kraftbalansen. Etter 2030 vil havvind
1338 kunne spille en betydelig rolle, og bidra til både mer kraft og industrielle muligheter for Norge
1339 og norsk leverandørindustri. Høyre er positiv til de fremtidige mulighetene som kan ligge i
1340 kjernekraft og SMR-teknologi, og vil følge opp utredningen om behovet og mulighetene for
1341 kjernekraft i den norske energimiksen etter 2030.

1342 Norge er en stabil og langsiktig leverandør av energi til Europa. Norge bør opprettholde denne
1343 posisjonen, og videreutvikle aktiviteten på norsk sokkel innenfor rammen av våre
1344 klimaforpliktelser. En forutsetning for å fortsette å utvinne olje og gass fra norsk sokkel, er at
1345 produksjonen over tid skjer med null eller nær null utslipp. Det vil være behov for norsk olje og
1346 gass til Europa i mange tiår fremover, i tillegg til at det de neste årene kan åpne seg et viktig
1347 marked for blått hydrogen basert på norsk naturgass med karbonfangst- og lagring. Høyre vil
1348 derfor opprettholde en forutsigbar og ansvarlig leteaktivitet på sokkelen.

1349 Det ligger også store muligheter for Norge innen havvind og karbonfangst- og lagring. Norge
1350 har Europas beste vindressurser, og et stort potensial for CO₂-lagring på norsk sokkel. Dersom
1351 disse mulighetene skal realiseres må det føres en forutsigbar og langsiktig politikk som bygger
1352 på kompetansen og erfaringen fra norsk sokkel. Jevn tilgang på areal og rammevilkår som
1353 står seg over tid vil være avgjørende for å realisere potensialet på norsk sokkel.

1354 Høyre vil:

- 1355 • jobbe for lavere strømpriser i hele landet, og forsere tiltak som bidrar til lavere
1356 prisdifferanse mellom ulike prissoner.
- 1357 • beholde en strømstøtteordning så lenge det er nødvendig.

- 1358 • legge til rette for et bedre system med fastprisavtaler for både næringsliv og
1359 forbrukere for å få mer forutsigbare og stabile strømpriser
- 1360 • lyse ut 26. konsesjonsrunde, og legge til rette for en områdeløsning for transport av
1361 gass fra Barentshavet.
- 1362 • konsekvensutrede med sikte på gjenåpning av Nordland VI.
- 1363 • konsekvensutrede Nordland VII og Troms II og særlig vurdere konsekvensene for
1364 biologisk mangfold og sårbare økosystemer.
- 1365 • legge til rette for utslippsreducerende tiltak på norsk sokkel, men stille krav om at
1366 selskapene sørger for utbygging av erstatningskraft ved de siste
1367 elektrifiseringsprosjektene som krever kraft fra land.
- 1368 • redusere barrierer som hindrer at man bygger ut mindre funn på sokkelen nær
1369 eksisterende infrastruktur, og slik legge til rette for god ressursutnyttelse og økte
1370 inntekter til fellesskapet.
- 1371 • legge til rette for nye næringer på norsk sokkel, for eksempel havvind, CO2-lagring
1372 og blått hydrogen gjennom jevnlige og forutsigbare tildelinger av areal for havvind
1373 og CO2-lagring og utvikling av infrastruktur.
- 1374 • videreføre differansekontrakter som virkemiddel for å realisere nye
1375 industrisatsinger som havvind, karbonfangst- og lagring, hydrogen og ammoniakk.
- 1376 • vurdere om det bør innføres grunnrenteskatt for nye havvindprosjekter.
- 1377 • legge til rette for utvikling av et nordsjønett i samarbeid med andre land.
- 1378 • videreutvikle norsk havforvaltning og marin miljøkartlegging for å legge til rette for
1379 mer aktivitet til havs, innenfor bærekraftige rammer.
- 1380 • stille krav om solenergi på flere offentlige bygg og infrastruktur, og fjerne
1381 regulatoriske barrierer som hindrer lokal energiproduksjon, blant annet tillate deling
1382 og lagring av energi i nabolag og næringsområder.
- 1383 • kartlegge større områder med "grått areal" som kan benyttes til lokal
1384 energiproduksjon og innføre forenklede konsesjonsprosesser i disse områdene.
- 1385 • gjennomgå verneplanene for norske vassdrag og vurdere potensialet for
1386 kraftproduksjon som ikke forringer verneverdiene og bidrar til bedre flomvern.
- 1387 • vurdere nye insentiver og eventuelle skatteendringer for å stimulere til flere
1388 effekttoppgraderinger på kort sikt.
- 1389 • utrede kjernekraft som en del av Norges fremtidige kraftsystem, og være villig
1390 innstilt overfor private selskaper som kan bygge, drifte og dekomisjonere
1391 prøveanlegg uten subsidier.
- 1392 • sørge for at vertskommuner som tilrettelegger for kraftproduksjon får en rimelig
1393 andel av verdiskapingen, og vurdere midlertidige og tidsbegrensede
1394 insentivordninger for kommuner som bidrar til å oppnå kraftmålet og -ambisjonen
1395 innen 2030.
- 1396 • bygge ut mer kraft og nett raskere, blant annet ved å forenkle regelverket og
1397 redusere den samlede saksbehandlingstiden.
- 1398 • sikre at nettselskapene i større grad kan forskuttere utbygging basert på forventet
1399 kraftforbruk.

- 1400 • legge til rette for bedre utnyttelse av nettet gjennom krav om å vurdere alternative
- 1401 løsninger til ny infrastruktur som økt digitalisering, sensorbruk, batteriløsninger og
- 1402 mer forbrukerfleksibilitet.
- 1403 • føre en energieffektiviseringspolitikk der forbrukere opplever at det lønner seg å
- 1404 gjennomføre tiltak, herunder vurdere krav til energifleksibilitet og innføring av
- 1405 energisparesertifikater.
- 1406 • stille krav til gjenbruk av spillvarme fra industri, avfallsforbrenning, datasentre og
- 1407 hydrogenproduksjon der det ligger til rette for dette.
- 1408 • støtte energilagringssystemer og energifleksible oppvarmingsystemer som
- 1409 reduserer belastning på strømmettet, og øke fjernvarmeproduksjon for eksempel
- 1410 gjennom nye finansieringsmodeller.

1411 **Lavere utslipp, høyere verdiskaping**

1412 Klimaproblemene er vår tids største utfordring. Norge skal omstilles til et lavutslippssamfunn
 1413 innen 2050, og oppnå betydelige utslippsreduksjoner innen 2030 i samarbeid med EU. Dette
 1414 samarbeidet gir større fleksibilitet og er mer kostnadseffektivt enn å oppnå målene alene, og
 1415 sikrer at norske bedrifter har like rammevilkår som sine konkurrenter i Europa.

1416 Høyre vil ta markedet i bruk i miljøets tjeneste for å gjøre det lønnsomt å gjennomføre god
 1417 klimapolitikk, og bidra til å skape vekst og lønnsomme grønne jobber. Høyre vil forsterke
 1418 forurenser betaler-prinsippet i skatte- og avgiftssystemet. Det skal lønne seg å ta
 1419 klimavennlige valg. Høyres mål er at klimapolitikken skal være så kostnadseffektiv som
 1420 mulig, og bidra til å styrke konkurransekraften i norsk industri og næringsliv og legge til rette
 1421 for nye arbeidsplasser og verdiskaping.

1422 Høyre mener det er avgjørende å sikre at industrien ikke flagger ut av Norge og Europa, både
 1423 av hensyn til norske arbeidsplasser, klimagassutslipp og sikkerhetspolitikken. Mangel på kraft
 1424 er i ferd med å kortslutte både klima- og industripolitikken. Det er behov for å tenke nytt om
 1425 rammevilkårene for å kutte store punktutslipp, for å sikre at fastlandsindustrien er i stand til å
 1426 skalere utslippsreducerende tiltak i tilstrekkelig tempo og omfang.

1427 **Høyre vil:**

- 1428 • fortsette opptrappingen av CO2-avgiftene, men kompensere ved å redusere andre
- 1429 skatter og avgifter og styrke virkemidlene for grønn omstilling.
- 1430 • videreføre samarbeidet med EU om klimapolitikken for å sikre en mest mulig
- 1431 kostnadseffektiv klimapolitikk som kutter utslipp i Europa og globalt.
- 1432 • etablere en støtteordning (punktutslippsprogram) for å kutte utslippene fra de
- 1433 største utslippspunktene i Norge, for eksempel ved å bruke
- 1434 karbondifferansekontrakter hvor det er konkurranse om å be om minst støtte.
- 1435 • sikre at Enova i større grad støtter tiltak som raskt kutter utslipp eller sparer energi,
- 1436 herunder gi Enova mulighet til å støtte moden teknologi gjennom
- 1437 punktutslippsprogrammet.
- 1438 • videreføre en CO2-kompensasjonsordning for industrien, hvor ordningen i større
- 1439 grad gir investeringer i utslippsreduksjoner og energieffektivisering.

- 1440 • at Norge deltar fullt ut i EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM) for å hindre
- 1441 karbonlekkasje til andre land, og jobbe for endringer som bedre ivaretar norsk
- 1442 industri.
- 1443 • legge til rette for industriell skalering av karbonfangst- og lagringsteknologi,
- 1444 herunder fangst av CO2 direkte fra luft, fangst av CO2 fra biomasse og bruk av CO2
- 1445 i industrielle prosesser.
- 1446 • at offentlige innkjøp bidrar til lavere utslipp, effektiv ressursbruk og bedre
- 1447 sirkulærøkonomi.
- 1448 • legge til rette for at kommunesektoren kan utvikle egne klimabudsjetter og ha en
- 1449 plan for å nå klimamålene i samarbeid mellom stat og kommuner.
- 1450 • legge til rette for betydelig reduserte utslipp fra avfallsforbrenning, blant annet ved
- 1451 å øke krav til utsortering og materialgjenvinning og støtte utslippsreducerende
- 1452 teknologi.
- 1453 • videreføre resultatbaserte og kostnadseffektive bidrag til Klimainvesteringsfondet
- 1454 i Norfund og til bevaring av regnskogen i samarbeid med andre land.
- 1455 • innføre et forbruksbasert klimaregnskap for å synliggjøre hvordan norsk forbruk
- 1456 påvirker utslipp og naturinngrep utenfor våre territoriale grenser.

1457 **Grønn transport**

1458 Transportsektoren er en av våre største innenlands utslippskilder. Høyre vil gradvis fase ut
 1459 fossil energi i all transport og logistikk gjennom å innføre tiltak som bidrar til rask innfasing av
 1460 null- og lavutslippsløsninger. Det skal lønne seg å ta i bruk grønne alternativer. Høyre vil
 1461 opprettholde og videreutvikle Norges ledende posisjon som grønn skipsfartsnasjon og bruke
 1462 den til å kutte utslipp i Norge og internasjonalt.

1463 **Høyre vil:**

- 1464 • støtte at varebiler, tungtransporten og langdistansebusser kan gå fra fossilt til
- 1465 nullutslippsløsninger, og ha en plan for utbygging av lade- og fylleinfrastruktur for
- 1466 tungtransporten i hele landet.
- 1467 • ha et mål om at alle nye personbiler skal være utslippsfrie, og ha et avgiftssystem
- 1468 og en ladeinfrastruktur som bygger oppunder dette.
- 1469 • fase inn nullutslippskrav til transport i offentlige anskaffelser når teknologien legger
- 1470 til rette for det, for eksempel hurtigbåter.
- 1471 • lage en plan for å øke produksjonen av avansert bærekraftig biodrivstoff.
- 1472 • legge til rette for økt innblanding, og norsk produksjon, av bærekraftig drivstoff som
- 1473 gir luftfarten et lavere klimagassutslipp samtidig som norske flyselskaper
- 1474 opprettholder konkurransekraften med utenlandske flyselskaper.
- 1475 • arbeide for internasjonale utslippskrav i maritim sektor, og at alle nye skip som
- 1476 bygges skal ha kunne ta i bruk bærekraftig drivstoff.

1477 **Fra lineær til sirkulær økonomi**

1478 En effektiv klimapolitikk forutsetter langsiktighet og en helhetlig tilnærming på tvers av
 1479 sektorer. I dette spiller også natur- og arealpolitikken en viktig rolle. Sirkulærøkonomi vil bli et
 1480 viktig bidrag for å kutte utslipp, redusere naturtap og utnytte ressursene bedre og mer effektivt

1481 enn i dag. Vi må skape mer med færre ressurser. Sirkulærøkonomi har også en
1482 sikkerhetspolitisk dimensjon, fordi det reduserer avhengigheten av andre land.

1483 Vi må i langt større grad gjenbruke og gjenvinne ressursene i økonomien. Høyre mener
1484 produkter må designes for gjenbruk og gjenvinning fra start, og at det må innføres
1485 produsentansvar for langt flere produkter som selges på markedet for å sikre at varer
1486 gjenbrukes eller gjenvinnes forsvarlig. Mer ombruk av byggevarer og mer gjenvinning av
1487 byggematerialer er avgjørende for å sikre overgangen til en mer sirkulær økonomi og redusere
1488 ressursbruken knyttet til produksjon av nye materialer.

1489 **Høyre vil:**

1490 • gjennomgå regelverket og skatte- og avgiftssystemet for å fjerne unødvendige
1491 hindringer og gjøre det mer lønnsomt å gjenbruke og gjenvinne fremfor å produsere
1492 og kjøpe nytt.

1493 • utvide og styrke produsentansvarsordningen ved å pålegge produsenter større
1494 ansvar for produkter de sender ut i markedet.

1495 • legge til rette for bedre ressursutnyttelse av norsk avfall, og høyere verdiskaping i
1496 avfallsbransjen ved at konkurranse og effektive løsninger ligger til grunn for
1497 utviklingen.

1498 • utvide kravene om materialgjenvinning til flere produkter og kritiske og strategiske
1499 råmaterialer.

1500 • i likhet med EU stille krav om at flere produkter består av gjenvunnet materiale.

1501 • fase inn krav om reduserte klimagassutslipp fra materialbruk i bygg, og legge til
1502 rette for etablering av materialbanker for ombruk av byggevarer.

1503 • endre deler av grunnavgiften på drikkevareemballasje til en materialavgift som avtar
1504 med økende andel resirkulert materiale i emballasjen.

1505 • gjennomføre tiltak for å redusere matsvinn, i samarbeid med bransjen.

1506 • vurdere en avgift på fossil plast, og støtte etableringen av en infrastruktur for
1507 innsamling, sortering og materialgjenvinning av plastavfall.

1508 • redusere omfanget av «fast fashion» ved å innføre produsentansvar, gode
1509 miljømerkeordninger og legge til rette for mer utsortering og tekstilgjenvinning.

1510 • jobbe for at tekstiler bestående av syntetiske fibre tydelig merkes med «plast i
1511 produktet»-merker, etter modell av EU-kravet som omfatter alle engangsprodukter
1512 som helt eller delvis er laget av plast.

1513 • videreutvikle miljømerkeordninger slik at forbrukerne kan ta informerte valg.

1514 • legge til rette for å gjenbruke overskuddsmasser, blant annet ved etablering av
1515 digitale markedsplasser for overskuddsmasser.

1516 • etablere en strategi for hvordan vår høye gjenvinningsgrad kan skape kommersielle
1517 muligheter ved å hente ut mineraler fra eksisterende produkter, såkalt «urban
1518 gruvedrift».

1519 **På lag med naturen**

1520 Natur har både en egenverdi og gir oss mange viktige naturgoder som rent vann, medisiner,
1521 friluftsliv, jakt- og fiskemuligheter og mat og energi. Det er viktig å forvalte naturressursene på

1522 en slik måte at vi bevarer naturens evne til å bidra til økonomisk vekst og velferd også for neste
1523 generasjon. Økonomisk aktivitet må skje innenfor rammene av naturens tålegrenser. Vi må
1524 begrense tap av sårbar natur og artsmangfold både på land og til havs, restaurere allerede
1525 ødelagt natur og forvalte naturen slik at den er i stand til å levere gode økosystemtjenester.
1526 Menneskeskapte klimaendringer er en av de største truslene mot natur og artsmangfold.
1527 Samtidig er det å ta bedre vare på naturen et av de mest kostnadseffektive tiltakene for å
1528 redusere klimagassutslipp. God kunnskap om naturen og artsmangfoldet er en viktig
1529 forutsetning for dette.

1530 God natur- og arealforvaltning gir oss også flere andre fordeler. Byer og bygder som bygges
1531 innenfra og ut legger til rette for urbane kvaliteter som etterspørres av mange. Godt forvaltede
1532 nærsaker gir grunnlag for turer, friluftsliv og god folkehelse. Det er mulig å legge til rette for
1533 nye, grønne næringer og utvikle gode og vekstkraftige lokalsamfunn, samtidig som man i
1534 større grad tar vare på viktige naturverdier.

1535 Det største hinderet for god naturforvaltning er mangel på oversikt. Når en kommune ikke
1536 kjenner naturverdiene i sin kommune, blir det vanskeligere å prioritere de riktige utbyggingene
1537 i de riktige områdene. Mange kommuner har for lav kompetanse og kapasitet til å ha
1538 oppdaterte planer og kartlegging av viktige arealer. Høyre vil øke innsatsen for å kartlegge
1539 norsk natur og støtte kommunene til å oppdatere egne arealplaner.

1540 Mange kommuner og fylker gjør en viktig innsats for å ha en mer miljøvennlig arealforvaltning
1541 i Norge. Beslutningene blir bedre når de er fattet lokalt, uten statlig overstyring. Høyre vil gi
1542 kommunene flere verktøy til å ta kloke beslutninger i arealpolitikken og sørge for gode
1543 avbøtende tiltak når viktige samfunnsinteresser skal balanseres. Det lokale selvstyret er et
1544 godt utgangspunkt for effektive tiltak og bærekraftig arealbruk.

1545 Høyre vil ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe, også areal og natur. Naturforvaltningen
1546 skal bygge på tiltakshierarkiet om å unngå, begrense, restaurere og om mulig kompensere for
1547 inngrep i areal og natur. For å kompensere og restaurere natur, trengs det gode oversikter. Det
1548 er viktig at de prosjektene som prioriteres for å restaurere natur er de som er de mest effektive
1549 for å redusere kritisk tap av natur- og artsmangfold. Høyre mener at en nasjonal plan og
1550 regionale oversikter over de mest nyttige arealene vil gjøre arbeidet med naturrestaurering mer
1551 effektivt.

1552 Den internasjonale Naturavtalen fra 2022 forplikter landene til å øke innsatsen betraktelig for
1553 å ta vare på naturen. Norge har over flere år gjort mye for å beskytte viktige naturverdier
1554 internasjonalt, gjennom blant annet å hindre nedbygging av regnskog, og gjennom å være en
1555 pådriver for et renere hav. Høyre vil være en pådriver for sterke internasjonale forpliktelser til å
1556 ta vare på naturen.

1557 **Høyre vil:**

- 1558 • prioritere representativt vern og bevaring av tilstrekkelig store, varierte,
1559 sammenhengende områder på land og i sjø, i tråd med Norges forpliktelser og i
1560 samarbeid med berørte næringer og kommuner.
- 1561 • i større grad øke utnyttelsen av allerede utbygde områder i stedet for å bygge ned
1562 nye naturområder.
- 1563 • støtte frivillig skogvern og vurdere om større deler av statens skogeiendommer kan
1564 vernes.

- 1565 • utarbeide en helhetlig nasjonal plan for naturrestaurering, herunder satse på
1566 restaurering av taesskog.
- 1567 • bidra til at det etableres regionale oversikter over godt egnede arealer for
1568 restaurering, slik at innsatsen kan settes inn der det monner mest.
- 1569 • i større grad benytte økologisk kompensasjon som et virkemiddel for å kompensere
1570 for større naturinngrep i statlige prosjekter.
- 1571 • øke satsingen på heldekkende naturkartlegging og det økologiske grunnkartet,
1572 blant annet gjennom bruk av fjernmåling, kunstig intelligens og sammenstilling av
1573 lokale og nasjonale data.
- 1574 • stille krav til at sentrale miljødata offentliggjøres i et digitalt og anvendbart format,
1575 også fra konsekvensutredninger og risiko- og sårbarhetsanalyser.
- 1576 • bidra til å rydde i eksisterende miljødatabaser, slik at tidsbruken til brukerne går ned
1577 ved at registreringer er riktig kartfestet og kontrollert.
- 1578 • oppdatere kravene til uavhengighet og kvalitet for konsekvensutredninger, med
1579 sikte på å forsterke tilliten til slike utredninger.
- 1580 • utvikle et nasjonalt naturregnskap, som vil gjøre det enklere for kommunene å
1581 utarbeide egne arealregnskaper over hvilke arealtyper de har og endringen over tid.
- 1582 • støtte kommunene i å oppdatere egne arealplaner og lage arealregnskap, både for
1583 å få oversikt selv og for å bidra til bedre nasjonal oversikt over arealbruksendringer.
- 1584 • videreføre Norges lederrolle i den nasjonale og internasjonale i kampen mot marin
1585 forsøpling.
- 1586 • bidra til reduksjon i nedbygging av karbonrik myr.
- 1587 • legge rovdyrforliket, og den todelte målsettingen om beitedyr og bærekraftige
1588 rovdyrbestander, til grunn for forvaltningen av rovdyrbestandene, samt forbedre
1589 dialogen mellom lokalsamfunn og myndigheter.
- 1590 • gjennomføre en kraftinnsats for en renere og rikere Oslofjord, blant annet stille
1591 strengere krav til nitrogenrensing og avrenning fra landbruket, og regulering av
1592 fiskeriaktivitet.
- 1593 • øke innsatsen for å bekjempe fremmede arter med høy risiko, i tråd med den
1594 internasjonale naturavtalen.
- 1595 • følge opp Norges handlingsplan for villrein, og restaurere flere av leveområdene til
1596 villreinen.
- 1597 • at hensynet til særlig samfunnsnyttige formål som fornybar kraftproduksjon og
1598 kraftledninger skal prioriteres og vektet tungt i arealpolitikken.
- 1599 • styrke innsatsen for å ta vare på de ville laksebestandene, blant annet redusere
1600 spredning av lakselus, infeksjoner og fremmede arter.

1601 **Pasientens helsetjeneste**

1602 Høyre vil skape pasientens helsetjeneste, hvor ingen beslutninger om deg tas uten deg. Hver
1603 enkelt pasient skal oppleve respekt og åpenhet i møte med helsetjenesten. Som pasient skal
1604 du møte en helsetjeneste med kort ventetid og tilgang på helsetjenester av høy kvalitet.

1605 Høyre vil få ned de lange ventetidene, og sikre pasientene raskere tilgang til offentlig
1606 finansierte helsetjenester av høy kvalitet. Høyres løsning er å bruke private og ideelle aktører i
1607 et sterkt offentlig-privat samarbeid, gi sykehus bedre betalt for å behandle flere pasienter og
1608 sikre forutsigbar finansiering av den offentlige helsetjenesten.

1609 **Høyre vil:**

- 1610 • redusere ventetidene i helsetjenesten.
- 1611 • gi pasienter rask helsehjelp av høy kvalitet gjennom en sterk offentlig helsetjeneste
1612 som samarbeider godt med ideelle og private aktører.
- 1613 • øke pasienters valgfrihet og mangfoldet i behandlingstilbudene i, blant annet ved å
1614 gjenopprette en forutsigbar ordning med Fritt behandlingsvalg.
- 1615 • gjøre det enklere for pasienter og pårørende å forstå sine rettigheter og utøve
1616 medvirkning og innflytelse.
- 1617 • sørge for at pasienter får raskere tilgang til nye medisiner, tilgang på flere kliniske
1618 studier og tilstrekkelig tilgang til nødvendige medisiner.

1619 **Forebygging og folkehelse**

1620 Store deler av helseutgiftene går til å behandle sykdom fremfor å forebygge sykdom. Høyre
1621 mener det trengs en dreining over til mer forebyggende helsearbeid. Det er bedre for den enkelte
1622 og billigere for samfunnet at vi klarer å forebygge uhelse, fremfor å behandle. Høyres politikk
1623 bygger på positive virkemidler med belønning og stimulering. Folkehelsearbeidet må tilpasses
1624 mennesker i alle livsfaser og bidra til å redusere sosiale forskjeller.

1625 Vaksiner har stor forebyggende effekt, og det er viktig at vaksinasjonsgraden holdes høy i hele
1626 befolkningen. Høyre vil bygge videre på vaksinasjonsprogrammet for voksne som vil gjøre det
1627 enklere å ha oversikt over om man har de vaksinene som helsemyndighetene anbefaler.

1628 **Høyre vil:**

- 1629 • satse mer på arbeidsrettet rehabilitering for å sikre at flere kommer raskere tilbake
1630 til arbeidslivet.
- 1631 • bidra til at fysisk aktivitet og kostholdsendring oftere foreskrives fra fastleger, på
1632 samme måte som det foreskrives medisin, herunder videreutvikle ordningen med
1633 grønn resept og utvikle nye oppfølgingsmodeller.
- 1634 • jobbe for redusert tobakksbruk og innføre et nasjonalt røykesluttprogram.
- 1635 • styrke helsestasjoner og skolehelsetjenesten som forebyggende helsetiltak.
- 1636 • ha en handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet, samt etablere
1637 ordninger som bidrar til å redusere ensomheten blant eldre ved å involvere frivillige
1638 organisasjoner.
- 1639 • videreføre samarbeidet med næringslivet for å legge til rette for sunne produkter i
1640 matbutikkene og lettfattelig merking av sunne alternativer.

- 1641 • sikre en høyest mulig dekningsgrad ved å øke kunnskapen om vaksiner,
- 1642 videreutvikle vaksineprogrammet for barn og ha et vaksineprogram for voksne, med
- 1643 automatisk påminnelsesordning.
- 1644 • åpne for at snus uten tobakk kan selges i Norge.
- 1645 • innføre krav om at helsepersonell med pasientkontakt har relevante vaksiner.
- 1646 • styrke det systematiske ernæringsarbeidet for eldre og utsatte grupper.
- 1647 • ha en god tannhelsetjeneste, der de som trenger det mest får tilbud om nødvendig
- 1648 behandling i den offentlige tannhelsetjenesten.

1649 Sykehus og spesialisthelsetjenester

1650 Høyre vil sørge for en sterk offentlig spesialisthelsetjeneste hvor pasienten får rask tilgang til
 1651 behandling av høy kvalitet. Innbyggerne skal ha trygghet for øyeblikkelig hjelp og
 1652 spesialisthelsetjenester over hele landet. Med en aldrende befolkning og økende
 1653 sykdomsbyrde er et godt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene viktig,
 1654 også for å ha nærhet til helsehjelp og god beredskap i hele landet. En desentralisert
 1655 sykehusstruktur skal sikre beredskap, øyeblikkelig hjelp og nærhet til sykehustjenester, og de
 1656 store sykehusene skal være spesialiserte og bygge oppunder de mindre sykehusenes aktivitet.

1657 Høyre vil:

- 1658 • sørge for en sterk og forutsigbar sykehusøkonomi som gir rom for stabil drift og
- 1659 nye investeringer.
- 1660 • benytte ledig kapasitet hos private leverandører for å gi rask pasientbehandling og
- 1661 redusere ventetider.
- 1662 • øke den aktivitetsbaserte finansieringen (ISF) i sykehusene, for å redusere
- 1663 ventetidene og gi rask pasientbehandling.
- 1664 • innføre Fritt behandlingsvalg for å øke pasienters valgfrihet og mangfoldet i
- 1665 behandlingstilbudet.
- 1666 • at pasienter skal ha rett til behandling hos et privat behandlingssted, som har avtale
- 1667 med det offentlige, dersom pasienten ikke får helsehjelp av det offentlige innen
- 1668 fristen.
- 1669 • utvikle flere pakkeforløp for pasienter, og prioritere nye pakkeforløp for
- 1670 kvinnesykdommer og for demens.
- 1671 • gjennomføre en pilotstudie for screening av prostata.
- 1672 • innføre flere tiltak som raskere utrydder HPV-relatert kreft og sykdom.
- 1673 • sørge for målrettet bruk av ny teknologi, digitalisering og kunstig intelligens for å
- 1674 jobbe på smartere måter og ha bedre oppgavedeling i sykehus.
- 1675 • satse på forsknings- og utviklingsarbeid i spesialist- og kommunehelsetjenesten.
- 1676 • at flere pasienter skal få tilgang til kliniske studier.
- 1677 • videreutvikle helsetilbudet for personer med kjønnsinkongruens i tråd med beste
- 1678 praksis og forskning.
- 1679 • sørge for at det jobbes systematisk for å bedre pasientsikkerheten i helsetjenesten.

1680 **Faglig sterk helsetjeneste**

1681 En av de største utfordringene for helsetjenesten de kommende årene vil være mangel på
1682 helsepersonell. Høyre vil gjøre de offentlige sykehusene til bedre arbeidsgivere for å beholde
1683 helsepersonell. Det skal åpnes for mer fleksible arbeidstidsordninger og mer tverrfaglig
1684 samarbeid og oppgavedeling. Gjennom målrettet bruk av teknologi, innovasjon og kunstig
1685 intelligens i den kliniske og administrative arbeidshverdagen kan vi frigjøre kapasitet hos
1686 helsepersonell.

1687 Høyre vil satse på kompetanseheving, lederutvikling, forskning og faglig utvikling i hele helse-
1688 og omsorgstjenesten, og arbeide for et sterkt partssamarbeid. Høy kvalitet på den
1689 helsehjelpen som ytes sikrer rett behandling til rett tid og skaper trygghet og verdighet for
1690 pasientene. Gode pasientopplevelser må skapes hver dag i møtet mellom den som trenger
1691 helsehjelp og den som gir helsehjelp. Høyre vil føre en kompetansepolitikk i helsesektoren som
1692 bidrar til rekruttering, samtidig som vi beholder dyktige helsearbeidere i sektoren.

1693 **Høyre vil:**

- 1694 • legge til rette for mer fleksible arbeidstidsordninger som bidrar til å redusere
1695 arbeidsbelastningen på helsepersonell.
- 1696 • stimulere til større bruk av kunstig intelligens og annen ny teknologi til å planlegge
1697 turnuser og arbeidsflyt bedre.
- 1698 • oppnå bedre oppgavedeling i helsetjenesten i samarbeid med de ansatte.
- 1699 • utvide tverrfaglige allmennhelsetjenester gjennom et fornyet takstsystem som
1700 bidrar til flere helsepersonellgrupper ved fastlegekontorene, og styrke ordningen for
1701 allmennleger i spesialisering.
- 1702 • beholde næringsdrift som viktigste organisasjonsform for fastleger.
- 1703 • utvikle fastlegeordningen gjennom forutsigbare rammebetingelser, god rekruttering
1704 og større tverrfaglig samarbeid.
- 1705 • utrede hvilke oppgaver farmasøyter i apotekene kan overta, for å avlaste
1706 helsetjenesten.
- 1707 • innføre karakterkrav ved opptak til sykepleierutdanningen.
- 1708 • kartlegge behovet for flere faglærte i hjemmesykepleien, og sette en nasjonal
1709 ambisjon om ti prosent færre ufaglærte i de brukerrettede omsorgstjenestene innen
1710 2030, med vekt på hjemmesykepleien.
- 1711 • jobbe for bruk av simulering som del av praksisundervisningen i
1712 sykepleierutdanningen og i kommunehelsetjenesten.
- 1713 • godkjenne flere sykepleiergrupper som spesialister, for å anerkjenne kompetanse
1714 og gi flere karriereveier.
- 1715 • styrke lederkompetanse i helsetjenesten, både faglig og på pasientnært nivå.
- 1716 • sikre raskere tilgang til spesialist ved å utvide avtalespesialistordningen, og beholde
1717 den nåværende ordningen for avtale og finansiering.
- 1718 • systematisk arbeide for å bygge forbedringskultur i helsetjenesten gjennom å
1719 tilrettelegge for større åpenhet om og læring av uønskede hendelser.

1720 **Leve hele livet med god eldreomsorg**

1721 Høyre vil skape et samfunn hvor alle kan leve hele livet. Det handler om hva samfunnet kan
1722 gjøre for at hver enkelt skal kunne bruke ressursene sine i møte med alderdommens
1723 utfordringer og muligheter. Høyre mener aldersdiskriminering skal bekjempes og at alle skal
1724 ha en plass i samfunnsliv og arbeidsliv.

1725 De neste årene vil det bli langt flere eldre enn unge i befolkningen. Det vil kreve nye løsninger
1726 og endringer på en rekke områder. De aller fleste eldre klarer seg godt selv, og tar grep for å
1727 forberede egen alderdom i god tid. Noen eldre vil ha behov for omsorgstjenester for å kunne
1728 bo hjemme eller i tilrettelagte boliger. Høyre vil bygge ut tilbudet av tilrettelagte boliger og
1729 bofellesskap, der eldre kan motta tjenester, men fortsatt leve mest mulig selvstendige liv. I alle
1730 faser av eldreomsorgen skal den gamle møte et like godt helsesystem som alle andre. Demens
1731 blir en stadig vanligere sykdom, med et stort antall pårørende. Høyre vil etablere pakkeforløp
1732 for demens, slik at forutsigbarheten blir bedre for både den som rammes og alle rundt.

1733 Eldreomsorgen vil trenge svært mange flere ansatte og nye løsninger for å redusere behovet
1734 for tjenester de neste årene. Høyre vil legge vekt på å øke kompetansen til dem som jobber i
1735 omsorgstjenesten i dag, samtidig som arbeidsoppgavene deles på en mest mulig
1736 hensiktsmessig måte.

1737 Private og ideelle aktører kan spille en avgjørende rolle i å øke kapasiteten og kvaliteten i
1738 eldreomsorgen fremover, og Høyre vil ta disse i bruk for å gi våre eldre best mulig tjenester.

1739 **Høyre vil:**

- 1740 • legge til rette for at alle som kan og vil skal få muligheten til å stå lenger i arbeid.
- 1741 • gjennomføre et kvalitetsløft i hjemmebaserte tjenester med faste, tverrfaglige team
1742 og kompetent helsepersonell.
- 1743 • innføre et nasjonalt regelverk som gjør det enklere for kommuner å ta i bruk fritt
1744 brukervalg i hjemmetjenestene.
- 1745 • sørge for at oppgavene i omsorgstjenestene deles slik at kompetansen brukes best
1746 mulig.
- 1747 • at alle kommuner skal gjennomføre forebyggende hjemmebesøk med oppfølging.
- 1748 • innføre systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser og åpenhet om disse i
1749 helse- og omsorgstjenestene.
- 1750 • tilrettelegge for at det bygges flere nye heldøgns omsorgsplasser, tilrettelagte
1751 boligformer for eldre og mennesker med demenssykdom.
- 1752 • sørge for raskere hjelp til å avdekke og behandle sansetap, som svekket hørsel.
- 1753 • bidra til at flere kommuner tar i bruk velferdsteknologi og jobber for større innovasjon
1754 i tjenestene.
- 1755 • sikre god palliativ pleie og lindrende omsorg til mennesker i livets slutfase og sikre
1756 bruk av hospicefilosofi, som handler om å ha en helhetlig tilnærming til mennesket.

1757 **Psykisk helse**

1758 I pasientens helsetjeneste er god behandling av psykiske helseplager like viktig som for
1759 fysiske. Rask og riktig helsehjelp er først og fremst viktig for den som er syk, men det har også
1760 mye å si for samfunnet vårt. Psykisk helsehjelp må i større grad innrettes etter om hjelpen

1761 bidrar til bedre livskvalitet og mestring sett med pasientens øyne. Ventetidene må ned, og flere
1762 må få hjelp som faktisk hjelper. Høyre legger til grunn en nullvisjon for selvmord.

1763 Den enkelte pasient skal kunne gi tilbakemeldinger underveis i behandlingsforløpet om
1764 hvordan behandlingen virker. Pasienterfaringer skal fanges opp systematisk og brukes aktivt i
1765 forbedringsarbeid. At pasienten kan ha innflytelse over behandlingen er viktig. Høyre vil sørge
1766 for at det er valgfrihet i tilbudet, og det skal være mulig å velge medikamentfrie
1767 behandlingstilbud i psykisk helsevern.

1768 **Høyre vil:**

- 1769 • sørge for en nasjonal utrulling av Rask psykisk helsehjelp i alle kommuner der det
1770 er grunnlag for det, innen 2030. Kontinuerlig evaluere effekten av den psykiske
1771 helsehjelpen, og publisere resultatene, samt ventelistetall.
- 1772 • opprette et pilotprosjekt med utvikling og opprettelse av Rask psykisk helsehjelp-
1773 ung, med styrket kunnskap om sosiale medier, mobbing og familie.
- 1774 • benytte forebyggingsprogrammer som har dokumentert effekt mot selvskading og
1775 selvmord.
- 1776 • videreutvikle en mer tverrfaglig helsestasjons- og skolehelsetjeneste.
- 1777 • innføre en rett til vurdering og møte med fagperson innen tre uker ved henvisning til
1778 barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP).
- 1779 • utvide aldersgrensen i Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) til 25 år.
- 1780 • etablere helseteam og andre tiltak som skal sikre at barn i barnevernsinstitusjon får
1781 den oppfølgingen de har rett på innen psykisk helsehjelp.
- 1782 • øke kapasiteten innen psykisk helsevern for barn, unge og voksne innen både
1783 døgnbehandling og poliklinisk behandling, slik at alle psykisk syke som trenger
1784 døgnbehandling, får det.
- 1785 • innføre krav om at alle kommuner skal ha tilgang på team (ACT/FACT) som gir
1786 oppsøkende, samtidige og helhetlige tjenester til mennesker med alvorlige psykiske
1787 lidelser og rusavhengighet.

1788 **Rusomsorg**

1789 Høyre vil føre en kunnskapsbasert ruspolitikk, med mål om å forebygge rusproblemer. Høyre
1790 vil jobbe for å begrense de negative skadevirkningene som følger av rusmidler. Bruken av
1791 narkotika er på et urovekkende nivå, og Høyre er særlig bekymret for bruk blant unge.
1792 Narkotikabruk har store konsekvenser for den enkelte og for samfunnet. Bruk og besittelse av
1793 narkotika skal være forbudt. Personer som tas for bruk og besittelse av narkotika skal møtes
1794 med oppfølging i helsetjenesten, med obligatorisk møte i kommunal rusenhet. Manglende
1795 oppmøte skal føre til gebyr.

1796 Norge er blant landene i Europa med flest overdosedødsfall hvert år. Risikoen for overdose er
1797 spesielt høy etter utskrivning fra rusbehandling. Det er avgjørende at ettervernet i rusomsorgen
1798 prioriteres gjennom samarbeid med ideelle og private aktører med kompetanse på feltet.
1799 Spesialisthelsetjenesten må samarbeide tettere med kommunene for å sikre at brukeren
1800 videreføres til et trygt og rusfritt miljø etter utskrivelse. Rusbehandlingstilbudet, inkludert
1801 antallet institusjonsplasser, skal dekke det faktiske behovet. Det trengs et bedre tverrfaglig
1802 samarbeid om behandling og ettervern mellom psykisk helsevern, rusbehandling og somatisk

1803 helsetjeneste. Ettervernet skal sikre at den enkelte kan mestre eget liv. Høyre legger til grunn
1804 en nullvisjon for overdosedødsfall.

1805 **Høyre vil:**

- 1806 • styrke det forebyggende arbeidet rettet særlig mot barn og unge for å redusere
1807 risikoen for helseskadelig rusbruk.
- 1808 • sørge for at det er nok døgnplasser innenfor psykisk helse og rus og at det legges
1809 til rette for både private/ideelle og offentlige tilbud for å sikre pasientene valgfrihet
1810 og hjelp når de trenger det.
- 1811 • redusere ventetiden og sørge for en bedre overgang fra avsluttet behandling til
1812 oppfølging.
- 1813 • sikre at pasienter med rusmiddelavhengighet får tilbud om behandlingstilbud av
1814 lang nok varighet, og har mulighet til å velge medikamentfrie og/eller
1815 recoverybaserte behandlingstilbud.
- 1816 • sikre at det finnes egne behandlingstilbud for kvinnelige pasienter med
1817 rusmiddelavhengighet.
- 1818 • styrke ettervernet i rusomsorgen gjennom samarbeid med private og ideelle aktører,
1819 sosiale entreprenører og kommunene slik at flere får mulighet til arbeidstrening,
1820 bolig og annen aktivitet etter rusbehandling og rehabilitering.
- 1821 • bidra til flere helsetilbud som driver oppsøkende virksomhet i rusmiljøene.
- 1822 • vurdere å gjøre integrert ettervern til en del av tilbudet innenfor tverrfaglig
1823 spesialisert rusbehandling.
- 1824 • legge skadereduksjon til grunn i ruspolitikken.
- 1825 • ikke legalisere bruk eller besittelse av narkotika.
- 1826 • at personer som tas for besittelse av narkotika til eget bruk henvises til hjelp,
1827 behandling og oppfølging i stedet for straff. Hjelpetilbudet skal være obligatorisk
1828 og ungdom under 18 år pålegges å møte sammen med foreldrene. Manglende
1829 oppmøte sanksjoneres med gebyr.

1830 **Kvinnehelse**

1831 Både kvinner og menn skal møte en god helsetjeneste tilpasset sitt behov. Noen sykdommer
1832 og lidelser rammer kun kvinner, rammer kvinner i større grad enn menn, eller rammer kvinner
1833 og menn forskjellig. Kvinnehelseutvalget har pekt på at kvinner har et dårligere møte med
1834 helsetjenesten enn menn. Det må større endringer til for å rette opp i skjevheten i
1835 helsetjenestene våre. Norge skal ha et av verdens beste føde- og barseltilbud, og nye foreldre
1836 skal være sikre på at de får god hjelp og oppfølging dersom de trenger det.

1837
1838 Abort skal være et trygt og faglig forsvarlig helsetilbud. Grensene for selvbestemt
1839 abort er et samvittighetsspørsmål som det er opp til den enkelte representant å ta stilling til
1840 etter egen overbevisning. Det er samtidig et selvstendig poeng for Høyre at abortloven ikke
1841 endres ved hvert stortingsvalg. Høyre vil derfor ikke ta initiativ til å endre abortgrensen for
1842 selvbestemt abort i stortingsperioden 2025-2029.

1843 **Høyre vil:**

- 1844 • gå gjennom finansieringen i spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten
- 1845 for å sikre at kvinnehelse blir prioritert.
- 1846 • vurdere å utvide muligheten for å få medisiner på blå resept eller individuell refusjon
- 1847 av utgifter til hormonbehandling i overgangsalderen.
- 1848 • gjennomgå nasjonale retningslinjer og veiledere for typiske kvinnesykdommer.
- 1849 • kreve at kjønnsperspektiv er ivaretatt i all medisinsk og helsefaglig forskning.
- 1850 • vurdere å utvide mammografiprogrammet i tråd med faglige anbefalinger.
- 1851 • sikre et godt og kompetent fødetilbud i hele landet, med en god følgetjeneste.
- 1852 • styrke jordmørtjenesten i kommunene, ved å gi jordmødre et større ansvar for
- 1853 kvinnehelse.
- 1854 • lovfeste retten til å ha med en støtteperson som mor velger, under svangerskap, i
- 1855 fødsel og i barsel.
- 1856 • sikre bedre oppfølging og hjelpeapparat i forbindelse med svangerskap og barseltid
- 1857 for å forebygge og behandle fødselsdepresjon.
- 1858 • vurdere å endre finansieringsmodellen av fødsels- og barselomsorgen.
- 1859 • utrede muligheten for at primærhelsetjenesten, i tillegg til spesialisthelsetjenesten,
- 1860 skal kunne tilby medisinsk abort inntil uke 10 i svangerskapet.
- 1861 • gi kvinner tilbud om gratis oppfølging i forbindelse med både selvbestemt abort og
- 1862 spontanabort.

1863 **Helsenæring og legemidler**

1864 Ny teknologi og nye løsninger kan bidra til at vi får mer ut av hver helsekrone, samtidig som

1865 norsk næringsliv får eksportmuligheter. For helsenæringen er hjemmemarkedet sentralt, men

1866 for mange bedrifter er det tungt å komme inn på det norske markedet. I helse- og

1867 omsorgstjenesten kan det handle om manglende vilje, kompetanse, tid eller ressurser til

1868 utvikling og implementering, og manglende dokumentasjon av kostnad og nytte sammenlignet

1869 med eksisterende løsninger.

1870 Mangelen på erfaring med næringslivssamarbeid betyr at det flere steder i helse- og

1871 omsorgssektoren mangler rutiner, kompetanse og retningslinjer for slikt samarbeid. Dette kan

1872 resultere i en utrygghet og frykt for å gjøre feil, noe som gjør at det enkleste og tryggeste kan

1873 være å avstå fra et samarbeid.

1874 Gjennom bedre samhandling mellom offentlig og privat sektor vil man kunne legge til rette for

1875 bedre tjenesteinnovasjon innen pleie og omsorg. Det er også store muligheter i det

1876 forebyggende helsearbeidet. Bruk av velferdsteknologi, i den forstand at brukeren får

1877 teknologisk assistanse, vil kunne gi økt trygghet, sikkerhet og sosial deltagelse.

1878 **Høyre vil:**

- 1879 • gjøre helsenæring til et satsingsområde, gjennom bedre utnyttelse av helsedata og
- 1880 biobanker og legge til rett for gründerskap.
- 1881 • sørge for raskere realisering av nytten ved bruk av digitale løsninger og ny teknologi
- 1882 i helse- og omsorgstjenesten.
- 1883 • sørge for at helseteknologi raskere kan kontrolleres og valideres, slik at veien til
- 1884 kommersialisering blir kortere.

- 1885 • vurdere om finansieringen av dagens helseteknologiklynger ivaretar det langsiktige
- 1886 arbeidet med helseteknologi, og legge en langsiktig plan for helseklyngene som
- 1887 understøtter arbeidet med helseteknologi.
- 1888 • opprette en egen Katapult for helseteknologi og helseinnovasjon som kobles opp
- 1889 mot ledende forskning- og innovasjonsmiljøer.
- 1890 • gjennomføre flere kliniske studier i Norge.
- 1891 • åpne for at andre enn Direktoratet for medisinske produkter kan foreta
- 1892 metodevurderinger, for å få raskere avklaringer på nye metoder.
- 1893 • utrede behov for økonomiske virkemidler som bidrar til utvikling og tilgang til nye
- 1894 antimikrobielle midler og tilgang til smalspektrede antimikrobielle midler.
- 1895 • ta en ledende rolle internasjonalt i arbeidet for å forhindre og redusere
- 1896 antibiotikaresistens.
- 1897 • redusere den totale bruken antibiotika for å redusere antibiotikaresistens.

1898 **Bioteknologi**

1899 Alle mennesker har en iboende og ukrenkelig egenverdi, uavhengig av egenskaper, evner og funksjonsnivå. Høyre ser positivt på at genterapi og genredigering kan gi bedre medisinsk behandling for en rekke sykdommer og tilstander. Høyre vil ikke tillate genterapi og genredigering som ikke har et medisinsk formål, men kun tar sikte på å forbedre menneskelige evner og egenskaper. Genterapi som innebærer varige endringer i arvelige anlegg i kjønnceller, embryo eller befruktete egg, har ukjent betydning for utviklingen av menneskeheten, og må derfor forbys ut fra et føre-var-prinsipp.

1906 **Høyre vil:**

- 1907 • sørge for en moderne regulering av bioteknologi, basert på et etisk forsvarlig
- 1908 rammeverk.
- 1909 • styrke forskningen på bioteknologi.

1910 Et inkluderende arbeidsliv

1911 Norsk arbeidsliv er i all hovedsak godt, og de aller fleste trives på jobb. Det å ha en jobb å gå
1912 til er den viktigste velferden for den enkelte. Det at flest mulig er i jobb er avgjørende for at
1913 samfunnet skal ha høy verdiskaping og en bærekraftig velferd også i fremtiden. Derfor mener
1914 Høyre at en av de viktigste oppgavene fremover er å sikre at flere av dem som står utenfor
1915 arbeid, får muligheten til å komme i jobb og dermed forsørge seg selv og sine.

1916 De siste årene har trenden snudd og en økende andel unge står nå uten arbeid, utdanning eller
1917 opplæring. Det er også en økende andel nordmenn som går på helserelaterte ytelser. Dette er
1918 svært bekymringsfullt og skjer samtidig som behovet for arbeidskraft er økende. Særlig for
1919 unge er det avgjørende at ytelser og hjelpetiltak innrettes bedre slik at de fremmer aktivitet
1920 fremfor passivitet.

1921 Et trygt og fleksibelt arbeidsliv

1922 Høyres mål er et trygt, godt organisert og fleksibelt arbeidsliv hvor de som kan og vil jobbe, får
1923 muligheten til det. Den norske arbeidslivsmodellen hvor arbeidstaker og arbeidsgiver har et
1924 godt samarbeid, tjener både næringslivet, landet og den enkelte. Høyre vil legge til rette for et
1925 velfungerende og reelt trepartssamarbeid og en høy organisasjonsgrad, som sikrer nødvendig
1926 omstilling og produktivitetsvekst. For at trepartssamarbeidet skal være reelt, må det involvere
1927 alle hovedsammenslutninger på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, hvor disse lyttes til på like
1928 vilkår.

1929 Hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være hele, faste stillinger. En forutsigbar arbeidshverdag
1930 bidrar til et mer familievennlig og inkluderende arbeidsliv. Samtidig som Høyre aktivt vil jobbe
1931 for å redusere ufrivillig deltid, skal det legges til rette for at folk skal få tilpasse arbeidslivet og
1932 hverdagen på den måten som passer den enkelte og familien best. I en tid hvor næringslivet
1933 mangler arbeidskraft, samtidig som mange står utenfor arbeidslivet, er det viktig å legge til
1934 rette for flere måter å inkludere folk i arbeidslivet på.

1935 Høyre vil:

- 1936 • beholde faste, hele stillinger som hovedregel og utvikle arbeidstidsbestemmelser
1937 som gjør at flest mulig kan jobbe i hele og faste stillinger, særlig i offentlig sektor.
- 1938 • legge til rette for økt bruk av alternative turnusordninger for å få mer kontinuitet og
1939 heltid.
- 1940 • legge til rette for fremtidsrettede arbeidslivsreguleringer som ivaretar behovet for
1941 fleksibilitet og tilpassing for arbeidstakere og arbeidsgivere.
- 1942 • vurdere å forlenge dagens prøvetid fra 6 til 12 måneder der det finnes store
1943 inkluderingsfordeler og det er i arbeidstakers interesse at prøvetiden forlenges.
- 1944 • senke terskelen inn i arbeidslivet ved å åpne for en generell adgang til å ansette i
1945 midlertidige stillinger innenfor et strengt regelverk, samt å vurdere om det bør gjøres
1946 endringer i lovverket for å kunne inkludere flere i arbeidslivet gjennom
1947 deltidsstillinger.
- 1948 • åpne for delvis uavhengige stillinger med sterkere vern enn dagens uavhengige
1949 stillinger.
- 1950 • gjøre det enklere for unge å få kvelds- og helgejobber ved å åpne for noe lengre
1951 arbeidstider og forenkle regelverket rundt servering av alkohol.

- 1952 • sørge for at næringslivet kan leie inn arbeidskraft ved behov, i tråd med reglene som
1953 gjaldt fra 2019.
- 1954 • videreføre godkjenningsordningen for bemanningsforetak, og åpne for at
1955 enkeltpersonforetak og aksjeselskap med én ansatt kan få godkjenning.
- 1956 • beholde et fagforeningsfradrag, og vurdere om det er andre tiltak som kan øke
1957 organisasjonsgraden.

1958 **Inkluderende arbeidsliv**

1959 Det er i dag for mange veier ut av arbeidslivet, og for mange blir værende utenfor. Høyre vil
1960 gjennomføre en inkluderingsreform for å skape flere veier inn og tilbake i arbeidslivet, og sørge
1961 for at hjelpetiltakene bidrar til at flere kan stå lenger i jobb. De mange ulike ordningene for
1962 inntektssikring gir i dag ulike insentiver, og fremstår uoversiktlig for de som mottar dem. Det
1963 bidrar til økt utrygghet, og mangel på kontroll over hverdagen. Inkluderingsreformen må gjøre
1964 det enklere å forstå ytelsessystemet og hvordan man kan forsøke seg i jobb uten å miste
1965 inntektssikring.

1966 Høyre mener det viktigste vi kan gjøre for å inkludere flere unge i arbeidslivet, er å sikre at flere
1967 fullfører skolen. Jo lenger man blir stående utenfor arbeid og utdanning, jo større er sjansen
1968 for at man aldri kommer seg inn. Høyre vil derfor særlig prioritere unge hos Nav, sikre tettere
1969 oppfølging av unge uten jobb eller utdanning og satse på aktiviteter som gir arbeidserfaring
1970 og kompetanse. Vi må også stille krav til unge som er i ferd med å falle ut av arbeid og
1971 utdanning. Høyres mål er at samfunnet aldri skal gi opp unge som kan jobbe.

1972 **Høyre vil:**

- 1973 • gjennomføre en helhetlig reform av ytelsene, blant annet ved å gjennomgå alle
1974 inntektssikringsordninger for å sikre at det lønner seg å jobbe for dem som
1975 kombinerer sosiale ytelser med arbeidsinntekt, og at det blir enklere å gå fra ytelser
1976 til arbeid og lønn.
- 1977 • samordne utbetaling av ytelser fra Nav, og vurdere om noen ytelser kan utmåles for
1978 lengre perioder av gangen for å gi mottakerne en mer stabil livssituasjon.
- 1979 • innføre en hovedregel der personer under 30 år ikke skal innvilges uføretrygd, med
1980 mindre det er åpenbare grunner til at man skal ha det, og at flere unge heller får
1981 inntektssikring gjennom en arbeidsrettet ytelse.
- 1982 • sørge for at flere unge havner i et mer arbeidsrettet løp fremfor den helserelevante
1983 ytelsen arbeidsavklaringspenger (AAP), og utrede en statlig arbeidsrettet
1984 inntektssikringsordning etter inspirasjon fra kvalifiseringsprogrammet (KVP).
- 1985 • gjennomføre forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for nye, unge søkere.
- 1986 • redusere avkortningen av uføretrygd for de som er 100 prosent uføre og har
1987 lønnsinntekt slik at det lønner seg bedre å jobbe.
- 1988 • utvide aktivitetsplikten for sosialhjelpsmottakere så den omfatter alle, i første
1989 omgang alle opp til fylte 40 år, bedre kvaliteten og gjøre norskopplæring til en del av
1990 aktivitetsplikten i alle kommuner.
- 1991 • nedsette et utvalg som skal gjennomgå hele arbeidsmiljølovgivningen for å
1992 kartlegge hindre for inkludering i arbeidslivet.

- 1993 • gjeninnføre målet om at fem prosent av de nyansatte i staten skal være personer
- 1994 med hull i CV-en eller nedsatt funksjonsevne, og jobbe for at kommunene skal
- 1995 innføre det samme målet.
- 1996 • vurdere et oppfølgingsansvar for Nav, for tilfeller der den uføres helsetilstand er
- 1997 bedret og den uføre selv vil og kan prøve seg i jobb.
- 1998 • gjennomføre en innovasjonsreform i Navs arbeidsmarkedstiltak hvor gode forsøk
- 1999 skaleres opp, flere sosiale entreprenører får bidra gjennom innovative innkjøp og
- 2000 økt lokal kontroll, samt flere mindre anbudsrunder og forenkling av anbudsrunderne.
- 2001 • åpne for større fleksibilitet for når på dagen arbeidsmarkedstiltak skal
- 2002 gjennomføres, tilpasset den enkelte brukers og bedriftens behov.
- 2003 • prioritere bruk av lønnstilskudd og andre arbeidsmarkedstiltak som har beviselig
- 2004 god effekt for å sikre en mer effektiv og målrettet bruk av ressursene.
- 2005 • gjennomføre forsøk hvor brukere selv får velge hvilken type tiltak og tiltaksplass de
- 2006 ønsker å prøve, med mål om å øke overgangen til jobb og gjennomføre et forsøk
- 2007 med fritt brukervalg for enkelte tiltaksplasser.
- 2008 • øke antall plasser og omgjøre varig tilrettelagt arbeid (VTA) og varig tilrettelagt
- 2009 arbeid i ordinært arbeidsliv (VTA-O) til en mer fleksibel og individorientert ordning
- 2010 kalt tilrettelagt arbeid (TA), med tettere oppfølging både i og utenfor ordinært
- 2011 arbeidsliv.

2012 *Sykefravær*

2013 Sykefraværet er for høyt i Norge. Å være syk er en belastning både for den enkelte, og for

2014 samfunnet. Det er særlig bekymringsfullt at sykefraværet som er begrunnet i psykisk uhelse

2015 øker mest og at langtidsfraværet er høyt. Lange sykemeldinger fører ofte til at folk blir stående

2016 utenfor arbeidslivet.

2017 Høyre mener det må gjøres endringer i hvordan sykelønnsordningen finansieres og hvordan

2018 syke følges opp. Gjennom en endret fordeling av kostnadene mellom arbeidsgiver og staten,

2019 kan arbeidsgivers insentiv til å få langtidssykmeldte tilbake i jobb styrkes. Dagens

2020 kompensasjon for arbeidstakere på full lønn inntil 6 G beholdes. Det trengs mer kunnskap om

2021 tiltak som fungerer, blant annet hvordan den sykmeldte, arbeidsgiver, Nav og lege kan samvirke

2022 bedre for å få folk raskere tilbake. Høyre vil derfor sette ned en hurtigarbeidende

2023 sykefraværskommisjon som skal gi mer kunnskap om hva som kan få ned sykefraværet.

2024 **Høyre vil:**

- 2025 • sette ned en sykefraværskommisjon, som skal finne årsaker til det høye
- 2026 sykefraværet og hva som står i veien for å få folk raskere tilbake i jobb.
- 2027 • forbedre arbeidsgivers insentiver til å redusere langtidsfravær, blant annet gjennom
- 2028 at arbeidsgiver betaler en del av langtidsfraværet mot å betale færre dager av
- 2029 korttidsfraværet, slik at arbeidsgivers kostnader blir om lag like som i dag.
- 2030 • bidra til økt kompetanse hos arbeidsgivere om hvordan langtidssykmeldte bør
- 2031 følges opp.
- 2032 • jobbe for å øke bruken av dialogmøter mellom sykmeldt, arbeidsgiver og lege,
- 2033 herunder vurdere om det bør være pliktig å gjennomføre det raskere enn i dag.
- 2034 • sikre at legens vurdering av restarbeidsevne, og begrunnelsen for
- 2035 sykemeldingsgraden, alltid skal komme frem av sykemeldingen.

- 2036 • forsterke praktiseringen av at gradering skal være hovedregelen ved mottak av
- 2037 sykemelding og andre helserelaterte ytelser, for å sikre at de som kan jobbe noe, får
- 2038 bruke restarbeidsevnen sin.
- 2039 • forbedre informasjonsutvekslingen mellom helsetjenesten og Nav, i større grad
- 2040 vektlegge betydningen arbeid har for god helse, og øke satsingen på programmer
- 2041 som kombinerer helsebehandling med jobbtrening og arbeidsdeltakelse.
- 2042 • gjennomgå takstsystemet for fastlegene med sikte på å kompensere fastleger
- 2043 bedre for å bruke tid på å følge opp sykmeldte eller unngå sykmelding.
- 2044 • ta initiativ til sterkere forebygging og oppfølging av sykefravær i samarbeid med
- 2045 enkeltbransjer.

2046 **Arbeidslivskriminalitet**

2047 Et seriøst arbeidsliv er en forutsetning for lønnsomme bedrifter, trygge jobber og

2048 finansieringen av vår felles velferd. Arbeidslivskriminalitet bryter ned grunnmuren i

2049 velferdssamfunnet, svekker konkurransekraften blant seriøse norske virksomheter og

2050 undergraver rettighetene til arbeidstakerne. Derfor må arbeidslivskriminalitet og økonomisk

2051 kriminalitet bekjempes i samarbeid mellom offentlige myndigheter og partene i arbeidslivet.

2052 Det er viktig at ikke reglene mot arbeidslivskriminalitet fører til unødige ulemper for det store

2053 flertallet som følger reglene, og dermed gjøre fordelen ved å ikke følge reglene større. Den

2054 overordnede retningen i regelverksarbeidet skal være forenkling.

2055 **Høyre vil:**

- 2056 • oppdatere verktøykassen i kampen mot arbeidslivskriminalitet, blant annet
- 2057 gjennom bedre informasjonsdeling, strengere regler for innkjøp, samarbeid med
- 2058 partene og flere treparts bransjeprogram, nye godkjenningsordninger og styrking
- 2059 av sentre for bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.
- 2060 • offentliggjøre grove og gjentatte brudd, der pålegg eller stansingsvedtak fra
- 2061 Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister.
- 2062 • utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum
- 2063 innføre krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal
- 2064 være gitt skriftlig fra dag én.
- 2065 • utrede et bot-system (parkeringsbot-system) for mer åpenbare brudd på
- 2066 arbeidsmiljøloven og annen arbeidslivskriminalitet, med forenklet bevisbyrde for
- 2067 Arbeidstilsynet.
- 2068 • avskaffe tusenlappen som kontantenhet.
- 2069 • la staten overta inndrivingen ved de mer åpenbare tilfellene av lønnstyveri, og gjøre
- 2070 lønnsinndrivelse for arbeidstakere som ikke får utbetalt lønn fra arbeidsgiver til en
- 2071 del av ordningen med fri rettshjelp.
- 2072 • utrede en digital løsning for arbeidskontrakter for å sikre enklere kontroll av
- 2073 arbeidstakernes rettigheter og at lønnskrav blir ivaretatt.
- 2074 • utrede en egen A-krimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av
- 2075 felles stedlige kontroller.
- 2076 • styrke satsingen på forebyggende kampanjer på arbeidstakernes eget morsmål, slik
- 2077 som Arbeidstilsynets "Know Your Rights".

- 2078 • vurdere utvidet foreldelsesfrist for lønnskrav til lønnsgarantiordningen ved konkurs,
2079 herunder vurdere om fristen skal avbrytes ved rettslige skritt fra arbeidstaker.
- 2080 • innføre et prikk-system/rulleblad for juridiske og fysiske personer som har blitt
2081 dømt for arbeidslivskriminalitet, der gjentatte grove brudd medfører karantene/tap
2082 av rett til å eie og drive bedrift.
- 2083 • utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer, forsterke kortene med
2084 biometriske data og formelle kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes
2085 gyldighetstid.
- 2086 • øke bruken av IKT, registerdata og kunstig intelligens i etterretningsarbeidet ved
2087 a-krimsentrene.
- 2088 • jobbe for et tettere internasjonalt samarbeid mot den grensekryssende
2089 arbeidslivskriminaliteten.

2090 **Pensjon og aldersgrenser**

2091 Folk lever lenger enn før, og mange eldre kan og vil stå lenger i jobb. For å bevare bærekraften
2092 i velferdssamfunnet blir vi fremover avhengige av at flere jobber mer og står lenger i arbeid.
2093 Næringslivet og offentlig virksomhet må legge til rette for at eldre ikke behøver slutte i jobb
2094 dersom arbeidsevnen fortsatt er til stede. Høyre vil videreutvikle et bærekraftig og forutsigbart
2095 pensjonssystem som stimulerer til å stå lenger i arbeid, samtidig som det skal finnes ordninger
2096 for de som er utslitte etter et langt arbeidsliv. Høyre vil bekjempe aldersdiskriminering i
2097 arbeidslivet og evaluere ytelser og ordninger som kan skape barrierer for bedrifter eller
2098 arbeidstakere for å kunne stå lenger i arbeid.

2099 **Høyre vil:**

- 2100 • gjennom partssamarbeidet ta initiativ til å finne ordninger der flere kan stå lenger i
2101 jobb, med justerte lønns- og arbeidsvilkår slik at både arbeidstaker og arbeidsgiver
2102 tjener på dette.
- 2103 • arbeide for å fjerne fratredelsesplikten ved oppnådd særaldersgrenser i alle yrker
2104 for å stimulere til fortsatt arbeid.
- 2105 • gjennomgå hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrenser, samt hvilke
2106 aldersgrenser som skal gjelde, i samråd med partene.
- 2107 • fjerne aldersgrensen for stillingsvernet i arbeidslivet på 72 år, og fjerne adgangen til
2108 å fastsette en lavere bedriftsintern aldersgrense.
- 2109 • etablere en ordning i folketrygden for dem som velger å gå av tidligere, etter modell
2110 av gjeldende ordning i privat AFP.
- 2111 • øke beløpet selvstendig næringsdrivende kan sette av til pensjon før skatt.
- 2112 • gjøre det mer lønnsomt å spare til egen pensjon ved å øke det årlige sparebeløpet i
2113 Individuell pensjonssparing (IPS).

2114 **Arbeidsinnvandring**

2115 Arbeidsinnvandring bidrar til at både offentlige og private arbeidsgivere får utført flere
2116 oppgaver som det ikke finnes nok kompetent arbeidskraft til i Norge. Høyre mener det er
2117 positivt at flinke folk fra utlandet ønsker å jobbe i Norge. Det må gå raskere å få godkjent
2118 kompetanse i Norge, og å få arbeidstillatelse. Mange blir lenge, og blir en viktig del av

2119 lokalsamfunnet. Det skal legges til rette for at det er tilgjengelig norskopplæring i samarbeid
2120 med arbeidsplassene.

2121 Noen arbeidsinnvandrere opplever uakseptable arbeidsforhold. Høyre vil styrke informasjonen
2122 som arbeidstakere mottar når de kommer, og slå hardere ned på arbeidslivskriminalitet.

2123 **Høyre vil:**

2124 • at flere skal få godkjent sin utdanning fra utlandet raskere.

2125 • utrede felles nordisk godkjenning for høyere utdanning.

2126 • innføre en fast-track-ordning for høykompetent arbeidskraft etter inspirasjon fra
2127 Danmark, med forhåndsgodkjenning av arbeidsgivere som får forenklede
2128 prosedyrer for søknader.

2129 • sikre at regelverket legger til rette for at høykompetent arbeidskraft kan få
2130 arbeidstillatelse i Norge, også der det ikke foreligger formell kompetanse.

2131 • utvide ordningen med digital lærerstyrt norskopplæring slik at flere
2132 arbeidsinnvandrere lærer seg norsk.

2133

Samferdsel som binder landet sammen

2134 Høyre vil binde landet sammen gjennom god infrastruktur. En sterk satsing på samferdsel
2135 handler om å bygge hele Norge for fremtiden og gi folk mulighet til å bo og skape jobber i alle
2136 deler av landet. Vi må gjøre avstanden kortere mellom by og land, og mellom landsdelene,
2137 gjøre det enklere å ta seg inn til regionsentrene, og vi må ha byer hvor det er lett å ta seg frem.

2138 Den viktigste utfordringen er å få mest mulig ut av hver samferdselskrone. Det må bygges
2139 sammenhengende og helt, ikke stykkevis og delt. De siste årene har løsninger som Nye Veier
2140 og konkurranse på jernbanen blitt begrenset eller reversert. Høyre vil ha en fornyet satsing på
2141 grep som kan gi mer samferdsel for pengene. Ny teknologi skal tas i bruk, slik at investeringer
2142 kan optimaliseres og eksisterende infrastruktur kan bli tryggere og utnyttet bedre.
2143 Vedlikeholdet må styrkes, for det er billigere å ta vare på det vi har enn å bygge nytt. Mange
2144 steder er det likevel behov for å bygge nye traseer, for å binde landet tettere sammen.

2145 Sikkerhet og beredskap har fått forsterket betydning. God infrastruktur er viktig for at
2146 beredskapen i kriser fungerer, samtidig som infrastrukturen må sikres mot ondsinnede
2147 handlinger. Det er avgjørende at infrastrukturen gjennomgås og sikres med utgangspunkt i den
2148 forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen.

2149 Transportsektoren står for store utslipp og nye infrastrukturprosjekter innebærer i mange
2150 tilfeller store naturinngrep. Det grønne skiftet i transportsektoren må akselereres. Det må
2151 gjøres bedre valg i utredningsfasen for å redusere inngrepene, og Høyre vil blant annet at det
2152 oftere vurderes å gjenbruke eksisterende trasé. Natur og naturkvaliteter skal hensyntas i
2153 planlegging og utbygging av infrastruktur.

2154 Høyre vil:

2155 • binde Norge sammen med god infrastruktur, gjennom å øke ambisjonsnivået i
2156 Nasjonal transportplan.

2157 • utvikle Nasjonal transportplan for å få bedre sammenheng mellom planlegging og
2158 utbygging, og få mer ut av hver krone vi investerer.

2159 • ta vare på den infrastrukturen vi allerede har, og redusere vedlikeholdsetterslepet
2160 for å øke trafiksikkerheten og fremkommeligheten.

2161 • sørge for tilstrekkelige insentiver til å øke den samlede samfunnsnyttens i
2162 prosjektene, og systematisk bruke verktøy som verdianalyser for å holde
2163 prosjektenes omfang og kostnader under kontroll.

2164 • sørge for at krav og normaler i samferdselssektoren legger til rette for best mulig
2165 ressursbruk.

2166 • bruke teknologi til å forbedre transportløsningene, bygge og vedlikeholde bedre, og
2167 til å fordele trafikken mer utover tidspunkter hvor det er bedre kapasitet.

2168 • ta i bruk sensorteknologi og andre nye løsninger for skredsikring og -varsling,
2169 samtidig som arbeidet med fysisk sikring fortsetter.

2170 • inkludere konsekvensen av nye teknologiske trender og sårbarhet for teknologisk
2171 endring i utredningen av prosjekter.

2172 • legge større vekt på innovasjon i anskaffelsene i transportsektoren som stimulerer
2173 til nyskaping og utvikling av nye løsninger.

- 2174 • endre det offentlig finansierte tilbudet for postombæring, slik at det ivaretar ulike
2175 befolkningsgruppers behov, møter samfunnets behov for beredskap og frigjør
2176 statlige midler. Økt offentlig-privat samarbeid skal vurderes.
- 2177 • sikre at det er god mobildekning på veinettet, i tunneler, langs kollektivårer og på
2178 jernbanen.

2179 **Vei**

2180 Veiene er livsnerven som knytter sammen regioner og landsdeler, for verdiskaping i
2181 næringslivet og for bedre hverdager for familiene. Høyre vil gjennomføre tiltak som løfter
2182 kvaliteten og sikkerheten i transportsystemet, ha hyppige ferjeavganger og legge til rette for
2183 oppgradering av fylkesveiene.

2184 Høyre legger nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken til grunn. Dessverre har
2185 utviklingen de siste årene gått feil vei. Det er viktig å øke kunnskapen om hvilke tiltak som
2186 bidrar til økte trafikkdødsfall, samtidig som vi fortsetter med målrettede tiltak for økt
2187 trafiksikkerhet.

2188 **Høyre vil:**

- 2189 • tildele Nye Veier AS flere prosjekter og sørge for forutsigbare rammevilkår.
- 2190 • gi Statens vegvesen mer fleksibilitet i sin porteføljestyring og i drift- og
2191 vedlikeholdsarbeidet, slik at ressursene brukes mest mulig effektivt.
- 2192 • ha målrettede og øremerkede medfinansieringsordninger til fylkene for å redusere
2193 vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene og utbedre viktige næringsveier.
- 2194 • åpne for lengre nedbetalingstid på bompengeprojekter for å redusere
2195 bompengebelastningen på enkelte prosjekter.
- 2196 • prioritere økning i frekvens og kvalitet på ferjetransporten, istedenfor å ha gratis
2197 ferje.
- 2198 • åpne for å kjøre autonome kjøretøy i normal trafikk og i normal hastighet på utvalgte
2199 deler av det ordinære vegnettet, når teknologien ligger til rette for dette.
- 2200 • legge til grunn nullvisjonen for hardt skadde og drepte i trafikken og prioritere
2201 holdningsskapende arbeid, møtefrie hovedveier og vedlikehold og fornying av
2202 infrastrukturen for å øke trafiksikkerheten.
- 2203 • fortsette det målrettede arbeidet i samarbeid med internasjonale aktører for å
2204 bekjempe arbeidslivskriminalitet og ulovlig kabotasje, legge til rette for ryddige
2205 konkurransevilkår og ivareta trafiksikkerheten på norske veier.
- 2206 • styrke kontrollvirksomheten langs veien, særlig om vinteren.
- 2207 • benytte ny teknologi og digital informasjon for å varsle for eksempel føreforhold, og
2208 forebygge ulykker.

2209 **Jernbane**

2210 Jernbanen er spesielt godt egnet for å frakte folk inn og ut av byene og gods på de lange
2211 strekningene. Kunden skal være i sentrum, enten det er godstransportører eller passasjerer.
2212 Konkurransetsetting av togtilbudet har gitt oss et bedre tilbud for lavere pris på de
2213 strekningene. Høyre vil fortsette å konkurransetsette strekninger og beholde Flytoget AS.

2214 Punktligheten og regulariteten er stadig for dårlig på jernbanen, til tross for økte bevilgninger.
2215 Mange prosjekter løper ut av kontroll i planleggingsfasen. Det er nødvendig å finne nye
2216 løsninger som gir bedre resultat. Høyre vil at de gode erfaringene med Nye Veier AS også kan
2217 brukes på jernbaneutbygging.

2218 **Høyre vil:**

- 2219 • sette kunden i sentrum for videreutvikling av jernbanetilbudet, og forbedre
2220 togtilbudet gjennom flere togavganger, nyere tog, bedre punktlighet og bedre
2221 service.
- 2222 • legge til rette for at mer gods flyttes fra vei til bane.
- 2223 • videreutvikle jernbanereformen og åpne flere persontogstrekninger for
2224 konkurranse.
- 2225 • beholde Flytoget som eget selskap og legge til rette for en dedikert og effektiv
2226 tilbringertjeneste til og fra Oslo lufthavn.
- 2227 • at Nye Veier AS skal bygge jernbane i tillegg til vei.
- 2228 • bygge ut jernbanenettet for å korte ned reisetiden, øke kapasiteten og bedre
2229 punktligheten for gods og passasjerer.
- 2230 • legge økt vekt på beredskapshensynet i jernbaneutbyggingen, ved å se det
2231 skandinaviske jernbanenettet under ett og bygge ut grensekryssende jernbane.
- 2232 • ta i bruk nye teknologiske løsninger for å redusere utslipp av klimagasser fra tog
2233 som i dag bruker diesel.

2234 **Kyst og havn**

2235 Det er behov for å videreutvikle havnene og skipsleden for å opprettholde og styrke
2236 konkurransekraften og beredskapen. Høyre vil utvikle mer effektive havner slik at mer av
2237 godstransporten kan flyttes fra vei til sjø.

2238 **Høyre vil:**

- 2239 • styrke sjøsikkerheten og beredskapen mot utslipp og ulykker til sjøs.
- 2240 • satse på vedlikehold og utvikling av farledene og innseilingene til havner.
- 2241 • bidra til gode og effektive havner og forbedre infrastrukturen i tilknytning til
2242 havnene.
- 2243 • oppgradere fiskerihavner slik at de kan ta imot større båter og økt produksjon fra
2244 havnæringene.
- 2245 • legge til rette for at mer gods flyttes fra vei til sjø.

2246 **Luffart**

2247 Flytilbudet knytter oss sammen og gir tilgang til resten av verden. Luftfarten utgjør mange
2248 steder kollektivtilbudet for å frakte folk over lengre avstander. Et godt flytilbud er vesentlig for
2249 et eksportorientert næringsliv og for internasjonal turisme til Norge. Høyre vil arbeide for en
2250 mest mulig sikker, effektiv og miljøvennlig luftfart og et godt flytilbud over hele landet. Det skal
2251 legges til rette for god tilgang på bærekraftig flydrivstoff i Norge.

2252 Høyre mener staten skal stille tydelige krav og være en langsiktig og forutsigbar eier av Avinor.
2253 Selskapet må ha rammevilkår for å gjennomføre nødvendige investeringer i flyplassene.

2254 **Høyre vil:**

- 2255 • legge til rette for kommersiell konkurranse og lønnsom luftfart gjennom et
2256 balansert avgiftssystem og tilrettelegging av infrastruktur.
- 2257 • legge til rette for bedre konkurranse på FOT-rutene, for å gi folk et godt rutetilbud til
2258 en rimelig pris.
- 2259 • bevare Avinor-modellen hvor Avinor-lufthavnene med best økonomi finansierer
2260 lufthavnene med svak økonomi.
- 2261 • ha forutsigbare rammevilkår både for Avinor og de ikke-statlige flyplassene.
- 2262 • stille større krav til effektivisering av Avinor, blant annet gjennom innføring av ny
2263 teknologi, åpne for mer konkurranseutsetting og tydelige krav til rimeligere
2264 løsninger.
- 2265 • sørge for et oppdatert regelverk for droner, som ivaretar flysikkerheten, og
2266 samfunnssikkerheten, samtidig som den legger til rette for utvikling av ubemannet
2267 luftfart i Norge.
- 2268 • forenkle regelverket for rekreasjonsflyvning med droner, med den hensikt å
2269 avgrense regelverket til hva som er formålstjenlig, samt å styrke forståelsen for
2270 gjenværende reguleringer.
- 2271 • at Norge skal kunne være et testland for nullutslippsfly når teknologien ligger til
2272 rette for det.
- 2273 • legge bedre til rette for utdanning av trafikkflygere i Norge.

2274 **Kollektivtransport og byområdene**

2275 Høyre vil sørge for et godt kollektivtilbud i alle deler av landet. Behovene og mulighetene er
2276 ulike i store byområder og områder med spredt bebyggelse. I områder med lav
2277 befolkningstetthet er gode overganger til buss og tog et viktig tilskudd til bilen.

2278 I storbyene er et fleksibelt, klimavennlig kollektivtilbud kombinert med gode gang- og
2279 sykkelveier nødvendig for å håndtere en fremtidig befolkningsvekst. Det krever store statlige
2280 investeringer. Høyre mener at bruk av statlige midler må følges av krav om å legge til rette for
2281 boliger, næring og velferdstilbud i nærheten av kollektivknutepunktene. Byvekstavtaler er et
2282 strategisk verktøy for å stimulere til bruk av kollektivtrafikk, sykling og gange gjennom en mer
2283 miljøvennlig arealpolitikk.

2284 Med økende antall eldre i befolkningen, blir tilpassede transportmuligheter for eldre viktigere.
2285 Både når det gjelder det å ha et godt tilpasset kollektivtilbud, og muligheten til å bruke egen
2286 bil.

2287 **Høyre vil:**

- 2288 • ha brukerfokus i kollektivtransporten for å gjøre den mer attraktiv og brukervennlig,
2289 og sørge for universell utforming i offentlige transporttilbud.
- 2290 • videreutvikle kollektivtilbudet til å levere mer individuelle tjenester, som
2291 tilbringertjenester, tilpasset transport for eldre eller muligheten til å organisere
2292 samkjøring via kollektiv-appen.

- 2293 • videreutvikle byvekstavtaler og belønningsordninger som bidrar til økt
- 2294 kollektivsatsing og økt utbygging av traseer for sykkel og gange i byer og tettsteder,
- 2295 samt legge til rette for en bevisst arealbruk som bygger oppunder de miljøvennlige
- 2296 transportformene.
- 2297 • videreutvikle drosjenæringen som en viktig del av kollektivtransporten og forbedre
- 2298 kundenes informasjon om pris.
- 2299 • etablere flere pendlerparkeringer med større kapasitet på jernbanestasjoner og
- 2300 andre kollektivknutepunkter.
- 2301 • at varetransport skal ivaretas bedre i byplanleggingen og vurdere å gi insentiver
- 2302 basert på effektivitet og fyllingsgrad for varetransport i bysentra for å få ned antall
- 2303 kjørte kilometer i byen.

2304

Sterke familier og trygg oppvekst

2305 Familien er samfunnets viktigste fellesskap. En god familiepolitikk legger grunnlaget for en
2306 trygg oppvekst, bedre livskvalitet og økt deltakelse og inkludering i samfunnet.

2307 Høyre mener at det offentlige skal bidra der foreldre ikke strekker til, men hovedsakelig hjelpe
2308 familiene til å klare seg selv, fremfor å overta deres oppgaver. Mange barn vokser opp i
2309 familier med vedvarende lav inntekt. Høyres mål er at disse barna skal ha de samme
2310 mulighetene til utvikling, deltakelse og fellesskap som alle andre barn. Det må bli enklere for
2311 familiene med lav inntekt å finne ut hvilke tilbud som er tilgjengelige, og de offentlige
2312 støtteordningene må gi mer forutsigbarhet i hverdagen.

2313 Beslutningen om å få barn er blant de viktigste valgene en familie tar. Høyre ønsker å legge til
2314 rette for at det fødes flere barn i Norge, gjennom god privatøkonomi for familiene, et variert
2315 boligtilbud, gode oppvekstsvilkår og helsetjenester, og trygge arbeidsplasser. Målet er å øke
2316 antallet barn som fødes i Norge.

Høyre vil:

- 2318 • redusere antallet barn som vokser opp i fattigdom, ved å øke yrkesdeltakelsen, gjøre
- 2319 endringer i de samlede ytelsene som lavinntektsfamilier mottar og styrke
- 2320 forutsigbarheten i ordningene.
- 2321 • øke barnetrygden og beholde den som en skattefri, universell ytelse.
 - 2322 ○ **DISSENS 2 (Magnus Mæland, Charlotte Spurkeland, Tage Pettersen,**
 - 2323 **Andreas Vollsund, Harald Furre, Nikolai Astrup):** *Punktet erstattes med:*
 - 2324 øke barnetrygden, dele den likt mellom foreldrene og skattlegge den som
 - 2325 inntekt. Omleggingen skal gjøre at de som trenger støtten mest får mer
 - 2326 enn i dag.
- 2327 • fjerne kontantstøtten, men innføre en ventestøtte til foreldre som venter på å få
- 2328 barnehageplass.
- 2329 • beholde en tredeling av foreldrepermisjonen.
 - 2330 ○ **DISSENS 3 (Charlotte Spurkeland, Andreas Vollsund, Magnus Mæland,**
 - 2331 **Kristin Ørmen Johnsen, Jon Gunnar Pedersen, Ola Svenneby):** *Punktet*
 - 2332 *endres til* «øke familienes mulighet til å selv disponere
 - 2333 foreldrepermisjonen ved at fedre- og mødrekvoten settes til ti uker ved fullt
 - 2334 uttak og tilsvarende for lavere uttak».

- 2335 • åpne for bedre fleksibilitet i uttaket av permisjon, og åpne for å endre uttaket
- 2336 underveis, uten at det totale beløpet utbetalte foreldrepenger skal bli mindre.
- 2337 • at foreldre får like lang permisjonstid med barnet etter fødsel, ved at
- 2338 permisjonstiden utvides hvis barnet fødes etter termin.
- 2339 • dele opp engangsstønaden i flere utbetalinger for å sikre økonomisk forutsigbarhet,
- 2340 og vurdere å erstatte engangsstønad med en minsteytelse i foreldrepengene.
- 2341 • gi fedre og medmødre selvstendig uttaksrett for foreldrepenger.
- 2342 • bidra til bedre koordinering av tjenester til familier i kommunene, blant annet ved å
- 2343 spre erfaringer fra kommuner som lykkes.
- 2344 • styrke familievernet og sørge for et godt tilbud over hele landet.
- 2345 • styrke helsestasjonens veiledning av foreldre og forebygging av vold og overgrep
- 2346 mot barn.
- 2347 • gjøre delt bosted til utgangspunktet ved samlivsbrudd, og sikre barns rett til samvær
- 2348 med begge foreldre.
- 2349 • sørge for et trygt og forutsigbart adopsjonssystem, og styrke veiledningen av
- 2350 foreldre som har adoptert, herunder vurdere et nasjonalt kompetansesenter for
- 2351 adopsjon.
- 2352 • at barn unnfanget ved surrogati sikres fulle rettigheter til begge sine foreldre ved
- 2353 ankomst til Norge.
- 2354 • utrede utfordringer for aleneforsørgere for å forebygge utenforskap og uhelse.

2355 **Barnevern**

2356 Barnevernet tar hånd om de mest sårbare blant oss. Barnevernet skal sikre at barn og unge
 2357 som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får riktig hjelp og omsorg til
 2358 rett tid. Samtidig vet vi at barnevernet har et stort forbedringspotensial. For mange barn og
 2359 ungdommer i Norge venter på plass i et fosterhjem. Det er en utfordring at mange barn må
 2360 gjennom mange flyttinger fordi riktig hjelpetiltak ikke settes inn fra starten av, og fordi
 2361 endringer i barnets situasjon gjør at barnet må flyttes til en helt annen institusjon. Høyre vil at
 2362 barnevernet skal ha like god kvalitet over hele landet, og vil ta i bruk både det offentlige og
 2363 det private for å gi de mest utsatte barna et best mulig tilbud.

2364 Det forbyggende arbeidet, og samarbeidet mellom barnevern og andre hjelpeinstanser, må
 2365 forbedres. Barnevernsreformen la et større ansvar på kommunene gjennom ansvarliggjøring,
 2366 økt vekt på forebygging og mulighet til å sette inn riktig tiltak tidlig. Offentlig overtakelse av
 2367 omsorgen skal alltid være en siste utvei. Høyre vil stille sterkere krav til kommunene om å
 2368 lykkes med dette, og følge opp dem som ikke gjør det. Høyre vil særlig legge vekt på å spre
 2369 de gode erfaringene fra kommuner som lykkes med samarbeidet i dag.

2370 **Høyre vil:**

- 2371 • gjennomføre en helhetlig gjennomgang av institusjonstilbudet i tett dialog med alle
- 2372 relevante aktører.
- 2373 • at alle kommuner skal ha tilgang på døgnberedskap med barnevernsfaglig
- 2374 kompetanse.

- 2375 • stille krav om interkommunalt samarbeid om barnevern for kommuner som har fem
- 2376 eller færre ansatte i barnevernstjenesten, og innføre statlig oppfølging av
- 2377 kommuner med vedvarende utfordringer.
- 2378 • inkludere private aktører som tilbydere av barnevernstjenester, med forutsigbare
- 2379 vilkår som gir stabile tilbud.
- 2380 • forsterke Bufdirs plikt til å gi bistand til kommunene ved å inkludere spesialiserte
- 2381 fosterhjem, og ved at staten skal ta regningen dersom kommunene kjøper
- 2382 institusjonsplasser når ikke Bufdir kan tilby en egnet plass.
- 2383 • utarbeide og gjennomføre standardiserte brukerundersøkelser for barnevernet.
- 2384 • sikre at barns rett til å ha med seg en tillitsperson gjennomføres i praksis, blant
- 2385 annet gjennom bedre veiledningsmateriell.
- 2386 • inkludere barnevernet i mandatet for Statens undersøkelseskommissjon for helse-
- 2387 og omsorgstjenesten.
- 2388 • beholde kompetansekrav for ansatte i Barnevernet, og forbedre
- 2389 etterutdanningstilbudet for ansatte.
- 2390 • sørge for at informasjonsdeling mellom samarbeidende aktører blir enklere og i
- 2391 større grad utløses automatisk med bedre varslingsrutiner til ulike instanser, blant
- 2392 annet ved å forbedre flyten i taushetsbelagte opplysninger mellom barnevern, skole,
- 2393 PPT, politi og spesialisthelsetjenesten.
- 2394 • at barn med psykiske problemer, eller rusproblemer under barnevernets omsorg,
- 2395 skal motta behandling i spesialisthelsetjenesten.
- 2396 • styrke plikten til fysisk og psykisk helseundersøkelse av barn som det offentlige
- 2397 overtar ansvaret for.
- 2398 • utrede en modell der kommunene får ansvar for den forebyggende og veiledende
- 2399 delen av barnevernet, og spesialisthelsetjenesten får ansvar for barn som er i
- 2400 barnevernsinstitusjoner.
- 2401 • styrke fosterbarns rettsikkerhet, gjennom å senke aldersgrensen for
- 2402 partsrettigheter til 12 år, samt gi fosterforeldre partsrettigheter.
- 2403 • gi frikjøpte fosterforeldre rett til tjenestepensjon, yrkesskadedekning og sykepenger
- 2404 fra første dag.
- 2405 • forbedre informasjonen om hjelpetilbud for pårørende til barn og unge som sliter.
- 2406 • gjennomgå Barnevernets praksis med å betale reiser for barn og unge til eget eller
- 2407 foreldrenes hjemland, for å unngå at barn utsettes for negativ sosial kontroll.

2408 Likestilling

2409 Høyre ønsker et samfunn der alle har de samme mulighetene for å lykkes og oppleve
 2410 trygghet i hverdagen, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religiøs overbevisning,
 2411 seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Høyre vil legge til rette for at alle skal
 2412 kunne leve frie og selvstendige liv, og blant annet være en pådriver for at universell utforming
 2413 legges til grunn for samfunnsplanleggingen. Respekt for mangfoldet i samfunnet er en
 2414 grunnleggende verdi for Høyre.

2415 Høyre vil:

- 2416 • gjøre likestillingsloven kjønnsnøytral.

- 2417 • heve kompetansen om kjønns- og seksualitetsmangfold for ansatte som jobber i
- 2418 tjenester for barn og unge.
- 2419 • prioritere barnehager, skoler og offentlig transport i arbeidet for et universelt
- 2420 utformet samfunn.
- 2421 • at familier med barn med funksjonsnedsettelse skal motta gode, tilrettelagte og
- 2422 koordinerte tjenester.
- 2423 • at personer med utviklingshemming får tjenester som i størst mulig grad gjør det
- 2424 mulig å leve fullverdige liv.
- 2425 • innrette ordningen med aktivitetshjelpemidler til mennesker med nedsatt
- 2426 funksjonsevne slik at flest mulig i målgruppen kan dra nytte av den.
- 2427 • videreutvikle ordningen med Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA) for å sikre reell
- 2428 likestilling og deltagelse i samfunnet for funksjonshemmede som har rett til denne
- 2429 ordningen.
- 2430 • innføre et nasjonalt regelverk som kommuner kan benytte for å gjennomføre fritt
- 2431 brukervalg for BPA.

2432 På lag med forbrukeren

2433 Forbrukervernet står sterkt i Norge, med flere gode forbrukervernlover for kjøp av varer og
 2434 tjenester. Dette er nødvendig for å ivareta forbrukernes rettigheter og bidra til gode og
 2435 informerte valg. Samtidig er samfunnet i stadig endring, noe som også fører til at det oppstår
 2436 nye utfordringer. Høyre ønsker derfor å oppdatere og styrke forbrukervernet.

2437 Høyre vil:

- 2438 • legge til rette for gode og effektive utenomrettslige klagemuligheter for forbrukerne
- 2439 for å avlaste domstolen og bidra til at forbrukere som har rett får rett.
- 2440 • sørge for at tilsynsmyndigheter, som Forbrukertilsynet, kan pålegge selskaper å gi
- 2441 erstatning eller tilbakebetaling til forbrukeren om de bryter med forbrukerens
- 2442 rettigheter.
- 2443 • utvide gjeldsregisteret til å omfatte alle former for gjeld, forutsatt at personvernet
- 2444 blir ivaretatt.
- 2445 • ha streng regulering av markedsføring og innvilgelse av kredittkort,
- 2446 betalingsutsettelse og forbrukslån, og beskytte folk mot gjeldsfeller ved å legge
- 2447 sterkere begrensninger på mulighetene til å tjene på at folk ikke betaler i tide.
- 2448 • gjøre markedet for strømværet mer forutsigbart og oversiktlig for forbrukere og
- 2449 øke tilsynet med bransjen.
- 2450 • forhindre at barn og unge manipuleres og utnyttes økonomisk i dataspill.
- 2451 • utvide åpningstidene for alkoholsalg i butikk og på Vinmonopolet.

2452 Kultur som beriker

2453 Kulturen og opplevelsen den gir, beriker oss som mennesker. Kunst og kultur er en del av vår
2454 nasjonale infrastruktur. Hovedmålet er et fritt, uavhengig og tilgjengelig kulturliv som
2455 forankrer oss i vår felles historie. Høyre anerkjenner kultursektorens bidrag til å bevare og
2456 utvikle nasjonal identitet og folkelig motstandskraft mot ytre trusler.

2457 En stabil og forutsigbar offentlig finansiering av musikk- og scenekunstinstitusjonene er
2458 viktig for utviklingen i bransjen og et styrket tilbud til publikum over hele landet. Høyre vil
2459 bidra til at institusjonenes rammetilskudd ikke splittes opp i uforutsigbare engangstilskudd
2460 og prosjekttilskudd som truer institusjonsautonomien og bidrar til å utarme
2461 kjernevirksomheten.

2462 Høyre mener at det er et stort potensial for vekst i kulturnæringen. Vi trenger flere som lever
2463 av sin skapende virksomhet og flere som jobber med distribusjon og markedsføring av
2464 kunstneriske og kulturelle uttrykk. Digitaliseringen og globaliseringen representerer nye
2465 muligheter for distribusjon av kultur. Kulturnæringen vil også øke kulturturisme og bidra til
2466 destinasjonsutvikling.

2467 Mangfold er en forutsetning for et levende kulturliv. Et større mangfold krever både flere
2468 finansieringskilder enn i dag og at det blir enklere å etablere seg. Høyre vil derfor gjøre det
2469 mer attraktivt å bidra med privat finansiering som en viktig inntektskilde for kultursektoren.
2470 Mindre byråkrati og forenklinger skal bidra til at flere får sjansen til å prøve seg.

2471 Høyre vil:

- 2472 • arbeide for et fritt og levende kulturliv.
- 2473 • gjennomføre en forenklingsreform i kultursektoren for å redusere byråkratiet,
2474 forbedre oppgavedelingen, forenkle søknadsprosesser og rapportering og styrke
2475 transparens og demokratisk forankring.
- 2476 • bidra til kvalitet og mangfold i kulturlivet med sterkere vektlegging av kulturens
2477 næringspotensial.
- 2478 • stimulere til god infrastruktur som skaper «kulturklynger» og økosystemer der
2479 kunstnere utnytter felles kompetanse og kan dele på utgifter.
- 2480 • vurdere å etablere et investeringsmandat rettet mot kreative næringer, for eksempel
2481 i Investinor, og i samarbeid med regionale aktører.
- 2482 • styrke rammebetingelsene for offentlig–privat samarbeid, ved å gjeninnføre
2483 gaveforsterkningsordningen og innføre en ordning hvor sponsorbidrag og gaver til
2484 kultur er fradragsberettiget både for virksomheter og privatpersoner.
- 2485 • endre stiftelsesloven, blant annet for å legge til rette for mer privat kapital til kultur
2486 og frivillighet.
- 2487 • utvide satsingen på Talent Norge og norsk talentutvikling for å inkludere talenter fra
2488 flere sektorer.
- 2489 • videreutvikle Kulturskolen som en viktig arena for mangfoldet av unge og deres
2490 møte med ulike kunstuttrykk, og styrke Kulturskolens rolle som regional
2491 talentutvikler.

- 2492 • utvide bruk av praksis- og lære plasser og aspirantordninger ved kulturinstitusjoner
- 2493 som mottar statstilskudd.
- 2494 • styrke Utenriksdepartementets og Kultur- og likestillingsdepartementets arbeid
- 2495 med å fremme norsk kunst og kultur i utlandet.
- 2496 • videreutvikle og trappe opp filminsentivordningen for film- og serieproduksjon til en
- 2497 internasjonalt konkurransedyktig ordning som fremmer bærekraft, og overføre
- 2498 ansvaret for den fra Kultur- og likestillingsdepartementet til Næringsdepartementet.
- 2499 • ivareta nasjonalt viktige kulturbygg i hele landet i tråd med gjeldende
- 2500 tilskuddsordning, samtidig som oppussing av Nationalteatret prioriteres innenfor
- 2501 en nøktern ramme.

2502 **Norsk kulturarv og språk**

2503 Vår kulturarv er en viktig del av vår demokratiske og historiske infrastruktur. I dagens
 2504 verdenssituasjon er kunnskap om egen kultur viktigere enn på lenge. Bare vi kan ta vare på
 2505 vår kultur, og Høyre vil styrke arbeidet.

2506 God språkforståelse er viktig for å forstå samfunnet, og det er den viktigste kulturelle
 2507 fellesmarkøren vår. For Høyre er det viktig å legge til rette for leseinteresse og leseferdigheter
 2508 så tidlig som mulig. Bibliotekene har en viktig rolle i dag som møteplass og for å gi leseglede,
 2509 og må styrkes ytterligere. Norsk språk er også avgjørende for forståelsen av våre
 2510 skandinaviske søsterspråk, og sammen bidrar dette til en felles skandinavisk identitet som
 2511 Høyre ønsker å ta vare på.

2512 I vår digitale og globaliserte tidsalder, er det grunn til å ha en nasjonal diskusjon og
 2513 konklusjon om hva som er sentrale kulturelle verdier, immateriell kulturarv og verker. Høyre
 2514 ønsker å utvikle en norsk kulturkanon for å slå fast hva som er essensielle verk i Norges
 2515 kunst- og kulturarv. Kulturkanonen bør liste de viktigste verk innen arkitektur, billedkunst,
 2516 design, kunst og håndverk, film, litteratur, musikk og scenekunst. Dette vil være en måte å
 2517 synliggjøre kulturhistorien vår for fremtidige generasjoner.

2518 **Høyre vil:**

- 2519 • utarbeide beredskapsplaner for ivaretagelse av norsk kulturarv i krise og krig.
- 2520 • sette ned et utvalg som skal utarbeide et forslag til en norsk kulturkanon, som er en
- 2521 liste over de viktigste verkene i Norges kunst- og kulturarv.
- 2522 • bidra til aktiv overlevering av folkemusikk, folkedans og håndverk, spesielt små og
- 2523 verneverdige fag.
- 2524 • bygge oppunder både bokmål og nynorsk som skriftspråk.
- 2525 • styrke det nordiske språksamarbeidet med mål om at skandinaviske språk skal
- 2526 forstås og brukes når skandinaver snakker med hverandre.
- 2527 • styrke bibliotekenes rolle som en viktig samfunnsaktør i lokalsamfunnene og som
- 2528 bidragsyter i et nasjonalt leseløft, blant annet ved å styrke innkjøpsordningen.
- 2529 • styrke produksjonen av norsk skjønn- og faglitteratur og bidra til at den når ut til et
- 2530 større internasjonalt publikum, og evaluere bokloven med sikte på å styrke
- 2531 konkurransen i bokmarkedet.
- 2532 • fremme samarbeid om norske og nordiske språkmodeller for kunstig intelligens.

- 2533 • styrke museenes evne til å ta vare på og gjøre vår nasjonale kulturarv mer
- 2534 tilgjengelig.
- 2535 • gi lokale myndigheter større innflytelse over skrivemåten av lokale navn.
- 2536 • effektivisere dokumentasjonsforvaltningen i offentlig sektor, og gjøre de viktigste
- 2537 offentlige arkivene lettere digitalt tilgjengelige.

2538 Medier og ytringsfrihet

2539 Frie og uavhengige medier er en av grunnsteinene i demokratiet. Det offentlige skal legge til
 2540 rette for en åpen og opplyst offentlig samtale gjennom gode rammevilkår for mediene. I en
 2541 tid med økt polarisering og spredning av uriktig informasjon, blir redaktørstyrte medier med
 2542 høy tillit stadig viktigere. Vilkårene for lokalmedier og medier som driver undersøkende
 2543 journalistikk skal forbedres. De økonomiske virkemidlene, som nyhetsmedienes momsfritak,
 2544 skal innrettes plattformnøytralt og understøtte innovasjon og utvikling.

2545 NRK er en viktig allmennkringkaster, men har en dominerende rolle i medielandskapet. Høyre
 2546 vil videreføre ordningen med en kommersiell allmennkringkaster som et supplement til NRK,
 2547 og påse at NRK ikke svekker aktivitetsgrunnlaget til medier som henter inntekter i markedet.

2548 Erfaringene med de algoritmestyrte sosiale mediene siden de kom, er at det er behov for
 2549 sterkere regulering. For mange unge får tilgang på innhold de ikke burde se, og algoritmene
 2550 forsterker ekkokamre på en måte som vil være skadelig for samhold og demokrati på sikt.
 2551 Norge bør gå foran der vi kan, og arbeide for internasjonale regler der vi må.

2552 Ytringsfriheten er fundamental for demokratiet, og må beskyttes kontinuerlig. Høyre vil
 2553 opprettholde mediemangfoldet og sørge for gode og forutsigbare rammevilkår for mediene.
 2554 Ytringsfrihetskommisjonen ga oss verdifull innsikt i hvor friheten er truet i dag, og Høyre vil
 2555 treffe målrettede tiltak for å styrke ytringsfrihetens plass og utvide ytringsrommet.

2556 Høyre vil:

- 2557 • beholde et offentlig finansiert, reklamefritt og allment tilgjengelig NRK, og
- 2558 videreføre ordningen med tilskudd til en kommersiell allmennkringkaster.
- 2559 • trappe ned pressestøtten til riksdekkende aviser, styrke den for lokalmedier, etablere
- 2560 ordninger for å tilgjengeliggjøre nyheter for flere, og prioritere midler til digitalisering
- 2561 og et fond for undersøkende journalistikk og verifisering.
- 2562 • jobbe for strengere, internasjonal regulering av algoritmestyrte sosiale medier, for
- 2563 å ivareta personvernet og for å forhindre manipulering av brukerne.
- 2564 • innføre en myndighetsbestemt aldersgrense på 15 år for sosiale medier, og kreve
- 2565 at norske brukere verifiserer sin alder, for eksempel med elektronisk ID.
- 2566 • arbeide for å utjevne den skjeve konkurransen mellom globale selskaper som
- 2567 mottar annonseinntekter fra selskaper i Norge rettet mot et norsk publikum og
- 2568 norske mediebedrifter, og for at slike selskaper også betaler skatt i Norge.
- 2569 • oppdatere åndsverksloven for å harmonisere regelverket med EU.
- 2570 • motarbeide politiske og sosiale innskrenkninger av ytringsfriheten.
- 2571 • endre ordlyden i straffelovens § 185 om hatefulle ytringer, for å gjøre bestemmelsen
- 2572 lettere å forstå, i tråd med anbefalinger fra Ytringsfrihetskommisjonen.

- 2573 • etablere en digital hjelpeportal som kan samle og synliggjøre lovverkets grenser for
2574 ytringsfrihet.

2575 **Tro og livssyn**

2576 Retten til å tro, eller ikke tro, er viktig å beskytte i vårt samfunn. Samfunnet skal kunne
2577 romme både utøvelse av religion og respekt for et sekulært og humanistisk livssyn.

2578 Ytringsfriheten gjelder for både religiøse og religionskritiske ytringer.

2579 Høyre vil ta vare på Norges forankring i en kristen-humanistisk kulturarv og verditradisjon.

2580 Kirken har en stor kulturell betydning, også for ikke-troende i Norge. Mange ønsker å benytte
2581 kirken til å markere viktige begivenheter, og vi trekkes dit ved lokale og nasjonale kriser.

2582 Høyre vil sikre at dette tilbudet er tilgjengelig i hele landet.

2583 Religiøse ledere og andre nøkkelpersoner i trossamfunnet har en viktig rolle i å forebygge

2584 ekstremisme og radikaliserings. Det er derfor viktig at disse har god kunnskap om

2585 grunnleggende norske verdier. Høyre vil derfor at flere av disse får tilleggsutdannelse fra

2586 Norge.

2587 **Høyre vil:**

2588 • opprettholde og finansiere Den norske kirke som folkekirke og kulturbærer i det
2589 norske samfunnet.

2590 • endre finansieringsordningen for tros- og livssynssamfunnene for å redusere de
2591 totale kostnadene på statsbudsjettet.

2592 o **DISSENS 4 (Nikolai Astrup, Charlotte Spurkeland, Magnus Mæland, Ola**
2593 **Svenneby):** erstatte offentlig støtte til tros- og livssynssamfunn med en
2594 skatt som betales av medlemmene.

2595 • videreføre Kirkebevaringsfondet for å sikre den nasjonale kulturarven som våre
2596 historiske kirkebygg representerer.

2597 • at trossamfunn utenfor Den norske kirke skal få insentiver til å ansette religiøse
2598 ledere som har godkjent tilleggsutdannelse fra Norge.

2599 • sikre kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold blant religiøse ledere i tros-
2600 og livssynssamfunn.

2601 • vurdere å innføre standarder for god gravferdsskikk for gravferdsbransjen.

2602 **Urfolk og nasjonale minoriteter**

2603 Norge har gjennom nasjonale vedtak og ratifiseringen av internasjonale konvensjoner

2604 forpliktet seg til å verne om et mangfold som ivaretar det samiske folk, som urfolk, og

2605 nasjonale minoriteter. Disse har alle rett til å utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

2606 Høyre mener dette mangfoldet er en berikelse for landet og vil arbeide for gjensidig respekt

2607 og solidaritet mellom folkegruppene.

2608 Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport har gitt viktig kunnskap om hvilke

2609 konsekvenser forforskningen har hatt for enkeltpersoner, familier og samfunn langt inn i vår

2610 tid. Det er denne kunnskapen om historien som kan hjelpe oss til å ikke gjøre samme feil

2611 igjen. Høyre vil føre en politikk for likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen og

2612 arbeide for å øke den generelle kunnskapen i samfunnet om urfolk og nasjonale minoriteter.

- 2613 **Høyre vil:**
- 2614 • bevare og videreutvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv som en del av Norges
- 2615 felles kulturarv.
- 2616 • støtte institusjonene som har ansvar for at minoritetsspråk som nord-, sør- og
- 2617 lulesamisk, kvensk, romanes og romani bevares.
- 2618 • ivareta samiske kulturtradisjoner som blant annet joik, duodji (håndverk) og
- 2619 fortellertradisjoner.
- 2620 • ta vare på nasjonale minoriteters kultur og historie.

2621 **Idrett, frivillighet og friluftsliv**

2622 Idretten og frivilligheten er viktig for folkehelsen, de sosiale fellesskapene og inkludering. For

2623 Høyre er det et mål at alle skal kunne delta, uavhengig av økonomi, geografi eller

2624 funksjonsevne.

2625 Idretten og frivilligheten gir møteplasser og er limet i lokalsamfunnet, og nordmenns

2626 deltagelse ligger i verdenstoppen. Derfor er det viktig med gode idrettsanlegg, attraktive

2627 anlegg for egenorganisert aktivitet og tilrettelagte friluftsområder.

2628 For mange barn og unge opplever at økonomi er en barriere for å delta i de fritidsaktivitetene

2629 de ønsker, med det utstyret som trengs. Høyre vil samarbeide med kommunene for å sikre at

2630 alle barn og unge kan delta på minst én fritidsaktivitet og styrke utlånsordninger for utstyr.

2631 Det skal være gøy å være frivillig, uten at tiden brukes opp på administrasjon. For å sikre at

2632 den frivillige innsatsen brukes til aktivitet, skal Høyre gjøre det enklere og mer forutsigbart å

2633 forholde seg til de ulike offentlige støtteordningene, samtidig som vi ønsker å myke opp

2634 regelverket for privat medfinansiering. Frivilligheten skal være fri, uavhengig og ha gode og

2635 forutsigbare vilkår.

2636 **Høyre vil:**

- 2637 • sørge for, sammen med kommunene, at alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes
- 2638 inntekt, kan delta på minst én fritidsaktivitet.
- 2639 • sørge for at økonomi ikke er et hinder for at barn kan delta i fritidsaktiviteter, og
- 2640 derfor styrke utlånsordninger.
- 2641 • støtte idrettens nasjonale strategi for idrettsanlegg som inkluderer både
- 2642 nasjonalanlegg, breddeanlegg og fleridrettsanlegg der det er fornuftig, og gi fylkene
- 2643 et større oppdrag med å prioritere lokaliseringen av kostnadskrevede anlegg.
- 2644 • legge til rette for mer egenorganisert aktivitet gjennom flere nyskapende og
- 2645 fremtidsrettede aktivitetsarenaer som er tilrettelagt for flerbruk.
- 2646 • ha en forutsigbar momskompensasjon for nye idrettsanlegg, vurdere ordninger for
- 2647 å utbetale tilsagnsmidler tidligere, og forenkle regelverket for anlegg som
- 2648 investeres og/eller driftes i kombinasjon av offentlige og private aktører.

- 2649 • støtte idrettens arbeid for mer bærekraftig drift ved å gjennomgå støtteordninger
- 2650 for energiltak og støtte større tiltak som alternativer til gummigranulat på
- 2651 kunstgressbaner.
- 2652 • forenkle søknads- og rapporteringsrutinene, bidra til større forutsigbarhet gjennom
- 2653 flerårige tilskudd og ha en god og forutsigbar ordning for momsrefusjon for frivillige
- 2654 og ideelle organisasjoner.
- 2655 • forbedre rammevilkårene for frivillige organisasjoners lotterier med tillatelse gitt i
- 2656 pengespilloven, og øke fradragsgrensen for gaver fra private givere og næringslivet
- 2657 til frivillige og ideelle organisasjoner.
- 2658 • sørge for at frivillige organisasjoner, kultur- og idrettsaktiviteter får god tilgang til
- 2659 lokaler og arealer gjennom å legge til rette for gratis utlån av offentlige bygg utenom
- 2660 arbeidstid.
- 2661 • bevare enerettsmodellen og Norsk Tippings ansvarlige pengespillmodell, hvor
- 2662 hensynet til de spilleavhengige skal veie tyngst.
 - 2663 ○ **DISSENS 5 (Magnus Mæland, Ola Svenneby, Tage Pettersen, Anita**
 - 2664 **Oterhals Eide):** *Punktet erstattes med:* «erstatte dagens enerettsmodell
 - 2665 med en lisensmodell for å øke inntektene til staten, ha statlig kontroll med
 - 2666 nordmenns pengespill og større muligheter til å hjelpe dem som sliter med
 - 2667 problemspilling. Innretning og rammevilkår utredes med utgangspunkt i
 - 2668 erfaringene fra Sverige, Danmark og Finland.
- 2669 • satse på møteplasser for dataspilling og den digitale kulturen, gjerne i samarbeid
- 2670 med lokale idrettslag, fritidsklubber og andre frivillige organisasjoner.
- 2671 • arbeide for større internasjonale arrangementer i Norge med internasjonale aktører
- 2672 som innfrir krav om godt styresett.
- 2673 • støtte arbeidet med skilting, merking og kartfesting av stier og turruter i
- 2674 kommunene.
- 2675 • bidra til at fritidsklubbene kan tilby aktiviteter som gir barn og unge en god fritid og
- 2676 som forebygger utenforskap og styrker sosial inkludering.

2677 Innvandring og integrering

2678 Høy innvandring over tid skaper utfordringer for samfunnet om vi ikke lykkes med

2679 integreringen. Da vil de positive bidragene innvandringen har gitt, fortrenses av problemene.

2680 Nivået på innvandringen må balanseres mot hvor mange Norge har kapasitet til å integrere.

2681 Ut fra dagens situasjon tilsier det å holde innvandringen på et lavt nivå fremover, og Høyre vil

2682 stramme inn innvandringspolitikken for å redusere ankomstene. Samtidig vil Høyre sette inn

2683 sterkere tiltak for å integrere nyankomne flyktninger bedre, og hjelpe dem som har vært lenge

2684 i landet med å komme i jobb og delta i samfunnslivet.

2685 Asyl- og flyktningpolitikk

2686 Norge har et ansvar for å hjelpe mennesker i nød og gi beskyttelse til personer som er

2687 forfulgt. Høyres mål er at hjelpen skal nå flest mulig. Derfor er hjelp i nærområdene Norges

2688 viktigste bidrag for å hjelpe mennesker på flukt. Økonomisk støtte til oppbygging i

2689 nærområdene vil være langt mer effektiv hjelp enn å øke antall flyktninger til Norge.

2690 Dagens asylsystem har svakheter. Systemet legger opp til at svært mange legger ut på lange,
2691 dyre og farlige reiser for å komme dit de ønsker å søke beskyttelse. Svært mange som reiser,
2692 har ikke krav på beskyttelse. Høyre vil jobbe nasjonalt og internasjonalt for at færre skal reise
2693 langt for å søke om asyl, og heller få den nødvendige beskyttelsen i nærområdene. Målet er
2694 felleseuropeiske løsninger på flyktning- og migrasjonsutfordringer, og bidra til effektiv
2695 grensekontroll. Norges bidrag bør først og fremst være økonomisk fremfor å ta imot
2696 personer med uavklart flyktningstatus. Det er et mål at Norge ikke skal oppfattes som
2697 enklere å få opphold i enn våre naboland.

2698 **Høyre vil:**

- 2699 • føre en streng, forutsigbar og bærekraftig innvandringspolitikk.
- 2700 • ha rask og rettferdig behandling av asylsøknader og sørge for at returner
2701 gjennomføres hurtig.
- 2702 • utrede forskjeller i håndteringen av asylsøknader mellom Norge og de nordiske
2703 landene, og foreslå innstramminger der Norge har en mer liberal praksis.
- 2704 • holde antallet kvoteflyktninger lavt i årene fremover, og se antallet kvoteflyktninger
2705 i sammenheng med asylankomstene.
- 2706 • ved uttak av kvoteflyktninger prioritere diskriminerte seksuelle minoriteter, hele
2707 familier uten behov for familiegjenforening og personer med høy sannsynlighet for
2708 god integrering.
- 2709 • stramme inn vilkårene for familiegjenforening innenfor handlingsrommet av
2710 internasjonale konvensjoner og menneskerettigheter, herunder vurdere å innføre
2711 forsørgerkrav for flyktninger som søker familiegjenforening.
- 2712 • utrede nye krav til deltakelse i integreringstilbud for personer med
2713 familieoppholdstillatelse, herunder krav om å bestå prøver i norsk muntlig kort tid
2714 etter ankomst etter dansk modell.
- 2715 • som hovedregel kun gi midlertidig opphold og forvente tilbakeføring til områder
2716 personer har flyktet fra, når dette blir trygt.
- 2717 • returnere asylsøkere som har vært i andre trygge land før de kom til Norge.
- 2718 • være en pådriver for avtaler hvor mennesker med reelt beskyttelsesbehov får
2719 opphold i land nærmere hjemlandet.
- 2720 • utrede et system hvor Norge gir beskyttelse til personer med beskyttelsesbehov ved
2721 å betale for omplassering til andre trygge land nærmere hjemlandet.
- 2722 • styrke returarbeidet, herunder arbeide aktivt for å inngå flere returavtaler for å sikre
2723 effektiv retur av personer uten oppholdstillatelse.
- 2724 • øke støtten til, og kunnskapen om, tilbakevending, slik at det blir enklere å skape
2725 seg et nytt liv i hjemlandet for personer som ønsker å dra fra Norge.
- 2726 • utrede innstramminger i regelverket for familieetableringer med mål om å stanse
2727 partnervold, for eksempel ved å innføre en karanteneordning for familieetablering
2728 for voldsutøveren.
- 2729 • gjennomgå regelverk og praksis knyttet til tilbakekall av oppholdstillatelser med mål
2730 om at flere straffbare handlinger skal føre til utvisning.

2731 Statsborgerskap og permanent opphold

2732 Det norske velferdssamfunnet er bygget på tillit og deltagelse. Det er en forutsetning at flest
2733 mulig jobber, deltar i lokalsamfunnet og respekterer grunnleggende norske verdier. Høyre vil
2734 sette kravene for å oppnå statsborgerskap og permanent oppholdstillatelse slik at de
2735 understøtter disse forutsetningene. Samtidig skal vi gi gode muligheter til å skaffe seg
2736 tilstrekkelig kompetanse gjennom integrering og arbeidsdeltakelse.

2737 Det er avgjørende at de som skal oppnå norsk statsborgerskap kan norsk og kjenner
2738 samfunnet godt. Permanent oppholdstillatelse betyr at man ikke lenger forventes å returnere
2739 dit man flyktet fra, selv om forholdene der bedres. Det er viktig at det å få permanent
2740 oppholdstillatelse også innebærer å forsørge seg selv, ha respekt for norske verdier og delta i
2741 arbeidslivet.

2742 Høyre vil:

- 2743 • innføre krav om å ha forsørget seg selv i minst fire år gjennom arbeidsdeltakelse
2744 for å få permanent oppholdstillatelse, med mindre særlige grunner tilsier at det er
2745 urimelig.
- 2746 • innføre krav om at personer ikke kan ha gjeld til det offentlige, herunder manglende
2747 skattebetalinger eller pålagte tilbakebetalingskrav for offentlige ytelser, dersom de
2748 skal få permanent oppholdstillatelse eller statsborgerskap.
- 2749 • evaluere språkkravet om B1-nivå muntlig og vurdere å øke språkkravet for å få
2750 statsborgerskap til B2-nivå muntlig.
- 2751 • styrke UDIs arbeid med å bekrefte identitet, og ikke innvilge statsborgerskap eller
2752 permanent oppholdstillatelse dersom det er tvil om søkerens identitet.

2753 Integrering

2754 Hver enkelt som innvandrer til Norge skal møtes med forventninger, krav og muligheter. Å bli
2755 integrert betyr å kunne delta i det norske samfunnet gjennom arbeid, utdanning og aktivitet i
2756 lokalsamfunn. Det handler også om å ha respekt for grunnleggende norske verdier som
2757 likestilling, religionsfrihet, ytringsfrihet og alles rett til å leve et fritt og selvstendig liv.

2758 Høyre vil forbedre introduksjonsprogrammet. Oppfølgingen folk får må være tilpasset den
2759 enkeltes behov og potensiale. De aller fleste som kommer seg til Norge er i stand til å få en
2760 jobb etter kort tid. Kommuner og lokalsamfunn skal ha et godt integreringstilbud, i samarbeid
2761 med frivillighet, ideelle organisasjoner og sosiale entreprenører. Det viktigste for å lykkes med
2762 integreringen, er innsatsen til den enkelte innvandrer.

2763 Det norske samfunnets kapasitet til å integrere innvandrere er begrenset. Den spredte
2764 bosettingsmodellen fungerer godt, men må følges opp med bedre arbeidskvalifisering
2765 tilpasset lokale behov.

2766 Høyre vil:

- 2767 • heve kvaliteten i introduksjonsprogrammet, og ha som mål at deltagerne skal
2768 komme ut i varig arbeid.
- 2769 • styrke opplæringen i norske verdier og samfunnsnormer, særlig knyttet til
2770 ytringsfrihet og aksept for kvinner og minoriteter.
- 2771 • innføre nasjonale prøver på norskopplæringen for å kvalitetssikre opplæringen.

- 2772 • at kommunen og den enkelte flyktning inngår en «integreringskontrakt» for å
2773 opplyse om rettigheter, plikter og forventninger i Norge.
- 2774 • kartlegge den enkelte flyktnings kompetanse tidlig, slik at utdanningstilbud i
2775 introduksjonsprogrammet og bosettingskommune kan tilpasses og øke
2776 sannsynligheten for å komme tidlig i jobb.
- 2777 • holde fast ved en styrt og spredt bosettingsmodell, der kommuner som har gode
2778 resultater i introduksjonsprogrammet prioriteres. Flyktninger skal som hovedregel
2779 ikke bosettes i områder med levekårsutfordringer eller en innvanderandel over 25
2780 prosent.
- 2781 • jobbe for at flyktninger blir boende i første bosettingskommune, blant annet
2782 gjennom mer treffsikker bosetting, og ved å vurdere hvordan perioden en kommune
2783 kan henvise en flyktning til første bosettingskommune for å motta sosiale ytelser
2784 kan forlenges.
- 2785 • sikre at foreldre som benytter seg av tilbud som gratis kjernetid i barnehagen eller
2786 redusert foreldrebetaling i SFO eller barnehage, deltar i norskopplæring eller
2787 kvalifiseringsprogram, dersom de ikke er i annen aktivitet.
- 2788 • vurdere å knytte aktivitetsplikt og videre norskopplæring til flere ikke-universelle
2789 ytelser.
- 2790 • bruke lønnstilskudd og jobbprogrammer for å få innvandrere raskere ut i arbeid,
2791 særlig innvandrerkvinner.
- 2792 • bruke frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører i integreringsarbeidet for å
2793 raskere få flere i jobb og inn i samfunnslivet.
- 2794 • jobbe for å øke andelen barn med minoritetsbakgrunn som går i barnehage, særlig
2795 de første leveårene.
- 2796 • tilby mottaksklasser ekstra norskopplæring i sommerferien, og stille tydelige krav
2797 til at mottakselever skal bli inkludert i skolens aktiviteter og læringsmiljø.

2798 **Negativ sosial kontroll og æreskriminalitet**

2799 Den sterkeste motkraften til at vi lykkes med integreringsarbeidet er negativ sosial kontroll og
2800 æresrelatert kriminalitet. Det fratar både unge og voksne den friheten som alle andre i
2801 samfunnet nyter. Høyre vil styrke kompetansen om utfordringene i alle førstelinjetjenestene,
2802 slik at hjelpen kan settes inn tidlig og de som utøver kontrollen veiledes bort ifra det.

2803 **Høyre vil:**

- 2804 • etablere et tverrfaglig oppfølgingsprogram i samarbeid mellom skole, barnevern og
2805 helsetjenestene for barn som har vendt hjem etter en lengre periode i utlandet.
- 2806 • styrke arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert kriminalitet, blant annet
2807 ved å styrke kompetansen om hvordan det kan oppdages og håndteres i
2808 førstelinjetjenestene som politi, barnevern og skole.
- 2809 • styrke innsatsen for å avdekke tvangsekteskap og kjønnslemlestelse med mål om
2810 å forhindre dette i størst mulig grad.
- 2811 • utvide adgangen til å gi fengselsstraff og vurdere økonomiske sanksjoner for
2812 foresatte som etterlater barn i utlandet mot sin vilje.

- 2813 • gjennomføre nødvendige tiltak for å hindre faste etter-skole-tilbud med overnatting
2814 for å forhindre segregering, parallellsamfunn, negativ sosial kontroll og
2815 radikaliserings.
- 2816 • sikre at kommunene har hjemmel til å føre tilsyn med og stanse virksomheter og
2817 fritidsaktiviteter rettet mot barn og unge som anses å ha en klart
2818 integreringshemmende effekt, innenfor rammen av tros- og forsamlingsfriheten.

2819 En effektiv og brukerorientert offentlig

2820 sektor

2821 Høyre vil ha en effektiv og åpen offentlig sektor som setter innbyggernes, frivillig sektors og
2822 næringslivets behov i sentrum. De offentlige tjenestene skal kjennetegnes av kompetanse,
2823 kvalitet og høy grad av gjennomføringsevne. Det offentlige skal være en god og attraktiv
2824 arbeidsgiver. Innbyggerne bør få mer innflytelse over hvilket tilbud det offentlige yter enn i dag.

2825 Gjennom å kunne velge mellom tilbud, ha flere valgmuligheter innenfor de enkelte tilbudene og
2826 gi tilbakemeldinger på tjenestene som ytes, kan folks påvirkning styrkes. Høyre mener de beste
2827 ideene for bedre offentlige tjenester kommer gjennom samarbeid mellom offentlige, private,
2828 ideelle og frivillige aktører. Det styrker kvaliteten, innovasjonen og valgfriheten.

2829 Over de siste tiårene har offentlig sektor i Norge vokst. Samtidig har ikke tilfredsheten med
2830 velferdstilbudet økt i samme grad. Vi må fremover forbedre velferdstilbudet, uten at
2831 ressursinnsatsen øker like mye. Det er avgjørende for å bevare tilliten til at offentlig sektor er
2832 effektiv, og at skatteinnkrevingen står i stil med velferdstilbudet man får tilbake. Det er et
2833 politisk ansvar å sørge for å rydde bort oppgaver som det offentlige ikke burde bruke tid på,
2834 og å løse de viktigste oppgavene på en så god og effektiv måte som mulig. Høyre vil jobbe
2835 systematisk i alle sektorer for at folk og penger brukes fornuftig.

2836 Regelverk, forskrifter og retningslinjer kan være komplisert å sette seg inn i for den det angår,
2837 og tidkrevende å forvalte for den offentlige instansen som gjør det. En enklere offentlig sektor
2838 vil både styrke tilliten mellom innbyggere og myndigheter, og forenkle administrasjonen. Høyre
2839 vil forenkle, forbedre og om mulig fjerne regelverk for å få en enklere offentlig sektor for de
2840 ansatte, for næringslivet og for innbyggerne.

2841 De neste årene vil vi trenge arbeidskraft og ressurser til helse- og omsorg, forsvar, politi og til
2842 videre vekst i næringslivet. Derfor er det spesielt viktig at offentlig sektor for øvrig drives så
2843 effektivt som mulig. Høyre mener at det også i offentlig sektor er mulig å løse oppgavene bedre
2844 enn i dag. Et fast, årlig effektiviseringsmål vil gi offentlig sektor en forutsigbar og tydelig
2845 forventning.

2846 Høyre vil:

- 2847 • gjennomgå offentlig sektor systematisk for å forenkle administrasjon og regelverk,
2848 redusere kostnader og bekjempe sløsing.
- 2849 ○ herunder sette ned en ny forvaltningskommisjon for å gjennomgå statens
2850 organisering, med sikte på å gjøre staten mer effektiv og bedre i stand til å

2851 håndtere store samfunnsmessige utfordringer som går på tvers av
2852 sektorer.

2853 • etablere et fast, årlig effektiviseringsmål i statlig forvaltning.

2854 • bruke bedre organisering, digitalisering og andre former for innovasjon for å bidra
2855 til bedre tjenester med lavere belastning på de ansatte.

2856 • jobbe for at arbeidskraften i offentlig sektor kan brukes mest mulig effektivt, blant
2857 annet ved å legge til rette for flere alternative og mer fleksible turnuser og
2858 fordele oppgaver mellom ulike yrkesgrupper på nye måter.

2859 • styrke kostnadskontrollen i statlige byggeprosjekter, blant annet ved å bruke
2860 erfaringene fra Nye Veier og vurdere verdianalyser og andre verktøy for å holde
2861 kostnadene og omfanget av prosjektene nede.

2862 • bruke intern konkurranse på nye områder for å forbedre kostnadskontroll og øke
2863 innovasjonen i statlig forvaltning.

2864 • utvide innbyggernes valgfrihet innen, og påvirkningsmuligheter på, det offentlige
2865 tjenestetilbudet.

2866 • gjennomføre faste og sammenlignbare brukerundersøkelser for alle offentlig
2867 finansierte tjenester i stat, fylke og kommune for å utvikle tilbudet videre i tråd med
2868 brukernes behov.

2869 • gjøre informasjon om kvaliteten på ulike tilbud tilgjengelig for innbyggerne, sammen
2870 med informasjon om valgmuligheter der det er relevant.

2871 • utrede handlingsrommet for å stille krav til transparens og lønns- og arbeidsvilkår
2872 hos private og ideelle tilbydere av velferdstjenester.

2873 • være positiv til forsøk med nye måter å løse oppgavene på, åpne for forsøk på flere
2874 områder og bidra til at forsøk med gode resultater skaleres opp.

2875 • øke graden av innovasjon i offentlige anskaffelser, vektlegge bærekraft og legge til
2876 rette for deling av gode erfaringer.

2877 • vektlegge lederutvikling, gjennomføringskraft og kompetanseheving i den statlige
2878 arbeidsgiverpolitikken.

2879 • være positiv til at mer av lønnsdannelsen i offentlig sektor kan skje gjennom lokale
2880 forhandlinger, blant annet ved å beholde to hovedtariffavtaler i staten.

2881 • arbeide for moderate lederlønninger i offentlig sektor og offentlig eide selskaper.

2882 Digitalisering

2883 Norge har kommet langt i arbeidet med digitalisering, men det er fortsatt et stort
2884 forbedringspotensial. For å tilby innbyggere og bedrifter enda bedre tjenester, og effektivisere
2885 offentlig sektor, må flere tjenester digitaliseres og flere digitale tjenester kobles sammen.
2886 Høyre vil i alle sammenhenger legge vekt på at personvernet ivaretas.

2887 En sentral utfordring for å lykkes med digitaliseringen i Norge er å sikre at alle har tilgang til
2888 digitale tjenester, uavhengig av individuelle forutsetninger og bakgrunn. Samtidig som
2889 tjenester digitaliseres, må effektiviseringsgevinstene hentes ut. Det krever en helhetlig
2890 tilnærming som tar hensyn til både teknologiske, juridiske og samfunnsmessige barrierer.

2891 Kunstig intelligens utfordrer samfunnet på nye måter. Høyre mener at det er avgjørende at
2892 Norge griper mulighetene og deltar aktivt i internasjonale fora for trygg og innovativ utvikling,
2893 samtidig som utfordringene tas på alvor.

2894 **Høyre vil**

- 2895 • bruke kun-én-gang-prinsippet, slik at innbyggere og bedrifter ikke trenger å sende
2896 inn samme informasjon til det offentlige mer enn én gang.
- 2897 • bekjempe digitalt utenforskap gjennom å tilby hjelp, alternativer og ha godt
2898 designede løsninger.
- 2899 • stimulere til økt bruk av kunstig intelligens i den offentlige forvaltningen, blant annet
2900 gjennom bruk av offentlige anskaffelser.
- 2901 • sørge for at alle digitale plattformer har grensesnitt som gir muligheter for
2902 samhandling mellom staten, fylker og kommuner, men også med privat næringsliv
2903 og enkeltpersoner.
- 2904 • etablere felles rammeverk og felles løsninger for datafangst, datadeling og analyse
2905 i statlig og kommunal sektor.
- 2906 • tilrettelegge for at den digitale kompetansen styrkes både for dem som allerede er
2907 i arbeidslivet og for dem som står utenfor og vil bli en del av det.
- 2908 • innføre en digital innlogging på høyeste sikkerhetsnivå som alle innbyggere, eller
2909 deres verge, kan benytte.
- 2910 • at alle husstander skal ha tilgang på enten fast, mobilt eller satellittbasert
2911 høyhastighets bredbånd, og åpne fibernettet for konkurranse, på lik linje med det vi
2912 har for strøm og telefon i dag.
- 2913 • legge til rette for flere regulatoriske sandkasser for uttesting av ny teknologi i
2914 offentlig sektor.
- 2915 • legge til grunn et hovedprinsipp om at data fra det offentlige skal åpnes når det kan,
2916 men skjermes når det må. Personvernet skal respekteres og sikkerhet prioriteres.
- 2917 • etablere et råd for kunstig intelligens som vurderer etiske spørsmål, ser
2918 mulighetene og truslene med teknologien i et langsiktig perspektiv, og identifiserer
2919 behov for ansvarlig bruk av kunstig intelligens, etter modell fra Bioteknologirådet.
- 2920 • utrede om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for opphavsrett, media,
2921 kultur, demokrati og ytringsfrihet, og mulige tiltak for å møte disse konsekvensene.

2922

Levende lokalsamfunn i hele landet

2923 Det lokale velferdstilbudet betyr mye for folk. Det er skolen til barna, hjemmetjenesten til de
2924 eldre og byggesaken til entreprenøren, sammen med veldig mye annet. Lokal forvaltning skal
2925 være nær innbyggerne, og er godt egnet til å vurdere innbyggernes interesser og bekymringer,
2926 avveie ulike hensyn og prioritere ressursbruken effektivt.

2927 Kommuner og fylker har ulike forutsetninger for å levere gode tjenester. Det viktigste for Høyre
2928 er at innbyggerne i hele landet skal få et velferdstilbud av høy kvalitet. Kommuner og fylker er
2929 forskjellige, og må utforme tilbudene ulikt. Staten bør i større grad følge opp at det leveres god
2930 kvalitet, fremfor å detaljstyre hvordan tjenestene skal innrettes. For mange og detaljerte krav
2931 går utover kommunenes mulighet til å tilpasse velferdstilbudet til sine innbyggers behov. For
2932 mye statlig detaljstyring, innsigelser i planprosesser og nasjonale føringer bidrar til mer
2933 byråkrati og svekket lokalt selvstyre. Økt frihet og forenkling er viktig for at kommunesektoren
2934 skal kunne levere bedre tjenester til innbyggerne fremover.

2935 Kommunene og fylkene må være rustet til å møte morgendagens utfordringer og levere gode
2936 tjenester til sine innbyggere. Mange små kommuner opplever at kompetansemiljøene
2937 forsvinner og at de ikke klarer å levere sine lovpålagte tjenester på en god nok måte. Høyre
2938 ønsker at flere kommuner frivillig velger å slå seg sammen, og vil støtte opp om slike
2939 prosesser.

2940 Høyre vil:

- 2941 • utforme et inntektssystem for kommunene som legger til rette for likeverdige
2942 tjenester og stimulerer til effektiv ressursbruk, lokal verdiskaping og samarbeid
2943 med andre offentlige og private aktører.
- 2944 • gjennomgå statlige føringer for hvordan tjenestene skal leveres, med mål om
2945 mindre statlig detaljstyring og større handlingsrom til å tilpasse tjenestene til det
2946 innbyggerne i den enkelte kommunen eller fylket har behov for.
- 2947 • styrke de frie inntektene for kommuner og fylker, og redusere omfanget av
2948 øremerkede midler og søknadsbaserte tilskudd.
- 2949 • gjøre bemanningsnormene mer fleksible, slik at kommunene kan sette inn ekstra
2950 ressurser der det trengs for å gi et likeverdig tilbud til alle.
- 2951 • at statsforvalteren ved samordning av innsigelser prioriterer hvilke som veier tyngst
2952 og at lokale vedtak skal vektlegges i innsigelsesbehandlingen.
- 2953 • styrke den rådgivende rollen til overordnede planmyndigheter.
- 2954 • gjennomgå hjemlene for innsigelse, med sikte på å heve terskelen for når innsigelse
2955 kan fremmes.
- 2956 • la kommunen selv bestemme hvorvidt det skal være tillatt med søndagsåpne
2957 butikker i hele eller i deler av kommunen.
- 2958 • legge til rette for større kommuner med større fagmiljøer som er bedre i stand til å
2959 gi gode tjenester til innbyggerne, og til å overta flere oppgaver fra staten og
2960 fylkeskommunen.
- 2961 • at kommunesammenslåinger skal være basert på frivillighet.
- 2962 • spare kostnader og forenkle tjenestene ved å ha to forvaltningsnivåer i Norge, og
2963 derfor avvikle fylkeskommunen.

- 2964 • utvikle muligheten for statlig pålegg om samarbeid med andre kommuner i tilfeller
2965 hvor kommuner over tid leverer for dårlige tjenester til innbyggerne.
- 2966 • samarbeide med kommunene om tiltak som bidrar til at lokale skatter, avgifter og
2967 gebyrer holdes nede.
- 2968 • åpne for å øke avskrivningstiden for vann- og avløpsanlegg, og gjennomføre tiltak for
2969 å oppnå mer effektiv organisering i vann- og avløpssektoren, mindre vannlekkasje,
2970 bedre rensing og lavere gebyrer for brukere.
- 2971 • at lokal råderett skal være det førende prinsippet i lokale arealplanleggingsaker, og
2972 at avveining av ulike hensyn primært avklares i lokaldemokratiet.
- 2973 • styrke eiendomsretten, forenkle plansystemet og gi grunneierne økt innflytelse på
2974 forvaltning og bruk av arealer, også i verneområder, så lenge det ikke går på
2975 bekostning av verneverdiene.
- 2976 • tidsbegrense kommunens plikt til å følge opp tiltak som er gjennomført i strid med
2977 plan- og bygningsloven.
- 2978 • gjennomgå plan og bygningsloven for blant annet at hensynet til næringsliv og
2979 arbeidsplasser skal bli et selvstendig mål i loven.

2980 **Byer**

2981 Norske byer vokser fordi folk ønsker å bo der. Bedrifter får tilgang på mer kompetanse, og folk
2982 får flere arbeidsgivere å velge mellom og tilgang på et bredt underholdningstilbud. Det er bra
2983 at vi har voksende byer i Norge, og at vi over tid har klart å kombinere utbygging med bevaring
2984 av grønne kvaliteter. Sterke, attraktive byer er et gode for hele Norge.

2985 Samtidig har byene våre noen utfordringer knyttet til miljø, transport, bolig og levekår. Høyre vil
2986 videreutvikle målrettede løsninger for å møte disse utfordringene bedre enn i dag. Det krever
2987 tiltak på tvers av en lang rekke sektorer. Høyre mener oppgavene blir enklere å løse om den
2988 samme myndigheten har ansvar for mest mulig.

2989 **Høyre vil:**

- 2990 • ha en helhetlig tilnærming til levekårsutfordringer, og særlig sette inn tiltak rundt
2991 familier for å sikre bedre sosial mobilitet, i samarbeid med frivillige organisasjoner.
- 2992 • videreutvikle områdesatsingene med mer vekt på arbeidsdeltakelse og sosiale
2993 tiltak.
- 2994 • jobbe sammen med byene om tiltak som kan føre til mer boligbygging, og åpne for
2995 lokale prøveprosjekter der statlige reguleringer står i veien.
- 2996 • videreføre byvekstavtaler som et virkemiddel for bedre samordnet transport og
2997 arealplanlegging mellom stat, fylke og kommune.
- 2998 • gjennomføre flere prøveprosjekter hvor store kommuner overtar ansvar for
2999 fylkeskommunale eller statlige oppgaver.

3000 **Distrikt**

3001 Mulighetene er større enn noen gang til å få til en mer positiv utvikling i distriktene. Ressursene
3002 som finnes der, som fisk, jordbruksareal, skoger, mineraler, energi og naturopplevelser er
3003 etterspurt verden over i større grad enn før. Samtidig har mange jobber blitt mindre
3004 stedbundne, og kan nå utføres nær sagt alle steder hvor det er internett.

3005 Den største utfordringen er mangel på arbeidskraft. Demografien i mange kommuner, med få
3006 fødsler og mange eldre, skaper utfordringer. Norges forsvar er avhengig av at det bor
3007 mennesker i hele landet vårt. De siste årene har skatteendringer rammet næringslivets
3008 investeringer i distriktene hardt. Høyre vil sikre at rammevilkårene for å investere i
3009 arbeidsplasser i distriktet er forutsigbare, stabile og gode.

3010 Det viktigste grepet for å hindre sentralisering til de største byene, er å styrke de mindre byene.
3011 Høyre vil forsterke regionsentrene, som er en kraftsamling av private og offentlige tjenester for
3012 sine omland. Forutsetningen for å få det til, er gode samferdselsløsninger, kombinert med
3013 smart arealutvikling der boliger og tjenester bygges innenfra og ut, og gir kvaliteter som øker
3014 bolysten og attraktiviteten.

3015 **Høyre vil:**

- 3016 • videreutvikle digitale offentlige tjenester, slik at behovet for å møte opp på et
3017 offentlig kontor blir mindre.
- 3018 • bruke teknologiske løsninger og desentralisering av egnede helsetjenester slik at
3019 antall pasientreiser går ned og tjenester tilbys nærmere pasienten.
- 3020 • videreføre differensiert arbeidsgiveravgift.
- 3021 • anerkjenne forskjellene mellom kommunene og tillate en strandsone- og
3022 utmarksforvaltning som åpner for mer utbygging i områder med lavt
3023 utbyggingspress.
- 3024 • legge til rette for flest mulige lokale ringvirkninger av verdiskapingen som gjøres
3025 basert på bruk av lokale naturressurser.
- 3026 • flytte statlige arbeidsplasser ut av hovedstadsområdet og opprette flere statlige
3027 arbeidsplasser som er stedsuavhengige.
- 3028 • tilby flere statsansatte digitalt arbeidssted, slik at man kan ansette i hele landet.
- 3029 • jobbe for at kommuner tilbyr konsepter som «Jobb til to», altså
3030 partnerarbeidsplasser for tilflyttende.
- 3031 • videreutvikle trygghetsboliger for eldre nær tjenesteseentrene i distriktene, som kan
3032 bygges av både det offentlige og private.

3033 **Bolig og utbygging**

3034 I Norge er det en sterk tradisjon for å eie egen bolig, og selveierdemokratiet er en av
3035 bærebjelkene i det norske samfunnet. Å eie egen bolig gir større økonomisk trygghet og
3036 forutsigbarhet for familiene. Samtidig er det blitt vanskeligere for unge å komme inn på
3037 boligmarkedet, særlig i pressområdene. Hovedårsaken til at boligprisene har steget mye over
3038 lang tid, er at det bygges for få boliger, og at det er for dyrt å bygge bolig som følge av mange
3039 kostnadsdrivende krav.

3040 Høyre vil gjøre det enklere å bygge flere boliger raskere og billigere. God tilgjengelighet på
3041 byggeklare tomter er en forutsetning for dette. Forenklinger i plan- og bygningsloven og i
3042 reguleringsprosesser, raskere saksbehandling, modernisering av teknisk forskrift, samt
3043 digitalisering og bruk av kunstig intelligens, er andre tiltak som kan bidra til at det bygges flere
3044 boliger, og at byggekostnadene reduseres.

3045 De neste årene vil det bli mange flere eldre som kan få behov for ny bolig eller boform. Ved at
3046 det er tilrettelagt for nok tilpassede boliger, kan flere eldre bo hjemme lenger. De eldre kan få
3047 behov for støtte til helseutfordringer eller nye bofellesskap og fellesskapsløsninger. Det er
3048 viktig at byggeforskrifter og offentlige støtteordninger tilpasses slik at det er mulig å bygge
3049 nok tilpassede boliger.

3050 Det er et politisk ansvar å hjelpe vanskeligstilte med å komme seg inn på boligmarkedet. Det
3051 viktigste virkemiddelet for dette er Husbanken, som har en svært viktig rolle som en boligsosial
3052 aktør.

3053 **Høyre vil:**

- 3054 • iverksette et forenklingsprogram for boligsektoren, der lover og forskrifter
3055 gjennomgås og utvidete forsøks- og dispensasjonsordninger brukes for å øke
3056 tilbudet og redusere prisene.
- 3057 • øke digitaliseringstempoet innenfor byggesaksbehandling og planarbeid, herunder
3058 pilotprosjekter for bruk av kunstig intelligens.
- 3059 • innføre en egen frist for kommunens utsending av et komplett mangelbrev i
3060 forbindelse med behandling av byggesøknad.
- 3061 • legge til rette for flere boligkjøpsmodeller for å gjøre veien inn på boligmarkedet
3062 enklere.
- 3063 • legge til rette for økt offentlig-privat samarbeid ved utbygging av boligmarkedet for
3064 tilpassede boliger for eldre.
- 3065 • fremme god arkitektur og byplanlegging gjennom samarbeid med kommunene.
- 3066 • at utlånsforskriften skal gi fleksibilitet for førstegangskjøpere og dem som har
3067 betjeningsevne, men ikke nok egenkapital.
- 3068 • teste ut pilotprosjekter for å hjelpe personer i lavinntektsgrupper inn på
3069 boligmarkedet, gjennom et alternativt startlån i Husbanken.
- 3070 • innføre tilskuddsordning for utleieboliger for å få flere vanskeligstilte inn på
3071 boligmarkedet, gjøre det enklere å få tilgang på boliger i bosettingsarbeidet og til
3072 utprøving av nye boligmodeller for personer med særskilte boligbehov.
- 3073 • gi mennesker med utviklingshemming eller funksjonshemming større mulighet til å
3074 eie sin egen bolig ved at tilskudd til bolig ikke går via bostedskommunen, men
3075 direkte til personen det gjelder eller til private aktører som eksempelvis
3076 boligbyggelag, når disse bygger på vegne av pårørende.
- 3077 • forbedre ordningen med Boligsparing for ungdom (BSU).
- 3078 • øke makstiden for utleie av borettslagsleiligheter fra tre til fem år.

3079

Valg og demokrati

3080 Norge har et av verdens mest velutviklede demokratier. God valgdeltakelse, tillit til
3081 valgresultatet og til institusjonene er avgjørende for at demokratiet skal overleve. Det er et
3082 selvstendig poeng at flest mulig velgere opplever at deres stemme blir hørt, og at de kan utøve
3083 innflytelse på samfunnet de lever i. Høyre vil derfor sikre større medbestemmelse i valg, slik at
3084 velgere reelt sett kan bli hørt om sammensetningene av alle folkevalgte organer.

3085 Land som ikke vil det liberale demokratiet vel, oppmuntrer til polarisering og splittelse.
3086 Demokratiet svekkes også innenfra i land hvor det tidligere ble antatt å stå støtt. Falsk
3087 informasjon er igjen på fremmarsj og truer grunnlaget for en opplyst meningsdannelse og frie
3088 valg. Det påhviler alle partier, opinionsdannere og mediene et ansvar for en åpen og respektfull
3089 debatt.

3090 Også norske valg er utsatt for påvirkning fra autoritære aktører. Høyre vil arbeide både
3091 nasjonalt og sammen med våre allierte for å hindre at valgpåvirkning finner sted og for å
3092 minimere konsekvensene hvis det skjer. Kunstig intelligens gir nye muligheter for ondsinnede
3093 aktører, og det er avgjørende at denne risikoen begrenses.

3094 **Høyre vil:**

3095 • gi velgerne muligheten til i større grad å påvirke personsammensetningen av
3096 Stortinget ved stortingsvalg, for eksempel ved at de kan sette kryss ved personer
3097 på listen som de helst ønsker skal velges inn.

3098 o **DISSENS 6 (Jon Gunnar Pedersen, Lisbeth von Erpecom Vikse):** Punktet
3099 strykes.

3100 • **DISSENS 7 (Ola Svenneby, Magnus Mæland, Charlotte Spurkeland):** Nytt punkt:
3101 «gjeninnføre muligheten til å stryke kandidater ved kommune- og fylkestingsvalg.»

3102 • sikre valg i Norge mot utenlandsk påvirkning ved å forsterke valgprosessene, samt
3103 styrke myndighetenes arbeid med å forebygge og avdekke mulige
3104 påvirkningsoperasjoner.

3105 • etablere mekanismer for å håndtere risikoen kunstig intelligens medfører for
3106 gjennomføring av valg og demokratisk diskusjon.

3107 • øke kunnskapen om trusselen autoritære krefter kan utgjøre for vårt samfunn og
3108 bedre evnen til å gjenkjenne falsk informasjon.

3109 • styrke forskningen på holdninger til demokrati og radikalisering, med sikte på å
3110 identifisere årsakssammenhenger og effektive tiltak for å verne om demokratiet.

3111 • styrke undervisning i skolen som støtter opp om demokratisk beredskap, inkludert
3112 evne til å skille ekte og falsk informasjon og bevissthet om at det finnes ondsinnede
3113 aktører som søker å påvirke med sikte på å ramme det norske demokratiet.

3114 • styrke opplæring i demokrati og medborgerskap, for eksempel ved å sørge for at
3115 flere skoleelever, fra hele landet, får mulighet til å besøke tidligere fange- og
3116 konsentrasjonsleirer.

**Muligheter
for alle**